

Exercitationes
Idiomatis Hungarici
secundum regulas Epitomes concinnatae
in usum
Gymnasiorum
Regni Hungariae.

Cum speciali Privilegio Sac. Caes. Reg. Apost. Majest.

B U D A P E S T,
TYPIS TYPOGR. REGIAE UNIVERSIT. HUNGAR.
1 8 1 6.

Verseghy Ferenc

Magyar nyelvi gyakorlatok
a gimnáziumok használatára

Alapvető információk

Jász-Nagykun-Szolnok Megyei
Verseghy Ferenc Könyvtár és
Művelődési Intézet

Szolnok, 2007

Verseghy Ferenc

Az Epitome szabályai szerint összeállított
magyar nyelvi gyakorlatok

a Magyar Királyság
gimnáziumainak használatára

Szent Császári és Apostoli Királyi Fenség
különleges engedélyével

Budán
a Királyi Magyar Egyetemi Nyomda
betűivel

1816.

Szerkesztette és a bevezetőt írta:
Szurmay Ernő

A latin nyelvű címszavakat fordította:
Győri Gyula

Hasonmás kiadás

Kiadja a Verseghy Kör, és a
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Verseghy Ferenc Könyvtár és
Művelődési Intézet
Készült, a Verseghy Ferenc Megyei Könyvtár és Művelődési
Intézet sokszorosítójában
Felelős kiadó: Bertalanné Kovács Piroska
Szolnok, 2007

ISBN 978-963-7613-52-4

Bevezető

A Verseghy Ferenc Megyei Könyvtár több évtizedes hagyomány szellemében cselekszik, amikor polihisztor névadójának egy-egy jelesebb évfordulója alkalmából közzéteszi kéziratban maradt vagy rég feledett, esetleg a latin nyelv burkában rejtő műveit. Ez a kis könyvecske, amely most, Verseghy születésének 250., halálának 185. évfordulóján az olvasók kezébe kerül, egy 1816-ban írt és a korabeli gimnáziumok számára készült, magyar nyelvi olvasókönyv. Az *„Excercitationes Idiomaticae Hungaricae secundum regulas Epitomes conciannatae in usum Gymnasiorum Regni Hungariae”* (Az Epitome szabályai szerint összeállított magyar nyelvi gyakorlatok a Magyar Királyság gimnáziumainak használatára) címet viselő mű voltaképpen segédkönyve a szerző által ugyanazon évben a helytartó tanács megbízásából összeállított öt kötetes magyar nyelvtarnak, az *„Epitome Institutionum Grammaticarum Linguae Hungaricae”*-nek (A magyar nyelv grammatikai szabályainak foglalata). Verseghy az Epitomében – lévén a tanítás nyelve is latin – latin nyelven, kérdés-felelet formájában foglalta össze a tanulók életkori sajátosságainak megfelelő stílusban a nyelvtani szabályokat. E tanulók által megtanulandó szabálygyűjtemény a szerző régebbi nyelvkönyve hang- és alaktani anyagának öt, lényeg-

gében azonos terjedelmű füzetre osztott tömörítése. Ehhez a nyelvkönyvhöz szerkesztette meg – ugyan- csak helytartótanács *megbízásból* – a magyar nyelvű, de esetenként latin fejezetcímekkel ill. – ahol szükségesnek látta – a magyar fogalmak latin nyelvű magyarázatával ellátott olvasókönyvet.

A nehéz anyagi helyzetében tehetségéhez képest méltatlan feladatokat is vállalni kényszerült tudós számára mondhatni felüdülést jelentett a helytartó tanács megbízása a fenti és a következő néhány évben keletkezett tankönyvek megírására.

A kilenc évi várfogság kitöröllyelhetetlen nyomait testben, lélekben magán viselő, a nyelvészeti háborúskodásban meghurcolt, a csekélyke kegydíj mellett a mindennapi kenyér megszerzéséért folytatott küzdelemben megfáradt, egyre többször betegeskedő tudós tehát végre képességeinek megfelelő munkát kapott. A helytartó tanács által megszabott, nem egyszer ellentmondásos követelményeknek a rá annyira jellemző szorgalommal és találménysággal igyekezett eleget tenni. Ilyen irányú munkásságának eredményeként születtek meg az 1810-es évek közepétől hol latin, hol magyar, hol meg német nyelven írt tankönyvei.²

Mivel Verseghynek nem volt alkalma középiskolás korú tanulók oktatására, tankönyveinek megszerkesztésében a saját belátása szerint törekedett a maga didaktikai és eszmei elveinek érvénye-

sítésére. Ezek közül lényegesnek tartotta a magyar nyelvtan és helyesírás általa rögzített törvényszerűségeinek, a tipikusan magyar nyelvi sajátosságoknak az ismertetését, a változatosságot, a fokozatosságot és nem utolsó sorban – ahol erre lehetőség nyílt – az erkölcsi nevelés szempontjait. Ezeknek az elveknek a szem előtt tartásával állította össze az *Exercitationes* anyagát is.

A nyolcadrész alakú 175 oldalas könyvecske 10 fejezetre oszlik. Elsőként szótárszerűen, betűrendben közöl latin megfelelőjével együtt 603 leggyakrabban előforduló tőszó jellegű főnevet, majd 144 tőszónak minősülő melléknevet, végül 434 igét. Az ezernél több szót tartalmazó szótár a negyedik fejezetként beiktatott, gyakrabban előforduló mintegy 1500 származékszóval együtt elegendőnek bizonyulhatott ahhoz, hogy a magyarul tanuló diák ezeket elsajátítva megértse a leírt szöveget, illetve ezek birtokában társalogni tudjon.

Az első szótári részleteket másodikként Comenius három nyelvű *Orbis pictus*³-ából átemelt, magyarul és latinul közölt fejezetek követik. Comenius könyvéből az első tíz, valamint a 34., 35., 36. és a 39. fejezeteket veszi át. Ezekben az embert körülölelő világ négy fő eleméről; a levegőről, a tűzről, a vízről és a földről szóló alapismereteket találjuk meg.

Érdekességként említhető, hogy mind Comenius, mind Verseghy megpróbálja a latin *elementum* ill. a német *Element* magyar megfelelőjét megtalálni. Comenius szerint „Az egész világ négy éltető-állatokból áll...” Verseghynél: „Az egész világ négy zsengetőből áll...”⁴

Az ércék és a kövek ismertetése után az ember életének hét idejét, majd az emberi test külső felépítését taglalja Comenius követve Verseghy is, aki igyekszik Comenius magyar szövegét gördülékenyebbé tenni, a bonyolultabb mondatokat egyszerűbben megfogalmazni. Comenius „csecsemő” szóhasználatát viszont az általa következetesen alkalmazott „csöcsömös” szóra magyarítja.”

A kétnyelvű természetismeret után öt „barát-ságos beszélgetés” következik. Verseghy más írásai-ban is szívesen alkalmazta ezt a párbeszédes műfajt, amely közérthető, többnyire egyszerű mondataival valóban alkalmas volt egyrészt a nyelvgyakorlásra, másrészt bizonyos alapismeretek könnyű elsajátítására.⁵ A latin megfelelő párhuzamos közlése pedig megkönnyítette a magyarul most kezdő tanulók számára a megértést. Az öt beszélgetés egyébként az első, mondhatni bevezető társalgást követően a négy évszak jellemző sajátosságairól folytatott társalgást tartalmazza, megtoldva őket egy-egy azokhoz kapcsolódó magatartásbeli jótanáccsal.

Csak a változatosság elvének érvényesítése indokolhatja, hogy a szöveges részt megszakítva közbeiktatja a származékszavak betűrendes, magyar-latin változatban való felsorolását. Figyelemre méltó, hogy a származékszavak között nemcsak a névszó- ill. igeképzés révén alkotott új szavakat találjuk meg, hanem néhány szóösszetételt ill. az igék esetében azok műveltető, ható, visszaható ill. szenvedő alakját is (szél, szélmalom, szélvész ill. szélesít, szeleskedik; szám, számtartó, számvető ill. számoltat, számoltatik).

Még néhány apróbb, de Verseghyre jellemző nyelvi sajátosságra érdemes odafigyelni. Egy címszó alatt tünteti fel pl. az „e” ill. „ő” hangváltós szavakat (tett, tölt; temet, tömet; kelt, költ stb). A tiszai un. „íző” nyelvjárásnak megfelelően az éves „é” hang helyett az „i”-t használja (szígyen, szígyenít, szígyenkedik stb).

A szóhalmazban szemezgetve még számos érdekességre bukkanhat az olvasó mind a Verseghy-féle magyar, mind a korabeli latin nyelvhasználatot illetően.

Pihentetőül, okulásul tiz, csak magyarul közölt tanítómesével folytatódik a tananyag. Az olvasmányos stílusban megfogalmazott állatmese mindegyike az emberekre vonatkozó erkölcsi „tanúság”-gal záródik.

Versegthy múlhatatlan érdeme annak felismerése, hogy a magyar nyelv egyik legnagyobb ékesége azoknak a szólásoknak, bölcs mondásoknak, közmondásoknak szinte végtelen sora, amelyek többnyire csak anyanyelvünkre jellemzőek. Ezekből kap a tanuló bőséges választékot a további fejezetekben. A szerző ismét betűrendet alkalmaz. A megértést segíteni szándékozván ismét latin nyelvű magyarázatokat fűz az egyes szólásokhoz, illetve – ha a közmondások között van ilyen – közli a latin megfelelőt! Ennek hiányában ebben az esetben is latin magyarázatot ad (pl. „Egy fa nem erdő”: *Unus homo nullus homo’* vel *una hirundo non facit ver* („Egy ember nem ember”, vagy „Egy fecske nem csinál tavaszt”); *Nem győzi a munkát: labori ferendo par non est*).⁶

A szólásformák és a közmondások közé ismét beiktat tizenkét rövid, szórakoztató, csattanóval végződő, csak magyar nyelvű elbeszélést. Az elbeszélések színes, felkiáltásokkal, kérdés-feleletekkel tarkított szövege bizonyára ébren tartotta a tanulók érdeklődését. Azok olvastán szórakozva tanulhattak.

A tankönyv következő részét a Versegthy által ugyancsak kedvelt prózai műfaj, a levél 12 darabja tölti ki. A levelek tartalmi szempontból egy fogalomkörbe tartoznak. Valamennyi, a rokoni kapcsolatokban gyakrabban előforduló közlésformákat

(alkalmi jókívánságok, tanácsadások, intések, tájékoztatások) tartalmazza. Három levél korábbi műveiből való átvétel, a többi újkeletű. A levelek a Verseghy számára rokonszenves polgári életforma gondolkodásmódját, erkölcsi felfogását tükrözik.⁷

A tananyagot az Aglájából válogatott néhány költemény zárja. A válogatásban érezhetően főleg két szándék vezette a szerzőt. Az egyik a közölt művek tartalmából, a másik azok formájából érzékelhető. Olyan hosszabb-rövidebb, a gondolati líra körébe tartozó verset választ, amelyek erkölcsi felfogását, életszemléletét a legerőteljesebben tükrözik (A zsémbes Öreghez, A Barátság Az Oroszlyány, Az igaz Bölcs). Nem véletlen az sem, hogy a Horatius ihlette számos magyarításából éppen „A középszerűség” dicséretét zengő verset választja ki. Az itt közölt epigrammái közül nem hagyta ki az „Egy goromba Poétára” címűt sem. Feltehetően még jó évtized múltán is fájt az a seb, amelyet az Agláját bíráló Kazinczy igazságtalanul kemény, sőt durva hangneme ejtett a költő lelkében.

Ami a formai részt illeti, a kiválasztott versek a hexameteres, jambikus verslábak ill. a páros rimű, 12 szótagos magyaros verselés, valamint a sapphoi és az alcaiosi versszakok megismertetésére is példát adnak.

Verseghy nyelvgyakorló könyvének sikerét bizonyítja, hogy még további két kiadást is megért.

Eme újabb, szöveghű kiadás szerkesztője pedig bízik abban, hogy e könyvecskével is méltán gyarapodik a Verseghy Ferenc Megyei Könyvtár által megjelentetett, s a Verseghy életműhöz⁸ kapcsolódó kiadványok sora.

Jegyzetek

1. Az „epitomé” görög szó, amely kivonatos művet, rövid kivonatot, foglalatot, tömörítvényt jelent.
2. Magyar Ortográfia, avvagy Írástudomány, mellyben a Magyar betűknek helyes kimondása és írása tanittatik. Budánn, 1816.
Ungarische Sprachlehre zum Gebrauche der ersten Lateinischen und Nationalschulen. Ofen, 1827.
Ungarische Rechtschreibung als Einleitung in die ungarische Sprachlehre. Ofen, 1817.
A 2. szám alatt említett Magyar Ortográfia... német nyelvű változata.)
Magyar Grammatica avvagy Nyelvtudomány, mellyben a Hazai Nyelvnek sükeres okokra épített Regulái napkeleti nyelvhez illő tanításrenddel mind és pontosan előterjesztetnek
A Magyar Nemzeti Oskolák számára. Budánn, 1818.
3. Joann. Amos Comenii Orbis Pictus – A világ lefestve – Die Welt in Bildern
4. Végül a latin elementumból elvonással képzett *elem* szó honosodott meg nyelvünkben.
5. L: Neuverfaßte Ungarische Sprachlehre (Freundschaftliche Gespräche)

6. E közmondások legtöbbje megtalálható O. Nagy Gábor Magyar szólások és közmondások c. könyvében is.
7. Verseghynek a polgári levelezés mintájául szolgáló levélgyűjteményét az OSZK-ban kéziratban maradt töredék (Oct. Hung. 1381) felhasználásával a Verseghy Ferenc Megyei Könyvtár adta ki a névadó egyéb kéziratban maradt művével együtt.
Verseghy Ferenc Kiadatlan írásai, I-II. kötet, Szolnok, 1983. A szöveggondozás, szövegkritika, jegyzetek Deme Zoltán munkája. Szerkesztette és bevezette Szurmay Ernő.
8. Bár mind az *Epítome*, mind az *Exercitationes* címlapjáról hiányzik a szerző neve, a mostani kiadás borítóján és belső címlapján feltüntetjük Verseghy Ferenc nevét.

Exercitationes
Idiomatis Hungarici
secundum regulas Epitomes concinnatae
in usum
Gymnasiorum
Regni Hungariae.

Cum speciali Privilegio Sac. Caes. Reg. Apost. Majest.

B U D A P E S T,
TYPIS TYPOGR. REGIAE UNIVERSIT. HUNGAR.
1 8 1 6.

Radices Hungaricae

frequentius occurrentes.

I. Substantiva radicalia

iam primitiva et formata, quam etiam ab exteris mutuata.

A.

Ács, faber lignarius.
 Accél, chalybs.
 Ag, ramus.
 Agár, veslagus.
 Agy, cranium.
 Agy, lectus.
 Agyag, argilla.
 Agyar, dens vel maxilla animalium rapacium.
 Ágyú, tormentum bellicum.
 Ajak, labium.
 Ajtó, janua.
 Akó, urna.
 Akol, caula.
 Alak, larva, puppa.
 Alamásna, eleemosyna.
 Alkony, occasus.
 Alku, pactum.
 All, mentum.
 Alma, pomum.
 Alom, substramen.
 Alom, socinus, somnium.
 Angy, fratria.
 Anya, mater.
 Apa, pater.
 Ár, diluvium, subula.
 Arany, aurum.
 Árány, directio, scopus.
 Ársz, palmus, spithama.
 Árkus, phylura.
 Árnyék, umbra.

Árok, fossa.
 Árpá, hordens.
 Áru, merx.
 Állzony, domina, femina, mulier.
 Álltag, strues.
 Által, mensa.
 Átok, maledictum.
 Atya, pater.

B.

Bab, físa.
 Bab, pupa.
 Babona, superstitio.
 Babuk, pupa, epops.
 Bács, opilio.
 Bagoly, hulo.
 Baj, lucta.
 Baj, fascinum.
 Bajús, mystas.
 Bak, hircus.
 Balom, glebus.
 Balsam, balsamum.
 Balta, securicola.
 Bálvány, idolum.
 Bányá, fodina.
 Bárány, agnus.
 Barázk, hircocolus.
 Barát, amicus.
 Baránda, sulcus.
 Bárd, ascia.
 Barlang, antrum.
 Barom, jumentum.

Az

Bár-

Bárony, holosericum, hyssus.
 Bátya, munimentum.
 Bátya, later natu major.
 Bogy, ventriculus volatilium.
 Beka, rana.
 Béke, pax.
 Békő, compes, pedica.
 Bel, pars interior.
 Bél, intestinum.
 Bélyeg, stigma.
 Bércz, jugum montis.
 Besck, lucus.
 Belzéd, scimo.
 Betű, litera.
 Bilios, purpura.
 Bika, taurus.
 Bilincz, manica ferrea.
 Rimlő, gemma arborum.
 Bíró, iudex.
 Bira, cotoneum.
 Bivaly, hubulus.
 Boeskor, pero.
 Bodza, saulucus.
 Bog, tophus, nodus.
 Bögös, insectum.
 Bójt, libra.
 Boka, talus.
 Bokor, frutex.
 Bolha, pulex.
 Bor, vinum.
 Boronyó, vitulus.
 Borotya, novacula.
 Bors, piper.
 Borsó, pisum.
 Bor, baculus.
 Bört, fornix.
 Bőcs, honor.
 Bójt, jejunum.
 Bős, pellis.
 Bű, moeror.
 Bűb, curio.
 Bűcsű, valedictio.
 Bűza, triticum.
 Bűn, delictum.
 Bűz, fector.

CS.

Csáklya, harpago.
 Csauál, nitica.
 Csaj, equitominum.
 Csát, hilaia.
 Csata, praelium.
 Csatorna, canalis.
 Csél, insidiae.
 Cséléd, famulitium.
 Csenge, cupidiae.
 Csemető, sulculus.
 Csip, vilula.
 Csere, commutatio.
 Csérép, testa.
 Cserecsnye, cerasum.
 Csélze, patera.
 Csiga, limax.
 Csikó, pullus equinus.
 Csillag, stella.
 Csirke, pullus gallinaceus.
 Csizma, cothurnus.
 Csont, os, ossis.
 Csorda, grex vaccarum.
 Cső, tubus.
 Csomor, nautae.
 Csopp, gutta.
 Csuda, miraculum.
 Csúpor, ollula.
 Csutak, caudex.
 Csutka, petiolus.
 Csűr, horreum.

CZ.

Czafrang, limbric.
 Czédula, schedula.
 Czégör, index, hedera.
 Czéh, sodalitas, tribus.
 Czékla, beta nigra.
 Czél, scopus.
 Czérna, filum duplicatum.
 Czimer, acutum.
 Czinterem, comiterium.
 Czipő, filum panis.
 Czipű, calcens.

Czomb, semur.
Czövek, sudas, palus.
Czukor, saccharum.

D.

Dajka, nutrix.
Dal, carmen.
Dara, pisanus.
Darab, frustum.
Darázs, vespa.
Daru, grus.
Deák, Lacinus.
Dél, meridies.
Denevér, vespertilio.
Dér, pruina.
Defzka, asser.
Dészfa, vas ligneum ansis in-
structum.
Dinnye, melo, popo.
Dió, nux.
Disznó, porcus.
Doh, tympanum.
Doh, mucor, situs.
Dolmány, tunica.
Dolog, labor, res.
Domh, tumulus.
Dorong, fustis.
Dog, cadaver.
Dunna, tegmen plumis far-
tum.
Düh, rabies.

E.

Eb, canis.
Ebéd, prandium.
Eczet, acetum.
Edény, vas, vasis.
Ég, aer, coelum.
Egér, mus.
Egyház, ecclesia.
Éj, nox.
Ék, cuneus.
El, acies.
Elu-e, ingenuum.
Ember, homo.
Ének, cantilena.
Epe, fel.

Eper, fragum.
Ér, vena.
Ércz, metallum.
Érdem, meritum.
Erdő, silva.
Erkölc, virtus.
Erő, vis.
Érsek, archiepiscopus.
Erfény, marsupium.
Esső, pluvia.
Este, vesper.
Ész, mens, ratio.
Észtenő, annus.
Ezüst, argentum.

F.

Fa, arbor, lignum.
Faggyú, sebum.
Fagy, gelu, algor.
Faj, genimen.
Fáklya, fax, teda.
Fal, murus.
Fark, cauda.
Farsang, bacchanalis.
Fátyol, pannus bombycinus
tenuior.
Fazék, olla.
Fecske, hirundo.
Fegyver, arma, орун.
Féltse, securis.
Fék, camus.
Fekély, ulcus.
Fél, dimidium.
Felhő, nubes.
Felleg, nubes alta.
Fenék, fundus.
Fény, splendor.
Fenyő, pinus.
Férj, maritus.
Féreg, veruix.
Férjő, vir.
Festály, quadrans.
Fésű, pecten.
Fészek, nidus.
Fi, fili, filius.
Fog, dens.
Font, libra.

Förgács, secamentum.
 Forint, florenus.
 Fót, lacinia, plica.
 Fő, caput.
 Föld, terra.
 Föveny, arena.
 Fű, gramen.
 Füge, ficus.
 Fül, auris.
 Fürt, fasciculus.
 Füst, fumus.
 Fűz, salix.

G.

Galamb, columba.
 Gally, frons, *dis*.
 Gáncs, mendum.
 Garáncs, scala.
 Gát, obex, septum.
 Gáz, quisquiliæ.
 Gazda, oeconomus.
 Gége, jugulus.
 Gerend, racemus.
 Gesztenye, castaneæ.
 Golyóbis, globus.
 Gomb, nodus.
 Gond, cura.
 Gődör, fovea.
 Görcs, spasmus.
 Gőz, vapor.

GY.

Gyémöl, fulcrum.
 Gyánú, suspicio.
 Gyapjú, lana.
 Gyapot, gossipium.
 Gyász, luctus.
 Gyékény, teges.
 Gyermek, proles.
 Gyertya, candelæ.
 Gyomor, stomachus.
 Gyökér, radix.
 Gyöp, cespes.
 Gyümölcs, fructus.

H.

Hab, fluctus.

Had, exercitus, bellum.
 Haj, capillus.
 Hajnal, aurora.
 Hajó, navis.
 Hal, piscis.
 Háló, grates, gratiæ.
 Halál, mors.
 Háló, rete.
 Halom, collis.
 Hang, sonus, tonus.
 Hant, cespes.
 Harag, ira.
 Harcz, pugna.
 Harmat, ros.
 Hártya, membrana.
 Has, venter.
 Házson, utilitas.
 Hát, dorsum.
 Határ, terminus.
 Ház, domus.
 Haza, patria.
 Hegedű, fides, *dium*.
 Hegy, mons.
 Hely, locus.
 Hiba, mendum.
 Himlő, variolæ.
 Hír, fama.
 Hit, fides.
 Hó, nix.
 Hold, luna.
 Homály, caligo.
 Homlok, frons, *ris*.
 Homok, arena.
 Hon, patria.
 Horog, hamus.
 Hűg, soror natu minor.
 Horut, tussis.
 Hús, caro.
 Hüvelyk, pollex.

I.

Íge, verbum.
 Illat, fragrantia.
 Ing, indusium.
 Igalom, misericordia.
 Isten, Deus.
 Iz, articulus.

íz, sapor.

J.

Járom, jugum.

Járék, lusus.

Jég, glacies.

Jegy, signum.

Jel, nutus, signum datum.

Juh, ovis.

K.

Kakas, gallus gallinaceus.

Kalács, strigilata, panis lacteus.

Kalap, pileus.

Kalapács, malleus.

Kalás, arista.

Kalmár, mercator.

Kályha, fornax.

Kanál, cochlear.

Káposzta, caulis, brassica.

Kapu, porta.

Kar, brachium.

Kár, damnum.

Kard, gladius.

Kása, pulmentum.

Kastély, castellum.

Katona, miles.

Kedv, animus, favor.

Kefe, setaceum.

Kegyelem, gratia.

Kehely, calix.

Kénes, argentum vivum.

Kénkő, sulphur.

Kenyér, panis.

Kép, imago.

Kerék, rota.

Kereksz, crux.

Kert, hortus.

Kés, culler.

Keserv, morror.

Kéz, manus.

Kigyó, anguis.

Kín, cruciatus.

Kincs, thesaurus.

Király, rex.

Kocsi, rheda.

Köla, silex durus.

Kolbész, sarcinæ.

Koldús, mendicus.

Kolomp, cinnabulum ferreum.

Koncz, frustum.

Konyha, culina.

Koporsó, loculus, capulus, tumba.

Kor, ætas.

Kovács, mastix.

Korona, corona.

Korsó, amphora.

Kovács, faber ferrarius.

Kő, lapis.

Köd, nebula.

Kölyök, catulus.

Köny, lacryma.

Könyv, liber.

Köröm, unguis.

Körtve, pirum.

Követ, legatus, nuncios.

Küz, intercivallum.

Kúcs, kulus, clavus.

Kút, fons.

Kutya, canis.

L.

Láb, pes.

Láncz, catena.

Láng, flamma.

Lapja, pila.

Lé, leves, jusculum, succus.

Lecke, lectio, pensum.

Legény, juvenis.

Légy, musca.

Lélek, anima, spiritus, anhelus.

Lép, viscus; item lien, splen.

Les, insidiae.

Levél, folium; epistola.

Liget, lucus.

Lilisz, farina.

Ló, equus.

Lúd, anser.

Lynk, foranien.

M.

M.

Madár, avis.
 Mag, semen.
 Máj, hepar.
 Majom, simia.
 Major, villa.
 Mák, papaver.
 Makk, glans.
 Malacz, nefrens.
 Malafzt, gratia.
 Malom, mola.
 Marha, peculium, pecus.
 Marok, vola.
 Máx, crusta, tectorium.
 Medencze, pelvis.
 Medve, ursus.
 Méh, apis.
 Melly, pectus.
 Meny, coelum.
 Mente, hlamys.
 Mese, fabula.
 Méz, calx.
 Mise, missa.
 Mocsok, labes, sordes.
 Mód, modus.
 Munka, labor, opus.
 Mű, labor, opus.

N.

Nadrág, caligae.
 Nap, sol. *item* dies.
 Nátha, catarrhus, gravedo.
 Nedv, humor, succus, liquor.
 Nem, genus.
 Nép, populus.

NY.

Nyáj, grex.
 Nyár, aestas.
 Nyára, veru.
 Nyavalya, morbus.
 Nyel, manubrium.
 Nyelv, lingua, idioma.
 Nyom, vestigium.
 Nyofolya, cline, grabatus.
 sponda.

Nyúl, lepus.
 Nyűg, pedica.

O.

Ok, causa, ratio.
 Oldal, latus.
 Öllő, forfex.
 Öltár, ara.
 Őn, plumbum.
 Őra, hora, horologium.
 Őrcza, facies.
 Őrr, nasus.
 Őrfzág, regnum.
 Őrvos, medicus.
 Őskola, schola.
 Őstor, flagellum.
 Őstrom, oppugnatio.

Ö.

Öcsét, setaceum, *item* penicillum.
 Ől, orgyia.
 Őr, vigil, custos.
 Őröm, gaudium.
 Ős, avus.
 Ősvény, semita.
 Ősztön, stimulus, instinctus.
 Őzvegy, viduus, vidua.

P.

Páca, baculus.
 Pad, scamnum, *item* tabula, asser.
 Palác, pallium.
 Palafzk, legena.
 Palota, palatium.
 Panasz, querela.
 Pap, sacerdos.
 Papiros, papyrus.
 Paplan, stragulum, tegumen, culcita.
 Paraszt, rusticus.
 Part, ripa.
 Párt, factio, pars.
 Patak, rivus.
 Pecsénye, assa caro.
 Pecsét, sigillum.

Pál.

Példa, exemplum.
 Penész, situs, mucor.
 Pénz, moneta, pecunia.
 Piacz, piarcz, forum.
 Pincze, cella vinaria.
 Pítvar, propylaeum.
 Pléb, lamina.
 Pócz, asser clavis alic impo-
 situs, repositorium.
 Pofa, bucca.
 Pogácsa, placenta.
 Pogány, ethnicus.
 Pohár, poculum.
 Pók, aranea.
 Pokol, lepra, *item* infernus.
 Polgár, civis.
 Pont, punctum.
 Por, pulvis.
 Pór, rusticus, paganus.
 Portéka, merx.
 Pofetó, pannus.
 Por, lis.
 Púp, gibbus.
 Puska, sclopus.
 Pünkösöd, Pentecoste.
 Püspök, episcopus.

R.

Rab, captivus, mancipium.
 Ragya, rubigo, *item* variola.
 rum vestigia.
 Raj, examen.
 Rák, cancer.
 Ráncz, ruga.
 Récze, reticulum.
 Réze, anas.
 Rege, anilis fabula.
 Remek, specimen artis.
 Remény, spes.
 Remete, eremita.
 Rend, ordo.
 Rés, rima.
 Réz, pars.
 Rét, pratium.
 Rojt, clavus e veste pendens,
item sbrae, *item* villus.
 Rona, siligo.
 Rozsda, rubigo.

Róf, ulna, cubitus.
 Rög, gleba.
 Ruha, vestis.
 Rügy, gemma arborum.

S.

Sajt, caseus.
 Saláta, lactuca.
 Sark, calx pedis.
 Saru, ocrea.
 Sátor, tentorium.
 Savó, serum lactis.
 Seb, vulnus.
 Segéd, auxilium.
 Ser, cerevisia.
 Sér, laesio.
 Sereg, agmen.
 Serény, juhs.
 Sip, tibia.
 Sir, fossa sepulchralis.
 Sisak, galea.
 Sógör, affinis.
 Sor, series.
 Sora, sors.
 Sóska, acetosa, rumex.
 Sömör, pustula.

SZ.

Szag, odor.
 Szál, os, *oris*.
 Szakáll, barba.
 Szalad, far tostum.
 Szalma, stramen.
 Szám, numerus.
 Szék, sedes.
 Szemet, quisquilias.
 Szín, color.
 Szoba, cubile.

T.

Tajték, spuma.
 Tanács, consilium.
 Tányér, orbiculus.
 Társ, socius.
 Tenger, mare.
 Tér, planities.
 Test, corpus.

Tin-

Tinta, atramentum.
Toll, pluma, calamus.
Tolvaj, fur.
Tör, pugio.
Tör, laqueus, decipula.
Törvény, lex.
Tréfa, jocus.
Túr, nlcus adritum.
Tű, acus. us.
Tyúk, gallina.

U.

Uborka, cucumer.
Udvar, aula, curia, atrium.
Új, digitus, *item* manica.

Ü.

Üdö, tempus.
Ünög, indusium.
Ünnep, festum.
Üst, ahenum.
Üstök, coma in nodum ligata.
Ufzog, torris, titio, *item* aerugo, rubigo, carbunculus.
Üveg, vitrum.

V.

Vád, actio, accusatio.
Váll, humerus.
Vákos, cervical, pulvinar.
Vár, arx.
Var, porrigo.
Vásár, nundinae.
Vász, terriculum.
Velő, medulla.
Vendég, conviva, hospes.
Vér, sanguis.
Versen, stadium.
Vese, ren.
Vezér, dux.
Viadal, praelium.
Viasz, cera.
Vidék, vicinia.
Világ, lux, mundus.
Villa, furca.
Villám, fulgur.
Vinczellér, vinitor.
Virag, flos.

Vitorla, velum, carbasus.
Vizeny, humor, mador.
Vocsora, coena.
Vödör, modiolus.
Vőfény, paranympus.
Vöröny, rubedo.

Z.

Zab, avena.
Zabla, zabola, frenum.
Zagyva, spartium, carectum, mixtura.
Zaj, fragor.
Zalog, pignus.
Zápor, nimbus.
Zár, sera.
Zásza, helleborum, veratrum.
Zászló, vexillum.
Zavar, chaos.
Zenebona, tumultus.
Zivatar, fragor, strepitus.
Zománcz, encaustum.
Zubony, exomis.
Zúza, ventriculus avium.

ZS.

Zsacskó, sacculus.
Zék, saccus.
Zsákmany, manubiae.
Zsállya, salvia.
Zseb, funda, crumena, saccus in veste.
Zsellér, inquilinus.
Zsemb, morositas.
Zsemlye, semela.
Zsenge, germen.
Zséttár, mulctra.
Zsib, agyrtá, ludio, *item* scruta, res manganicae.
Zsidó, judaeus.
Zsineg, resticula, funiculus.
Zsinór, zona.
Zsir, pinguedo.
Zsivat, clamor.
Zsold, stipendium.
Zsoltár, psalmus.
Zsúp, fascis straminis.

II. Adjectiva radicalia.

A.

Agg, decrepitus.
 Ajtatos, devotus, pius.
 Al, inferior.
 Al, fallax.
 Alacsony, demissus, imprecus.
 Álnok, astutus, versipellis.
 Apró, minutus.
 Arva, pupillus, a.
 Ázsi, siccus.
 Ávas, vetustus, rancidus.

B.

Bal, sinister.
 Balgatag, stolidus.
 Balog, laevis.
 Bamba, ineptus, stupidus.
 Barna, fuscus.
 Bátor, animosus.
 Bónna, mancus.
 Beteg, aeger.
 Birka, crispus. (crispa ovis)
 Bitang, usurpatus, vagabundus.
 Bizonyos, certus.
 Bizonytalan, incertus.
 Boldog, beatus.
 Boldogtalan, infelix.
 Bolond, stultus.
 Bő, amplius, largus.
 Bölcs, sapiens.
 Buja, lascivus.
 Bűdos, foetidus.
 Büfaké, arrogans.

CS.

Csalárd, calla, dolosus, fraudulentus, versipellis.
 Csékély, exilis.
 Csendes, tranquillus, quietus, placidus.
 Csinos, ornatus, comtus.

Csintalan, petulant.
 Csonka, mutilus.
 Csorba, edentulus.
 Csöcsömös, infans, lartens.
 Csúf, turpis, deformis.
 Csúnya, abominabilis, turpis, foedus.
 Csupa, nudus, purus, putus.

CZ.

Czifra, ornatus.
 Czinkos, conspiracy of the
 cius.

D.

Derek, praeclarus, insignis, solidus.
 Dévaj, facetus.
 Drága, carus, pretiosus.
 Durva, rudis, horridus.
 Dúzs, opulentus, dives.

E.

Édes, dulcis.
 Egész, integer.
 Éh, jejunos.
 Ékes, ornatus, pulcher.
 Elég, sufficiens.
 Eleven, vivus.
 Ép, sanus, integer.

F.

Fejér, albus.
 Fekete, niger.
 Fodor, crispus.
 Fő, primus, supremus.
 Fősvény, avarus.
 Furcsa, versutus, itere
 mirus, insolitus.

G.

Gaz, nauci, flocci.
 Gazdag, dives.
 Gonoliz, improbus.

Geromba, crassus, asper, rusticus, agrestis, inurbanus.
Görbe, curvus.

GY.

Gyakor, creber, frequens.
Gyalog, pedester.
Gyarló, fragilis.
Gyenge, tener, imbecillis.

H.

Hamar, citus, festinus, pro-
perus, celer.
Hamis, fallax.
Hasonló, similis.
Hazug, mendax.
Hi, hiú, vanus, vacuus.
Hideg, frigidus.
Hosszú, longus.
Hő, fervidus.
Hű, subfrigidus.
Hű, fidelis.

I.

Idegen, extraneus, peregrinus.
Ifjú, juvenis.
Igaz, verus.
Irigy, invidus.
Iszonyú, horribilis.

J.

Jámbor, probus, item cicur.
Jó, bonus.

K.

Kényes, qui libentiam suam
sequitur, item delicatus.
Kerek, rotundus.
Kész, paratus, promptus.

M.

Meleg, calidus.
Méltó, dignus.

N.

Nagy, magnus.
Nehéz, gravis, difficilis.

Néma, mutus.

NY.

Nyájas, blandus, comis, fa-
cundus, affabilis.
Nyalánk, cupes, catillo, li-
guritor.

Ó. Ö.

Ócsó, levi pretio parabilis,
vilis.
Öreg, senex, annosus, item
magnus.
Örök, aeternus.
Özvegy, viduus, vidua.

P.

Paraszt, cicur.
Pór, pauper.
Pusztá, desertus, vastus.

R.

Ravasz, callidus, vaser.
Rideg, singularis, separatus.
Ritka, rarus.
Rossz, malus.

S.

Sánta, claudus.
Sárga, flavus.
Savanyú, acidus.
Selyp, balbus, blaesus, trau-
lus.
Serény, solers, gnavus, stre-
nuus.
Setét, tenebrosus, obscurus.
Sima, glaber, laevis.

SZ.

Szapora, valde foecundus, quod
cito crescit.
Szárász, aridus.
Szilaj, ferox.

T.

Tarka, varii coloris.
Tiszta, purus.

Ü. Ű.

U. Ű.

Űj, novus.

Űdvöz, salvus.

V.

Vad, ferus, ferox.

Vak, caecus.

Vakmerő, temerarius.

Vastag, crassus, solidus, robustus.

Vegyes, mixtus.

Vékony, tenuis.

Vén, senex.

Vendég, advenz.

Veres, ruber.

Vezteg, tranquillus, taciturnus.

Vidám, vid, vig, laetus, hilaris.

Virgoncz, alacer, agilis.

Vitéz, strenuus, fortis.

Vizlga, avidus in novas res, curiosus, vestigator.

Z.

Zab, nothus, pseudo.

Záp, putridus, item de dente molaris.

Zomok, densus, solidus.

Zordon, horridus.

Zöld, viridis.

III. Verba radicalia.

A.

Ad, dat.

Ajánl, offert, dicat.

Ajól, animi deliquium patitur.

Akad, haeret.

Akar, vult.

Akaszt, suspendit.

Aláz, humiliat.

Ald, benedicit.

Aldoz, sacrificat.

Aldozik, communicat.

Alkor, aprat, struit.

Alkuszik, paciscitur.

All, stat.

Alszik, aluszik, dormit.

Amut, fallit, imponit, circumvenit.

Amúl, stupefit.

Apad, detumet.

Apaszt, detumere facit.

Arad, exundat.

Araszt, exundare facit.

Arat, metit.

Art, nocet.

Arúl, venum dat.

As, fodit.

Ásít, oscitat.

Afszál, siccát, arefacit.

Afszik, aret, arefit.

Azik, madefit.

Aztat, humectat, madefacit.

B.

Bádgyad, languet.

Bádgyaszt, defatigat, languere facit.

Ballag, pedepressim procedit.

Bámúl, stupet.

Bán, poenitet, dolet.

Bánik, tractat.

Bánkodik, tristatur.

Bánt, laedit, offendit.

Beszél, loquitur, narrat.

Billeg, motitatur, nutat, vacillat.

Billen, oscillationem facit.

Bir, possidet.

Biz, concredit.

Bizik, confidit.

Biztat, animat.

Bocsát, dimittit.

Bódít, insanire facit.

Bódúl, insanit.

Bont.

Bomlik, intricatur, turbatur.
 Boni, aperit, dissolvit.
 Borit, contegit, velat, operit.
 Borul, obtegatur, obnubilatur.
 Boszout, irritat, lacessit.
 Botlik, cespitat, offendit.
 Boszen, ructum edit.
 Bosog, ructatur.
 Bög, mugit, hoat.
 Búdos, búdos, saepius se occultat, item peregrinatur, migrat.
 Buggy, bullam excutit.
 Bugyog, bullat.
 Bük, se occultat.
 Bukik, in caput prolabitur.
 Buzog, bullit, fervet.

CS.

Csabit, seducit.
 Csacsog, blaterat, garrit.
 Csasar, torquet.
 Csai, fallit, decipit.
 Csap, icit, ferit, cedit, infigit.
 Csattan, fragorem edit.
 Csattog, iteratos fragores edit.
 Csavar, retorquet, vertit.
 Cslekszik, agit, facit.
 Csen, suffuratur.
 Cseng, tinnit.
 Csenget, tinnire facit.
 Csveg, garrit.
 Csikland, titillat.
 Csikorog, stridet, frendet.
 Csillamik, coruscat, micat.
 Csinal, facit.
 Csip, carpit.
 Csipeg, pipit.
 Csirázik, germinat.
 Csizamlík, cespitat in lubrico.
 Csörög, strepit, fremit.
 Csuklik, singultit.
 Csurog, cum fragore defluit.
 Csúszik, serpit, repit, lubrice incedit.
 Csügg, pendet.

CZ.

Czáföl, refutat.

D.

Dagad, tumet, tumescit.
 Dagaszt, tumefacit, item deponit, farinam subigit.
 Derit, serenat.
 Derül, serenus fit.
 Dicsér, laudat.
 Dob, jactat, projicit.
 Dong, sonitum edit.
 Dorgál, objurgat.
 Dűf, pungit, arietat.
 Dől, dől, prolabitur.
 Dönt, dőjt, dőt, evertit, subvertit.
 Dörgöl, terit.
 Dörög, tonat.
 Dug, stipat, occultat.
 Dül, ex imo evertit.
 Duzmad, inflatur, intumescit.
 Duzmaszt, inflat, intumescere facit.
 Ducekedik, gloriatur.

E.

Ébred, expergiscitur.
 Ébreszt, expergefacit.
 Eg, ardet.
 Ejt, labi sinit, in lapsum inducit.
 Él, vivit.
 Emel, levat.
 Emélt, consumit.
 Emleget, commemorat.
 Emlékezik, meminit, recordatur.
 Emli, mentionem facit, commemorat.
 Enged, indulget, cedit, regelatur, glacies solvitur.
 Enyelez, nugatur.
 Enyészik, evanescit.
 Enyhít, mitigat, mulcet.
 Enyhül, mitigatur.

Eped

Eped, marret, talescit.
 Epefzt, marcescere facit.
 Er, tangit, contingit, adtingit, adsequitur, valet.
 Erik, maturescit.
 Ered, oritur, vadit.
 Erefzt, mittit, sinit.
 Erez, tenuit.
 Erkezik, advenit.
 Ert, intelligit.
 Esik, cadit, pluit.
 Esküszik, jurat.
 Eszik, comedit.
 Evez, remigat.

F.

Fagy, gelat.
 Faj, dolet.
 Fakad, rumpitur, disploditur, crepat, finditur.
 Fakalzt, rumpit, displodit, findit.
 Fal, vorat.
 Fasad, lassescit, defetiscitur.
 Farag, fabricatur.
 Farszt, fatigat.
 Fázik, friget.
 Fedd, increpat, objurgat.
 Fej, mulget.
 Fejt, enodat, dissolvit.
 Fekszik, jacet.
 Fél, timet.
 Felejt, obliviscitur.
 Felel, respondet.
 Fen, acuit.
 Fenyeged, minatur.
 Fenyit, castigat.
 Fénylik, splendet.
 Fér, se insinuat, penetrat, item locum sufficientem habet.
 Feslik, dissolvitur.
 Fest, colorat, tingit.
 Feszt, tendit, expandit.
 Fesztül, tenditur, panditur.
 Ficramodik, luxatur.
 Fizet, debitum solvit.

Fog, capit, incipit.
 Fogy, minuitur, consumitur, decrescit.
 Fohászkodik, suspirat.
 Fojt, strangulat, suffocat.
 Folyik, fluit.
 Fon, net.
 Fonnyad, flaccet.
 Fonnyaszt, flaccescere facit.
 Fordit, vertit.
 Fordúl, vertit se.
 Forog, versatur, vertitur.
 Forr, fervet, bullit, item oritur.
 Foszlik, resolvitur, deplumatur.
 Foszt, orbat, spoliat.
 Fő, coquitur.
 Föd, operit, tegit.
 Főz, coquit.
 Fő, stat.
 Föl, suffocatur.
 Fúr, forat, terebrat.
 Fut, currit.
 Fűg, pendet.
 Fül, calefit.
 Furd, furdik, furod, furdik, balneat.
 Füt, calefacit.
 Fűtyög, pendet, oscillat.
 Fűtyül, fistulat.
 Füz, filo immisso ordinat, appendit.

G.

Gerjed, cietur, concitatur, concitur.
 Gerjelzt, ciat, incitat.
 Görg, görög, volutatur.

GY.

Gyaláz, columniatur, ignominia afficit, defamat.
 Gyanit, conjicit.
 Gyarapít, gyaporit, foecundat, auget.
 Gyárt, conficit, elaborat.

Gyó.

Gyógyít, sanat, curat.
 Gyógyúl, sanus fit.
 Gyón, gyónik, confitetur.
 Győz, vincit.
 Gyűjt, gyűt, accendit.
 Gyúl, accenditur.
 Gyűr, massat.
 Gyűjt, gyűt, colligit, coacer-
 vat, cumulat.
 Gyűl, congregatur, convenit.
 Gyűr, accingit, succingit.

H.

Hág, scandit.
 Hággy, sinit, linquit.
 Hajlik, proclinat, vergit.
 Hajt, flectit, inclinat.
 Hal, moritur.
 Hál, pernoctat.
 Halad, superat, excellit.
 Halaszt, differt, prorogat.
 Hall, audit.
 Harap, mordet.
 Hasad, finditur.
 Hasit, findit.
 Használ, prodest.
 Hasznol, utitur.
 Hat, penetrat.
 Hazudik, mentitur.
 Hervad, marcet.
 Hervaszt, marcere facit.
 Hever, cubitat, otatur.
 Hi, vocat.
 Hint, spargit.
 Hísz, credit.
 Hízlekedik, adulator.
 Hízik, pinguescit.
 Hord, portat.
 Hoz, fert.
 Hull, saepius cadit.
 Hüny, oculos claudit.
 Húz, trahit.
 Hül, hüvül, refrigeratur.
 Hüt, hüvit, refrigerat.

I.

Igér, pollicetur, promittit.

Ijed, terretur.
 Ijeszt, terret.
 Illet, tangit, item spectat.
 Illék, decet.
 Imád, adorat.
 Inderkedik, insultat, irritat,
 infestat.
 Indit, movet.
 Indul, movetur, agitur, in-
 citatur, movet.
 Inog, ing, oscillat, hinc inde
 movetur.
 Int, monet.
 Ír, scribit.
 Ífzik, bibit.
 Ítélt, iudicat.
 Izgat, instigat, stimulat, in-
 citat.
 Izrad, sudat.
 Izaszt, aundorem elicit, suda-
 re facit.

J.

Jár, ambulat.
 Játízik, ludít.
 Jelen, apparet.
 Jelent, nunciat, significat, me-
 morat.
 Jö, jön, venit.
 Jut, pervenit, adsequitur.

K.

Kaczag, cachinnatur.
 Kap, capit, accipit.
 Kel, oritur, surgit, item ex-
 pedite venditur, crebro
 emitur.
 Kell, oportet, debet, item
 placei, item necessarium est.
 Ken, nungit.
 Kér, rogat, petit.
 Kérdez, sciscitatur, interro-
 gat.
 Keres, quaerit.
 Kerges, pellit, fugat, persequi-
 tur.
 Kérkedik, se jactat, gloriatur.
 Ké.

Késik, tardat.
 Késér, comitatur.
 Késért, tentat.
 Kétfelkedik, dubitat.
 Kever, miscet.
 Kezd, incipit.
 Kiált, kiát, clamat.
 Kíván, optat, cupit.
 Koldúl, mendicat.
 Kong, sonat, ut campana.
 Kópik, adieritur.
 Kópog, pulsat, pulsat.
 Kóstol, gustat.
 Köhög, saepius tussit.
 Kolt, kót, excitat, suscitatur,
item fugit, *item* consumit,
 expendit.
 Könyörög, supplicat, flagitat.
 Kóp, spuit.
 Koizon, gratias agit.
 Koizont, salutat.
 Köt, ligat, textit.
 Kóvet, sequitur, imitatur.
 Kuld, mittit.

L.

Lakik, habitat, inhabitat, *item*
 satiatur.
 Lát, videt.
 Lehell, halat, halitum emittit.
 Lehet, esse potest, fieri potest.
 Lel, invenit.
 Leng, oscillat, motitatur, fluctuat.
 Lep, operit, obruit, obtegat,
item inopinabile supervenit.
 Lép, graditur.
 Les, insidiatur.
 Leffz, sit vel erit.
 Lög, oscillat.
 Lop, furatur.
 Lő, jacit, jaculatur.

M.

Mar, mordet.
 Marad, manet.
 Márt, intingit.
 Exercit.

Megy, it, pergit.
 Blent, defendit, excusat.
 Menyöl, luxatur.
 Mer, audet.
 Mér, mensurat.
 Merit, haurit.
 Merül, immergitur.
 Metfz, scindit, secat.
 Mond, dicit.
 Mos, lavat.
 Mosolyog, subridet.
 Múlat, moratur, tardat, *et*
 divertit.
 Múlik, labitur, evanescit,
 praeierit.
 Mutat, ostendit.

N.

Nevet, ridet.
 Nevez, nominat.
 Néz, aspicit, intuetur.

NY.

Nyal, lingit, lambit.
 Nyargal, citato cursu equitat.
 Nyel, glaudit.
 Nyer, lucratur.
 Nyes, frondat, putat, truncat.
 Nyílik, aperitur.
 Nyír, tonder.
 Nyit, aperit.
 Nyom, premit.
 Nyugszik, quiescit.
 Nyújt, nyúl, porrigit,
item extendit.
 Nyúl, contrectat, tangit.
 Nyúlík, protenditur.

O.

Ó, defendit.
 Ohajt, optat.
 Old, solvit.
 Olt, ojt, ót, extinguit.
 Olvad, liquefit.

B

Ol-

Olvaszt, liquefacit.
Omlik, ruít.
Ont, fundit.
Oszlik, dissipatur.
Osz, dividit.

Ö.

Öblít, eluít.
Ol, occidit, necat.
Oltózik, veste se induit.
Ont, fundit.
Örül, gaudet.
Osmér, noscit.
Ot, öjt, ölt, ingerit, im-
mittit.

P.

Parancsol, mandat.
Pattog, crepat.
Peng, tinnit.
Pihog, anhelat.
Pihog, respirat.
Pillog, nictat.
Pírít, torret, *item* rubore suf-
fundit.
Pírongat, opprobrat.
Pírúl, rubescit, erubescit.

R.

Rág, rodit.
Ragad, adhaeret, haerescit.
item rapit.
Ragyog, splendet.
Rak, struit, ponit, locat.
Ránt, inuncat, fortiter trahit.
Rát, frigit.
Ráz, agitat, succutit.
Recseg, obtusum sonum edit.
Rejt, recondit.
Reked, raucus fit, ravit.
Rekeg, stridit, coaxat.
Rekelzt, claudit.
Remeg, tremít.
Rémit, consternat.
Rómül, consternatur.
Reng, tremít.
Reped, finditur.

Repelzt, findit.
Repül, volat.
Retteg, trepidat, pavet.
Retten, expavescit.
Reitent, trepidare facit.
Rezeg, tremít.
Riad, exclamat, clamorem
tollit.
Rialzt, clamore terret.
Rohan, ruít, irruit, impetit.
Ront, destruit.
Romlik, destruitur.
Rothad, putrescit.
Rothaszt, putrefacit.
Rüg, calcitrat, calce petit.

S.

Sajnál, condolet, miseretur.
Segít, iuvat.
Serdül, celerius adolescit.
Serken, expurgatur.
Sért, laedit.
Sétál, deambulat.
Siet, properat.
Sir, flet.
Sodor, torquet.
Sohajt, suspirat.
Sopör, versit.
Süg, insusurrat.
Sül, assatur.
Süt, assat.
Süvit, fistulat.

SZ.

Szab, caedit, scindit, *item*
aptat, accommodat.
Szaggat, vellit, vellicat, la-
cerat, discerpit.
Szakad, rumpitur, laceratur.
Szalad, fugit.
Száll, obsidet, *item* divertit,
hospitatur, *item* volat.
Szán, condolet, miseretur.
Szánt, arat.
Szórad, aret, arefit.
Szórit, arefacit.
Széd, colligit.

Szeg,

Szeg, scindit.
 Szél, secat.
 Szit, corradit.
 Szökik, advescit.
 Szóll, loquitur.
 Szokik, salit, *item* profugit.
 Szúr, pungit.
 Szunik, cessat.

T.

Tagad, negat, inficiatur.
 Takar, velat, tegit, convolvit.
 Talál, invenit, reperit.
 Támad, surgit, exurgit, *ori-*
tur, item adoritur.
 Tanít, docet.
 Tanul, discit.
 Tart, servat, tenet.
 Tekint, aspicit, respicit.
 Tép, vellit, lancinat.
 Tér, revertitur.
 Tetszik, placet, *item* apparet.
 Tilt, velat.
 Tiszteel, reveretur.
 Tokéll, decernit, constituit.
 Tör, frangit.
 Történik, accidit.
 Törül, tergit.
 Tud, scit.
 Túr, egerit, rostro humum
 regerit, fodit.
 Tűr, patitur, tolerat.
 Töszzen, sternuit.
 Tüszög, sternutat.

U.

Ugat, latrat.
 Ugrik, salit.
 Ün, fastidit, taedet.
 Úsz, úszik, natat.
 Útál, abominatur, detestatur,
 aspernatur.

Ü.

Ügyekszik, emittitur, conatur.
 Ül, sedet, *item* celebrat.

Üldöz, persequitur.
 Ül, percutit.
 Ütközik, offendit, impingit,
congregatur.
 Űz, fugat, pellit, persequitur.
 Űzen, nunciat.

V.

Vág, secat, caedit.
 Vágy, adspirat.
 Vaj, cavat.
 Vajudlik, conflictatur.
 Vakar, radit, scalpit.
 Vakol, inerustat.
 Választ, seligit.
 Válik, separatur.
 Vált, mutat.
 Vár, expectat.
 Varr, caet.
 Várik, adteritur, *item* stu-
pefit.
 Véd, defendit.
 Vegyít, miscet.
 Vél, reputat, opinatur.
 Ver, percutit.
 Verseng, contendit, litigat,
 altercatur, rixatur.
 Vés, caelat, sculpsit.
 Vesz, perit, cum e clauso.
 Vesz, cum e medio accipit,
item emit.
 Vet, jacit.
 Vét, offendit.
 Vezet, ducit, dirigit.
 Vi, impugnat.
 Vigyáz, vigilat, excubat.
 Vigyorog, ridendo ringitur.
 Villan, coruscat, fulgurat.
 Villog, continuo micat.
 Villong, certat, contendit, al-
tercatur.
 Virad, diescit.
 Viraszt, vigilat, excubat.
 Virít, pullulat.
 Visel, gestat, gerit.
 Visz, fert.

Vízfűl, in adversam partem
terit.

Vízfőzöl, rependit, retribuit.

Von, trahit.

Z.

Zabál, se ingurgitat, vorat.

Zajog, fragorem edit.

Zaklat, urget.

Zár, claudit, serat.

Zavar, commiscet, conturbat.

Zendít, sonare facit.

Zendül, sonare vel tumultua-
ri incipit.

Zeng, sonat, tonat.

Zokkan, zökken, cespitando
concutitur.

Zokog, agitur, concutitur,
item gemit, singulit. Dict-
tur in primo sensu et zokog.

Zörög, strepitat.

Zúg, fremit.

Zúhog, cum fragore cadit.

Zúz, coniungit.

ZS.

Zseng, germinat.

Zsibbad, obroscescit.

Zsibog, bombitat, ~~murmurat~~,
ut in nundinis ~~cofía~~ homi-
num.

Zsugorodik, se contrahit, se
contorquet.

Ex Orbe picto Joannis Comenii.

A' Világ.

Mundus.

Az égenn csillagok van-
nak. A' felhők a' levegő-
ben fuggnek.

A' madarak a' fellegek
alatt repülnek. A' halak
a' vízben úsznak.

Vannak a' földön he-
gyek, erdők, mezők, ok-
talan állatok, és embe-
rek.

Az egész világ négy
zfengefzerbűl áll, mel-
lyek a' levegő, a' tűz, a'
víz, és a' föld.

Coclum habet stellas.
Nubes pendent in aere.

Aves volant sub nubi-
bus. Pisces natant in a-
qua.

Terra habet montes,
silvas, campos, anima-
lia bruta, et homines.

Mundus universus e
quatuor constat elemen-
tis, quae sunt aer, ignis,
aqua, et terra.

Az Ég.

Coelum.

Az ég forogni, és a' közepett álló földet körülvenni látszik: de a' föld forog valóban a' nap körül.

A' nap, akárhol van, fényli a' szüntelen, bátor elakarják is azt előllunk a' sellegek, és sugarival világosságot szül, a' világosság pedig napot.

Ennek ellenkezője a' sötétség, melyhül az éj támad. Éjjel fénylik a' hold, ragyognak a' csillagok.

Este van a' napnak alkonyodása után a' nyugoti szürkület; reggel pedig a' hajnal, és a' reggeli szürkület, avagy viradás.

Coelum rotari, et ambire terram in medio stantem videtur: at vera terra movetur circa solem.

Sol, ubiubi sit, fulget perpetuo, ut ut nubila eum nobis eripiant, facitque suis radius lucem, lux diem.

Ex opposito sunt tenebrae; inde nox. Nocte splendet luna, et stellae micant.

Vesper est post occasum solis crepusculum vespertinum; mane vero aurora, et diluculum.

A' Levegő.

Aër.

A' szellő gyengén leng; a' szél erősen fú; a' vész ledúllya a' fakot.

A' forgó szél bereng; a' föld alatt való szél, vagy akármi egyéb, föld-

Aura spirat leniter: ventus flat valide; procella sternit arbores.

Turbo se agit in gyrum; ventus subterraneus, vel quidquid id sit, excitat in.

indulásokat okoz ; a' terrae motum ; terrae-
földindulás pedig omlás motus ruinas infert.
sokkal jár.

A' Tűz.

A' tűz világít, ég, és
éget. Szikrája, melly a-
czéllal a' kohából kiüt-
tetik, a' taplóba esvén,
meggyújtja a' kéngyer-
tyát, és erről a' gyertyát,
vagy a' fát, és lángot lob-
bant, vagy éppen gyul-
ladást, melly az épüle-
tekbe kap.

Abból füst emelkedik
fel, melly a' kurtóhoz
ragadván, korommá vá-
lik.

Az égő üszögből oltott
üszög, a' parázsból pe-
dig szén válik. A' mi
megmarad, az pernye,
vagy hamu.

Ignis.

Ignis lucet, ardet, et
urit. Ejus scintilla, ope
chalybis e silice elisa, et
a fomite excepta, accen-
dit sulphuratum, et inde
candelam vel lignum,
et flammam excitat, vel
plane incendium, quod
aedificia corripit.

Inde fumus adscendit,
qui adhaerens camino,
abit in fuliginem.

Ex torre fit titio, ex
pruna carbo. Tandem,
quod remanet, est favil-
la, et cinis.

A' Víz.

A' víz kibugyog a' for-
rásból; leszakad a' sebes
csermelyben; folydogál
a' pataokban; áll a' tó-
ban; folyik a' folyóban;
kereng az örvényben, és
imittamott mocsárokat
okoz.

Aqua.

Aqua scatet e fonte;
defluit in torrente; ma-
nat in rivo; stat in
stagno; fluit in flumi-
ne; gyratur in vorti-
ce; et, passim paludes
facit.

Van-

Vannak 'a' tengerben
partok, öblök, előhe-
gyek, szigetek, félszi-
getek, földszorúlatok,
vízszorúlatok, és szirtek.

Sunt in mari litora, si-
nus, promontoria, insu-
lae, peninsulae, isthmi,
freta, et scopuli.

A' Felhők.

Nubes.

A' vízből felemelkedik
a' gőz. Ebből lesz a' fel-
hő, és közel a' földhöz
a' köd.

Ex aqua adscendit va-
por. Inde fit nubes, et
prope terram nebula.

A' felhőből lecsöpög
és lecsurog az eső,
és a' zápor.

Enube stillat, et defluit
pluvia, et imber.

A' megfagyott eső jég-
eső; a' félig fagyott
hó; a' megmelegedett
pedig ragya.

Pluvia congelata gran-
do; semigelata nix; ca-
lefacta rubigo est.

Az esős felhőben,
melly a' napnak általel-
lenében van, feltetszik a'
szivárvány, melly a' nap-
nak sугáriból támad,
mikor a' vízcsöppekbe
hatnak.

In pluviosa nube, quae
soli opposita est, appa-
ret iris, quam formant
radii solares. in guttu-
las aqueas incidentes.

A' vízre eső csöpp bu-
borékot csinál. A' sok
buborékból tájték lesz.

Gutta in aquam inci-
dens facit bullam. Mul-
tae bullae faciunt spu-
mam.

A' megfagyott víz jég-
gé válik. A' megfagyott
harmat dérnek nevez-
tetik.

Aqua congelata fit gla-
cies. Ros congelatus di-
citur pruina.

A'

A' gyántatűz villámlással
 útven ki a' felhőből,
 mennydörgést okoz, le-
 száll, és mennykőnek ne-
 veztetik.

Ignis electricus, e nube
 erumpens cum fulgure,
 tonitru adducit, decidit,
 et fulmen appellatur.

A' Föld.

Terra.

A' földön magos he-
 gyek, mély völgyek,
 domború heilmok, sík
 mezők, és homályos er-
 dők vannak.

Super terra sunt alti
 montes, profunda val-
 les, elevati colles, plani
 campi, opacae silvae.

A' földben pedig üres
 barlangok.

Intra terram autem ca-
 vae speluncae.

A' rét gyöpöt terem,
 virágokat, és fűvet,
 melyekből, hal-halzá-
 tások, széna lesz.

Pratum fert gramina
 cum floribus, et herbis,
 quae desecta foenum
 fiunt.

A' művelt föld gubó-
 nát terem, és veteményt.

Arvum fert fruges, et
 olera.

Az erdőkben gomba te-
 rem, és eper.

In silvis proveniunt
 fungi et fraga.

A' föld' gyomrában ér-
 czek, kövek, és más ás-
 ványok teremnek.

Sub terra nascuntur
 metalla, lapides, et alia
 fossilia.

Az Érczek.

Metalla.

Az ón lágy és nehéz.
 A' vas kemény, az aczél
 pedig még keményebb.

Plumbum est molle et
 grave. Ferrum est du-
 rum, et durior chalybs.

A' mesteremberek a'
 czinből kannákat, a' réz-

Artifices faciunt e stan-
 no cantharos, e cupro
 bül

ből üstököt, a' sárga ahena, ex orichalco can-
 rézből gyertyatartókat, delabra, ex argento tha-
 az ezüstből pedig tallé- leros.
 rokat készítenek.

Az arany leghevesőbb: Aurum est pretiosis-
 ebből veretnek az arany- simum: ex hoc endun-
 pénzek. tur numi aurei, seu du-
 cati.

A' kényeső mindenkor Argentum vivum liquet
 híg, és az érczeket meg- semper, et corrodit me-
 emészti. talla.

A' Kövek,

Lapides.

A' homok és a' főveny Arena et sabulum sunt
 apró kővecskék. A' fízrt lapides minuti. Saxum
 a' kőfízrténak a' része. est pars petrae.

A' bázisrűkő, a' koha, Cos, silex, et marmor
 és a' márvány homá- sunt obseuri lapides.
 lyos kövek.

A' mágnes magához Magnes adtrahit fer-
 vonny a' vasat. rum.

A' kesmes kövek vilá- Gemmae sunt lapilli
 gos kővecskék. úgy mint pellucidi, ut candidus
 a' fehér gyémánt, a' vé- adamas, rubeus rubinus,
 res rubin, a' kék záfír, caerulea sapphirus, vi-
 a' zöld smaragd, és a' ridia smaragdus, lutea
 sárga iaccint, és a' hyacinthus, et micant,
 gyogyna, ha füzögletesek. si angulati sint.

Az apró és a' nagy Margaritae et uniones
 gyöngyök a' csigákban crescunt in conchis; co-
 teremne, a' korálok rallia in mari ad instar
 pedig fészkek gyanánt arbusculorum,
 a' tengenen.

A' gyántát a' tenger' partysáinn gyűjtik, kiváltkép Burkus országban. Az üveg hasonló a' kristályhoz.

Succinum colligitur ad mare, praecipue in Borussia. Vitrum est simile crystallo.

A' hét emberkor.

Septem aetates hominis.

Az ember először csöcsömös, azután gyermek, ezentűl nevedék, továbbra ifjú, annakutánna férjfi, ezután öreg ember, 's végtére elaggott, elvénültt férjfi.

Homo est primum infans, deinde puer, tum adolescens, inde juvenis, postea vir, dehinc senex, denique decrepitus.

Az aszfonyi nemben is van csöcsömös, leányka, czevere, szűz, aszfony, öreg aszfony, elaggott, elvénültt aszfony.

Sic etiam in sexu femineo sunt pupa, puella, adolescens, virgo, mulier, vetula, anus decrepita.

Az embernek külső tagjai.

Membra hominis externa.

A' fő felül van, a' lábak alól. A' nyaknak eleje a' torok, hátulsó része a' nyakszirt.

Caput est supra, pedes infra. Colli pars anterior est jugulum, posterior cervix.

A' melly elől van, a' hát pedig hátul. A' melly alatt van a' has, és ennek közepénn a' köldök.

Pectus est ante dorsum retro. Sub petore est venter, et in ejus medio umbilicus.

Hátul vannak a' lapoczkák, melyekhez a' vállak vannak függesztve; ezekről függnek a' karok a' könyökökkel, és ezekről mind a' két felül a' kezek, a' jobbik tudniillik, és a' bal.

A' vállak, és az oldalak után következnek az ágyékok, és a' csípők.

A' lábnak részei ezek: a' czomb, a' térgy, a' lábcsár, melyben a' lábikra van, és a' lábcsárcsont. Azután a' bokák, a' sark, és a' talp. A' végén van a' hüvelyk a' többi négy lábujjal.

A' fő és a' kezek.

A' főn van a' haj, melly fésűvel fésültetik; azonkívül a' két fül, a' két vak szem, és az orcza, vagy ábrázat.

Az orczánn vannak a' homlok, a' szemek, az orr a' két orrlyukkal, a' száj, az arczok, avagy posák, és az áll.

A' száj körül van vége ajakokkal, a' nyelv pedig az innyel együtt körül

A' tergo sunt scapulae, a quibus pendent humeri; ab his brachia cum cubitis, inde ad utrumque latus manus, dextra scilicet, et sinistra.

Humeros et latera excipiunt lumbi cum coxis.

Pedem absolvunt femur, genu, crus, in quo sura cum tibia, Abhinc tali, calx, et solea. In extremo est hallus cum quatuor reliquis digitis.

Caput et manus.

In capite sunt capilli, qui pectine pectuntur; binae item aures, bina tempora, et facies, seu vultus.

In facie sunt frons, oculi, nasus cum duabus naribus, os, genae, et mentum.

Os septum est labiis; lingua vero cum palato van

van kerítve fogakkal, mellyek az állkapczában vannak.

'A' serjfi' állat szakáll fűdi be, felső ajakát pedig bajusz. A' szemet, mellynek részei a' szemfejtér, és a' szemfény, szemhajak borították be, és szemöldökök.

Az öfzvevontt kéz öklöknek, a' nyílt pedig tenyérnek mondatik; közepében van a' marok.

Végso része a' kéznek a' hüvelyk a' többi négy ujjal, úgymint a' mutatóval, a' középsővel, a' gyűrűsével, és a' kis ujjal.

Mindenik ujjnak három ize van, és ugyanannyi botkője, mellyekhez járul a' köröm is.

A' külső érzékenységek:

Külső érzékenység öt van, a' látás tudni illik, a' hallás, a' szaglás, az izlés, és az illetés.

A' szem a' színeket látja: mi legyen tudni illik fejtér, vagy fekete,

septa est dentibus, qui sunt in maxilla.

Virile mentum tegitur barba, labium superius mystace. Oculi, in quo sunt albugo et pupilla, tegitur palpebris et supercilio.

Contracta manus pugnus, aperta vero palma dicitur; in medio est vola.

Extremitas manus est pollex cum quatuor digitis reliquis, indice scilicet, medio, annulari, et auriculari.

In quolibet digito sunt tres articuli, et totidem condyli, quibus accedit etiam unguis.

Sensus externi.

Sensus externi sunt quinque, visus scilicet, auditus, olfactus, gustus et tactus.

Oculus videt colores: quid nempe album vel atrum, viride vel caeruleum.

zöld vagy kék, veres vagy sárga.

A' ful a' hangokat hallja, mind a' természetesekeket, úgymint a' izózatokat, és az igéket, mind pedig a' mesterségeseket, úgymint a' musikahangokat.

Az órr megérzi a' szagot, és a' büzt.

A' nyelv az innyel az izzat izleli: mi legyen tudniillik édes vagy keserű, mi erős vagy savanyú, mi csípős vagy fojtós.

A' kéz megkülömbözteti az illetés által a' dolgoknak mennyiségét, és minéműségét: a' meleget, és a' hideget; a' nedvest, és a' szárazt; a' keményt, és a' lágyat; a' simát, és a' darabost; a' nehezet, és a' könnyűt.

Barátságos Beszélgetések.

Első Beszélgetés.

Pista és Imre

P. Jó reggelt, Imre!

leum, rubrum aut luteum sit.

Auris audit sonos, tam naturales, voces scilicet et verba, quam artificiales, tonos nempe musicos.

Nasus olfacit odores et foetores.

Lingua cum palato gustat saporos: quid nempe sit dulce aut amarum, quid acre aut acidum, quid acerbum aut austerrum.

Manus dignoscit tangendo rerum quantitatem et qualitatem: calidum et frigidum; humidum et siccum; durum et molle; laeve et asperum; grave et leve.

Dialogi familiares.

Dialogus primus.

Stephanus et Emericus.

S. Bonum mane, Emericus!

I.

I. Köszönöm, kedves Pistám! Adgyon az Isten jó reggelt neked is.

P. Fogadgy' Isten, kedves Imrém. Mint aludtál az éjszaka?

I. Hála Istennek! jól, és olly jól, hogy a' szokatott órámot majd elaludtam. Hát neked jó éjszaka-d volte?

P. Nem igen. Nehéz álmaim voltak.

I. Mivel a' bal oldaladon feküdtél.

P. Eredgy, kérelek, a' te bal oldaladdal. Miért kellene azért az embernek nehéz álmokkal küzöködni?

I. Nekem az atyám mondotta, hogy ollyankor a' vér a' szívet nagyon elfogja, és így nehéz álmokat okoz.

P. Igaz. Ezt én meg nem gondoltam. Mászor erre vigyázok.

I. Siessünk, Pista! egyébaránt későn jutunk az iskolába.

E. Gratias, care Stephane. Deus tibi etiam concedat bonum mane.

S. Deus retribuatur, care Emerice. Quomodo dormivisti hac nocte?

E. Deo sint laudes! bene, et adeo bene, ut ferre ultra solitam horam dormiverim. Tu vero habuistine quietam noctem?

S. Non adeo. Insomnia me presserunt.

E. Quia in sinistro latere jacuisti.

S. Apage, quæso, cum tuo sinistro latere. Istudne adducat insomnia, cum quibus dormienti luctandum sit?

E. Pater mihi dixit, tum a sanguine cor nimium occupari, efficique, ut gravibus premamur insomniis.

S. Verum est. Istud ego non perpendi. Curabo imposterum, ne fiat.

E. Acceleremus gradum, Stephane! secus ad scholam tarde venimus.

P.

P. Nem ismeretném. Tudod-e jól a' leczkéket?

I. Tudom, még tegnap este megtanúltam.

P. Nekem is az első munkám oskola után az, hogy más napra a' leczkéket megtanuljam.

I. Reggel azután csak átolvasom, és derekasan tudom.

P. Nézd-e a' toronyórát, mindgyárt három fertály lesz nyolczra.

I. Még öt minutum hinya. Elég jókor megyünk.

P. Ne siess tehát olly nagyon; allig tudok utánnaad szaladni.

I. De csak jobb még is, hogy mink várakozzunk a' Professor. Úr utánna, mintsem ő miutánunk.

P. Jól mondd. Csak győzném úgy az ügetést, mint te. Nekem a' lelekzetem hamar eláll.

S. Id mihi gratum non esset. Scisne bene lectiones?

E. Scio. Hesterno adhuc vespere eas condidici.

S. Mihi quoque primarius post scholas labor est, ut lectiones sequentis diei addiscam.

E. Mane deinde perlego tantum, et exacte scio.

S. Videsis in turri horologium, tertius quadrans illico erit pro octava.

E. Quiaque minute adhuc desunt. Satis mature venimus.

S. Noli ergo tantopere properare. Post te currere vix sufficio.

E. At multo tamen satius est, ut nos Dominum Professore[m] expectemus, quam ut ille nos praestoletur.

S. Recte dicis. Id cuperem tantum, ut ita celeriter progredi sufficiam, sicut tu. Me spiritus facile deficit.

I. Rossz katona lenne belőled.

P. De inkább jobb, mint tebelőled.

I. Hogyhogy?

P. Mert szaladni nem tudok, és így harczolnom kellene, vagy akarnám, vagy sem.

I. Igaz. Alkudgyunk meg tehát előre.

P. Mi iránt?

I. Ha katonák leszünk valaha, te harczolly én-helyettem, én pedig te-helyetted szaladok.

P. Nagyon okos katona volnál te. Itt az iskola, mennyünk be.

E. Malus tu mihi miles fieres.

S. Imo melior, quam tu.

E. Qua ratione?

S. Quoniam fugere nescio, colligendum mihi praeter voluntatem esset.

E. Verum est. Ineamus igitur pactum in antecessum.

S. Circa quid?

E. Si aliquando milites fuerimus, tu conflice vice mei, ego vero vice tui fugiam.

S. Valde prudens tu mihi miles feres. En scholam, intremus.

Második Beszélgetés.

Dialogus secundus.

Ferencz és Zsigmond.

Franciscus et Sigismundus.

F. Mond meg nekem, Zsiga, mikor kezdődik az ős?

Z. Az anyámtól hallottam most a² vacációban, hogy szent Mihály' ünnepe előtt egy-néhány nappal.

F. Dic mihi, Sigismunde, quando est principium autumnus?

S. A matre audivi his vacationum feriis, initium ejus aliquot diebus ante festum sancti Michaelis esse.

F.

F. Tudom már; mikor a' nap, és az éjszaka egyenlő.

Z. Tart pedig Karácsonyig.

F. Azután a' tél következik.

Z. Az ősznek eleje O. ctóberben tûrhető.

F. És vig, mivel az emberek szüretelnek.

Z. De a' November és a' December annyival kellemetlenebbek.

F. Igaz: Allig van olly nap, mellyben eső, vagy vízenyes hó ne esne.

Z. A' nagy sár, a' sok hód; és ha némellykor megfagy is, olly sima az út, mint az üveg.

F. A' tél sokkal kellemetesebb; mikor a' hideg száraz, és csikorgó.

Z. Óh! én is szeretem azt; mikor a' hó nagy, és a' szánút jó.

F. És a' fáknak ágainn vastagon fekszik a' dér.

Exercit.

F. Scio jam; quando nempe dies nocti aequalis fit.

S. Durat vero usque ad festa Natalitia.

F. Deinde hyems sequitur.

S. Autumni principium in Octobri est tolerabile.

F. Imo et jucundum, quia homines vindemiant.

S. Sed November et Decembris tanto ingratiiores sunt.

F. Certe. Vix occurrat dies; qui pluviam, aut uideas nives non adferat.

S. Lutum ingens, nebula frequens, atque; si quandoque gelet, via instar vitri lubrica.

F. Hyems longe gratior est, quando frigus siccum et rigidum regnat.

S. Ah! mihi quoque pergratum est, quando copia nivium, et via trahalis bona est.

F. Et ramis arborum lata pruina insidet,

C

Z.

Z. A' dér rendes álla-
pot. Láttade már a' pa-
rafztoknak bajúffzait,
mikor azokat a' sejér dér
meglepi?

F. Láttam eleget. Meg-
van vele rakva a' lovák-
nak serénnye is.

Z. Vailyon szabad lef-
sze csufzkálni?

F. Isten menta meg!
De mikép is kívánhatod
te ezt?

Z. Miért?

F. Hányan törték már
be a' sejeket?

Z. Tavaly egy gyer-
mek a' lábát törte el.

F. No, látod! Azután,
amint a' Nénemtől hal-
lottam, a' nagy hideg-
ben meg is izzad a' csufz-
káló gyermek, és ha hir-
telen meghűti magát, ha-
lalos betegségbe eshet.

Z. Így hát nem hiába
van megtiltva.

F. De nem ám. És a'
deákokhoz nem is illik,
hogy az útfzánn kon-
csorgó gyermekekkel,
vagy a' mesteremberek-

S. Pruina mira mihi
res est. Vidistine jam
mystaces rusticorum,
alba pruina occupatos?

F. Vidi satis. Equo-
rum etiam jubas conte-
gere solet.

S. Eritne, quaeso, li-
citur lubricare?

F. Deus ave, tat! Sed
qua id etiam ratione
exoptare potes?

S. Quare?

F. Quot jam perfrege-
runt sibi capita?

S. Anno elapso pueri
cujusdam crus est fra-
ctum.

F. Vides! Deinde,
quod a mea sorore au-
divi, puer, qui lubri-
cat; in magno frigore
sudare solet, atque, si
se subito refrigeret, pe-
riculum mortiferae ae-
gritudinis subit.

S. Sic igitur res non
sine ratione prohibetur.

F. Non certe. Sed et
indecens est, ut Studi-
osi eadem animi relaxa-
tione se oblectent, quam
pueri triviales, aut opi-
nek

nek inassaival eggyen-
lőképen mulassák ma-
gokat.

Z. Láttálé már tē zajt
a' Dunánn?

F. Nem láttam. A' be-
fagyott Tisztát láttam
már egyfzer. Sima raj-
ta a' jég, és olyan, mint
a' téknő.

Z. Óh! a' Dunánn más.
kép megye e' dolog. Majd
egész Karácsonyig zajog
szüntelen. Azután, mi-
kor a' jégnek széles táb-
lái a' szigetekben meg-
akadnak; megáll a' zaj,
és őszvefagy.

*Harmadik Beszélge-
tés.*

János, és Mihály.

J. Közelget szent Josef
napja, kedves Miskám!
Itt a' tavasz.

M. A' szelek is szik-
kasztyák már a' földet.
Nem sokára kiüt belőlle
a' friss fű.

J. Allig várom; hidd
el, hogy a' fák viritsa-
nak.

ficum tirones expetere
solent.

S. Vidistine jam gla-
ciem in Danubio pro-
gredientem?

F. Non vidi. Tibiscum
vidi jam congelatum
unica vice. Glabra in
eo est glacies, et linti
similis.

S. In Danubio longe
aliter se res habet. Fe-
re usque ad Natalitia la-
bitur in eo glacies. De-
inde dum latae tabulae
glaciei ad insulas adhae-
rent; subsequens glaci-
es sistit; congelatque.

Dialogus tertius.

Joannes, et Michaël.

J. Appropinquat san-
cti Josephi festum, care
Michaël! Ver adest.

M. Venti quoque sic-
cant jam terram. Brevi
protuberabit ex ea re-
cens gramen.

J. Vix expecto, crede
mihi, ut arbores pullu-
lent.

M.

M. A' rügyek már domborodnak az ágakon. Ha olly melegen sűt a' nap még egy héttig, mint ma, a' fák virágzani kezdenek.

J. Ha majd egyszer leveleznek is, akkor lehet igazán mondani, itta' tavasz.

M. Addig a' fecskék is megjelennek.

J. A' mezei virágok megnyílnak.

M. A' méhecskék vizst és mézet szednek.

J. A' pókok hálót szőnek, mellyel a' legyeket fogják.

M. A' vad ludak, réczék, és gólyák a' meleg tartományokból ismét visszaternek.

J. A' békák a' tavakban rekegni kezdenek.

M. A' szántást és a' szállóművelést a' parasztok elkezdi.

J. Martiusban ellenek már a' juhok, nemde?

M. Kétség kívül. Hisz a' húsvéti ünnepekre

M. Gemmae intumescunt jam in ramis. Si sol unica adhuc hebdomada eo calore radiare perrexerit, quo hodie, arbores efflorescent.

J. Si demum folia quoque explicuerint, tum enim vero merito dicere possumus: ver adest.

M. Interea. hirundines etiam comparebunt.

J. Flores camporum evolvuntur.

M. Apes ceram et mella colligent.

J. Araneae retia texent, quibus muscas intercipiant.

M. Anseres et anates silvestres cum ciconiis e calidis regionibus revertentur.

J. Ranae in lacunis coaxabunt.

M. Rustici arandis terris, fodiendisque vineis navabunt operam.

J. In Martio pariunt jam oves, nonne?

M. Absque dubio. In festis enim paschalibus

ta-

találni már minden esztendőben bányákat.

J. Kivévén mikor a' Húsvét nagyon korán esik.

quolibet anno reperiuntur jam agnelli.

J. Nisi forte pascha maturius celebretur.

Negyedik Beszélgetés.

Dialogus quartus.

Lázló, és József.

Ladislaus, et Josephus.

L. Nézdfe Jóska, melly gyönyörűen csillognak a' kertben a' külömbféle virágok.

J. Itt az üdeje, kedves Laczim! Május a' virágok' holnapja.

L. Mellyik virág tesszik neked legjobban?

J. Hamarjában meg nem tudom választani. Mindeniknek van olly tulajdonsága, mellyel magát kedveltetni szokta.

L. A' tulipán, kivált ha tellyes, a' többiekét talán mind felmúllyá.

J. Színei szépek, tormaete kellemetes, de illatya nincsen.

L. Azt mondta nehem

L. Videsis, Josephe! quam amoene promissent in horto diversi flores.

J. Adest tempus, care Ladislai! Majus florum mensis est.

L. Quis tibi e floribus maxime placet?

J. Subito tibi decidere non possum. Quilibet eorum habet suas, proprietates, quibus se commendare consuevit.

L. Tulipa, cum primis si plena sit, reliquis forsitan omnibus palmam praeripit.

J. Colores ejus grati sunt, figura nobilis, sed fragrantia caret.

L. Pater mihi vice egy-

egyszer az édes atyám, hogy a' tulipán a' szép, természetű gyermekhez hasonlít. a' ki jó erkölcsök nélkül szűkölködik.

J. A' viola nekem jobban tetszik, mint a' tulipán.

L. Szép is, úgye? 's illatozik is?

J. Azonkívül bekrostan nő, és sokáig virágzik.

L. A' kertnek legnagyobb díze még is a' rósa.

J. Bocssás meg, kedves Laczim! A' rósa nem sokáig él, és illatya hathatós inkább, mintsem kellemes.

L. Ettéle már cseresnyét.

J. Nem is láttam még. Júniusnak elejénn érik meg leginkább.

L. Nállunk meggy és barack több terem, mint cseresnye.

J. Nállunk pedig a' körtvében szokott nagy bőség lenni.

quadam dixit, tulipan specioso pusioni similem esse, qui bonis moribus caret.

J. Viola mihi magis placet, quam tulipa.

L. Et pulchra est, nonne, et fragrans?

J. Sed et pluribus ramis crescit, diuque floret.

L. Hortorum tamen supremum decus rosa est.

J. Parce mihi, care Ladislac! Rosa non diu vivit, fragrantiamque penetrantem potius habet, quam gratam.

L. Comedistine jam cerasa?

J. Nec quidem vidi. Initio Junii matrescunt potissimum.

L. Apud nos merasa, et mala armeniana copiosiora sunt, quam cerasa.

J. Nos vero pyris solemus abundare.

L. Hát

L. Hát almátok nincsen?

J. Van egygy kevés. A' szőlőknek allyainn nállunk többnyire nagy szilvások vannak.

L. A' mi szőlőinkben pedig sok diófa, és őfzi baraszkfa van.

J. Erdeinkben sok vad gyümölcsfa találtatik: körtve, alma, naspolya.

L. A' mi falunk körül csupa szántóföldek és mezők fekszenek.

J. Tereme sok búzátok?

L. Terem, és szép. Van azonkívül árpánk, zabunk, és pohánkánk is.

J. Mink pohánkát nem termesztünk; de vannak ellenben szép dinnyeföldgyeink, mellyekben kukuricza, és bab is sok terem.

L. Minállunk lencseföldek is vannak. Aratáshor szeretnék otthon lenni.

J. Vigabb talán nálla-

L. Et pomæ non habetis?

J. Pauca. In ima vinearum parte apud nos spatiosa potissimum pruneta habentur.

L. In nostris autem vineis copiosae nuces sunt et persici.

J. In nostris silvis plures dantur arbores fructiferae silvestres: pyri, pomi, et mespili.

L. Circa nostrum pagum agri tantum, et prata sunt.

J. Crescitne vobis copiosum frumentum?

L. Crescit, et pulchrum. Habemus præterea hordeum, avenam, et panicum.

J. Nos panicum non serimus; sed habemus vicissim terras melonibus procreandis destinatas, in quibus copia turcici tritici, et fabarum crescit.

L. Apud nos terrae lentibus quoque destinantur. In messe domi cuperem esse.

J. Jucundior forsane apud tok

tok az aratás, mint a' szüret?

L. Sokkal; mert búzánk szép terem; horunk pedig csak közép-szerű.

J. A' mi Káplányunknak szavajárása az, hogy két menyország nem fér öszve. A' kinek jó bora van, búzája közép-szerű szokott lenni.

vos est messis, quam vindemise?

L. Multo; quia frumentum nobis terra peculiare procreat; vinum vero nostrum mediocre tantum est.

J. Adagium Capellani nostri est, duo coelorum regna non cohaerere. Qui bonum vinum habet, frumento mediocri contentus sit, oportet.

Ötödik Beszélgetés.

Dialogus quintus.

András, és Gáspár.

Andreas, et Caspar.

A. Hogy vagy, kedves Gazsim! éppen a' nagy hőségben?

A. Quomodo vales, care Caspar, in hoc vehementi calore?

G. Tűrhetőképén. Iz-zadok erősen, és allig várom, hogy a' nap lealkonyodgyon.

C. Tolerabiliter. Sudo valde, et vix opperior, ut sol occidat.

A. A' napnak lealkonyodása nem segít rajtunk. Éjszaka színtol-lyan hőség van, mint nappal.

A. Occasus solis non opitulabitur nobis. Nocturnus idem est calor, qui interdiu.

G. De hús legalább a' hajnal.

C. At subfrigida nihilominus est aurora.

A. Legjobb volna, ha a'

A. Optimum foret, si leve-

levegőt egy kis menny-
dörgés meghűtené.

G. Napnyugot felül lá-
tok egy fekete felhőt
tornyosodni.

A. Messze van az innen.

G. De hamar itt lehet
még is.

A. Délről is kerekednek
felhők.

G. A' nap már a' fel-
hők megé rejtezik, és
szélsiket arannyal pré-
mezi.

A. Nézdíze, mikép to-
lódnak felfelé a' terhes
fellegek.

G. És az ég homályo-
sodni kezd.

A. Talán csak tágit raj-
tunk még ma legalább
egy kis hűs esső.

G. Láttad, hogy vil-
lámlott?

A. Láttam; de a'
mennydörgést még nem
hallani.

G. Későbbre talán meg-
hallyuk.

A. Egy kis morgást
veszek észre.

G. Mennyünk haza; e-
gyébaránt meglep itt
bennünket a' zápor.

aërem modica tempestas
refrigeraret.

C. Ab occasu video te-
tram nubem instar turris
elevari.

A. Procul illa - hinc
distat.

C. Celeriter tamen ad-
esse potest.

A. A meridie etiam ad-
glomerantur nubes.

C. Sol jam se post nu-
bes recondit, quarum
limbos auro circumdat.

A. Videsis, quomodo
tollantur in altum gra-
vidae nubes.

C. Et coelum caligine
obducitur.

A. Favēbit nobis for-
san hodie minimum plu-
viola subfrigida.

C. Vidistine fulgur?

A. Vidi, sed tonitru
quondam auditur.

C. Tarquius fortassis
percipiemus.

A. Exile murmur anim-
adverto.

C. Eamus domum; se-
cus hic nos imber o-
bruet.

A.

A. Jöjj te hozzám, vagy én tehozzád megyek.

G. Félz talán az égi háborútól?

A. Eggy keveset.

G. Elmegyek tehát hozzád; de mivel a' szállásom mellett a' nélkül is el kell mennünk, bejelentem, hogy nálad keressenek.

A. Szemzik már az eső, és az ég felettünk is nagyon sötétedik.

G. Siessünk, egyéb-kép megázunk.

A. Hallodé zúgni a' záport?

G. Csak jégesső ne legyen.

A. Ihol nyomunkban a' nagyesső; az én szállásomhoz nem érhetünk többé; mennyünk be hozzád.

G. Nem bánom. Ez nagy villámlás volt; majd erősen dörög utánna.

A. Hála Istennek! itt a' szállásod. Haj! be nagy volt a' csattanás.

G. Szeretem, hogy itt-hon vagyunk.

A. Veni tu ad me; aut ego te adibo.

C. Times forte tempestatem.

A. Aliquantulum.

C. Ibo igitur ad te; sed quia prope hospitium menmeundum nobis aliquin est, insinuo, me apud te quaeri debere.

A. Stillat jam pluvia, et coelum supra nos etiam tenebris obfunditur.

C. Acceleremus gradum; secus madefiemus.

A. Audisne nimbum fremere?

C. Utinam grando non sit.

A. Ecce calci nostrae insistit jam magna pluvia; hospitium meum non adsequemur amplius; intremus ad te.

C. Pace mea. Istud vehemens fulgur erat; tonitru grande subsequetur.

A. Deo sint laudes! hospitium tuum adsecuti sumus. Heu! quam grande fuit hoc tonitru.

C. Gaudeo nos domi esse. *A.*

A. A' zápor jéggel van vegyítve.

G. Most a' mennykő nem mellze innen leütött.

A. Honnan tudod?

G. Mert a' villámlás és a' esattanás majdnem egyfzerre történtek.

A. A' szél felette hatóság.

G. Az jó, mert a' felhőt hamar elviszi.

A. Bár vinné. Az esső szünni kezd.

G. Napnyugot felé tífztúl.

A. Még matalán a' napot is meglattyuk.

G. Nem lehetetlen. Nézd-fze napkelet felé a' szivárványt.

A. Be gyöngyörű. Az esső már elállott; én haza sietek. Kivánok neked jó éjszakát.

A. Imber grandini est mixtus.

C. Nunc fulmen hinc non procul decussit.

A. Unde hoc autumas?

C. Quia fulgur et tonitru eodem fere tempore acciderunt.

A. Ventus valde vellemens est.

C. Hoc nobis favet; nubem enim cito avehet.

A. Utinam aveheret. Pluvia remittit.

C. Versus occidentem serenatur.

A. Hodie fortassis solem etiam videbimus.

C. Non est impossibile. Videsis versus orientem iridem.

A. Quam elegans est. Pluvia jam cessavit; ego domum propero. Precor tibi bonam noctem.

Voces derivatae

frequentius occurrentes.

Ad, dat. radix.

Adhat, dare potest.
Adat, dari curat.
Adogat, crebro dat.
Adatik, datur.
Adás, datio, largitio.
Adó, dans, item vectigal, tributum.
Adomány, datum, donum.
Adós, debitor.
Adósság, debitum.
Adózik, tributum pendit, item luit.
Adakozik, largitur.
Adakozó, liberalis.
Adakozás, liberalitas.

Ag, frons. radix.

Ágacska, ramulus.
Ágas, ramosus, item colum-
na, fulcrum.
Ágatlan, fronde, ramo carens.
Ágaskodik, pedibus extremis
nititur, in altum adsurgit.
Ágazik, frondescit, in plures
ramos abit.
Ágazat, dogma.

Agy, cranium. radix.

Agyas, pertinax.
Agyaskodik, arguitur, pertinaciter se opponit.
Agyafürtt, sagax.

Ágy, lectus. radix.

Ágyaz, lectum sternit.
Ágyék, femur.
Ágyú, tormentum bellicum.

Ah! ah! radix.

Áhít, suspirat.
Áhítózik, crebro suspirat.
Áhítatos, vel ajtatos, devotus,
pius.
Áhítatoskodik, vel ajtatosko-
dik, pietatem erga Deum
exerct.
Ájúl pro áhúl, animi deli-
quium patitur.

Ajánl, offert. radix.

Ájánlás, oblatio, dedicatio,
commendatio.
Ájánlatlan, incommendatus.
Ájánlat, oblatum.
Ájándék, donum.
Ájándékoz, donat.

Akad, haeret. radix.

Akadhat, haerere potest.
Akaszt, hzerere facit, suspen-
dit, necit.
Akaszthat, suspendere potest.
Aggat, pro akasztgat, crebro
appendit.
Akadály, vel akadék, obex,
obstaculum, impedimentum,
Aka-

Akadályoz, impedit.
 Akadályoztat, obstacula ponit.
 Akadékos, quod obices habet.
 Akadozik, haesitat.
 Akadozás, haesitatio.

Akar, vult. radix.

Akarhat, velle potest.
 Akarás, volitio.
 Akaraz, voluntas.
 Akarat, suae voluntatis, inobediens.
 Akaraskodik, voluntati suae obsequitur, dicto non audit.
 Akaratu, voluntatem habens.
 Akár, sive, seu.

Al, inferior. radix.

Alá, stat, sub.
 Alább, inferius, legálsabb, minimum.
 Alól, inferne, infra.
 Aláz, humiliat.
 Aláztat, alázza, humiliatio.
 Alázatos, humilis.
 Alázatosság, humilitas.
 Alázhat, humiliare potest.
 Aláztat, humiliari curat.
 Aláztatik, humiliatur.
 Alacsony, submissus, improcerus, item vilis.
 Alacsonyság, vilitas, animi abjectio.
 Alacsonyít, humiliat, deprimit.
 Alacsonyán, humiliter, demisse, vel viliter.
 Alázatosan, humiliter.
 Alattom, occultum.
 Alattomos, occultus, clancularius.
 Alattomban, occulte, clanculum.
 Alávaló, vilis, abjectus.
 Alattvaló, subditus, subjectus.
 Alávalóság, vilitas.

Al, fallax. rad.

Aluok, dolosus.
 Alnokság, fraudulentia.
 Alorczá, vel alak, larva.
 Alorczáskodik vel alakoskodik, simulatorem agit, simulat, vel histrionem agit.
 Alorczás, vel alakos, larvatus, simulator, vel histrio.
 Altat, illudit in bono sensu, ut artes liberales.
 Altatás, illusio in bono sensu.

Ald, benedic. radix.

Aldhat, benedicere potest.
 Aldat, benedici facit.
 Aldatik, benedicitur.
 Aldás, benedictio.
 Aldomás, merciporns, potus in emtionibus fieri solitus.
 Aldoz, sacrificat, immolat.
 Aldozik, communicat, ad mensam Domini accedit.
 Aldozat, sacrificium.
 Aldozás, immolatio, vel communicio.
 Aldoztat, immolari curat, vel corpus Domini communicanti administrat.
 Aldoztatik, immolatur.

All, stat. radix.

Allhat, stare potest.
 Allás, statio, item pegma.
 Allat, animal, item substantia.
 Allati, animalis.
 Allandó, stabilis.
 Allandóság, stabilitas.
 Allapot, status, conditio.
 Allapít, stabilít.
 Allapodik, subsistit.
 Allapodás, subsistentia.
 Alló, stans, stagnans.
 Allít, collocat, item existimat.
 Allí.

Alitás, thesis, essatum, propositio.	Bajvívó, certator, pugil.
Alíthat, collocare, existimare potest.	<i>Bán, dolet, poenitet.</i>
Alíttat, collocari curat.	Bánik, tractat, agit.
Allíttatik, collocatur, existimatur, putatur.	Bánás, poenitudo, item tractatio.
Allítmány, opinio, propositio, thesis.	Bánat, tristitia, dolor.
<i>Alszik, dormit. radix.</i>	Bánkodik, moeret.
Alhat, dormire potest.	Bánt, offendit, lacessit.
Altat, soporat.	Bántás, offensa.
Alavás, dormitio.	Bántatlan, inoffensus.
Almos, somniculosus.	Bántódik, offenditur.
Alotzékony, idem.	<i>Bátor, tutus, animosus.</i>
Almosság, somnolentia.	Bátorít, animat.
Alom, somnus, somnium.	Bátorodik, educiam sumit.
Almodik, somniat.	Bátorkodik, confidenter agit, audet.
Almodozik, idem.	Bátran, audacter, animose.
Aluddegál, dormitat.	Bátorság, animositas, securitas.
Aldogál, idem.	Bátorságos, tutus, securus.
<i>Art, nocet. radix.</i>	Bátorságtalan, intutus.
Arthat, nocere potest.	Bátortalan, intutus, timidus.
Artalom, nocumentum.	<i>Béke, pax. radix.</i>
Artalmas, nocivus.	Békéll, pacem init, reconciliatur.
Artatlan, innocens, innocuus, insons.	Békéltet, pacat, reconciliat.
Ártatlanság, innocentia.	Békesség, pax, tranquillitas.
Artatlanul, innocenter.	Bekesség, pacificus, tranquillus.
<i>Baj, lucto. radix.</i>	Békételen, inquietus.
Bajos, difficilis, molestus.	Békételenkedik, discordias movet.
Bajlódik, conflictatur, luctatur.	Békételenség, implacitas, discordia.
Bajoskodik, idem.	<i>Böcs, honor. radix.</i>
Bajlódás, conflictatio.	Böcsül, aestimat, honorat.
Bajnok, athleta, pugil.	Böcsületlen, inhonorus.
Bajnokság, athletica, pugilat.	Böcsület, existimatio, honor.
Bajnokul, athleticè.	Böcsületes, honorabilis.
Bajnokoskodik, athletam agit.	Böcsstelen, inhonorus.
Bajvívás, decertatio.	Böcs:

Bücssteleniség, infamia.
Bücsstelenít, infamat.

Bir, possidet, radix.

Bíró, possessor.
Bíró, in ex.
Bírás, possessio.
Birtok, proprietas, possessum.
Bírodalom, imperium.
Birtokos, honorum possessor,
opulentus.
Bírósg, iudicatus, iudicis
officium.
Bíróskodik, iudicem agit.
Bírság, multa.
Bírságot, multat.
Bírságlás, multatio.

Biz, concedit, radix.

Bíz, confidit.
Bízhat, concedere vel confi-
dere potest.
Bízat, concedi curat.
Bízatik, conceditur.
Bízakodik, confidit.
Bízakodás, confusio.
Bízodalom, fiducia.
Bízodalmas confidens.
Biztos, cui aliquid concedi-
tur.
Bízta, animat, fiduciam addit.
Bíztaas, animatio.
Bízvást, fidenter.

Bizony, certus.

Bizonyos, certus, verus.
Bizonyosság, testis, testimo-
nium.
Bizonyít, affirmat.
Bizonyosodik, certum fit.
Bizonyosság, certitudo.
Bizonyosan, certe.
Bizonyíthat, affirmare potest.
Bizonyíttat, affirmari curat.

Bizonyíttatik, affirmatur.

Boldog, beatus.

Boldogság, beatitudo.
Boldogít, beat.
Boldogodik, beatur.
Boldogíttat, beari curat.
Boldogíttatik, beatur.
Boldognál, beatus fit, vel fe-
liciter.
Boldogtalan, infelix.
Boldogtalanság, infelicitas.
Boldogtalanít, infelicem facit.
Boldogtalanodik, infelix fit.
Boldogtalanul, infelicititer.

Bolond, stultus.

Bolondul, stulte, item stultes-
cit, delirat.
Bolondít, infatuat.
Bolondoz, insanit.
Bolondság, stultitia.

Bosszú, vindicta.

Bosszúl, vindicat.
Bosszulás, vindicatio.
Bosszuság, injuria.
Bosszuságos, injuriosus.
Bosszúztat, vindicari curat.
Bosszúztatik, vindicatur.
Bosszong, indignatur.
Bosszonkodik, stomachatur.
Bosszont, irritat, incessit, la-
cessit.
Bosszontás, irritatio.
Bosszonthat, irritare potest.
Bosszontat, irritari curat.
Bosszontatik, irritatur.
Bosszút áll, vindicat.
Bosszúállás, vindicatio, vin-
dicta.

Bú, moeror.

Bús, moestus.
 Búsít, constrictat, item molestat.
 Búsúl, búsong, et búsolyog, tristatur.
 Búsítat, contristari curat.
 Búsítatik, in tristitiam adducitur.

Bölcs, sapiens.

Bölcsen, sapienter.
 Bölcsesség, sapientia.
 Bölcselkedik, philosophatur.

Bűn, delictum.

Bűnös, sons, peccator, reus.
 Bűntet, punit.
 Bűntetés, poena.
 Bűntetetlen, impunitus.
 Bűntethet, punire potest.
 Bűntetődik, punitur.
 Bűntettet, puniri curat.
 Bűntetetik, punitur.
 Bűntelen, insons.
 Bűntelenül, innocenter, sine delicto.
 Bűntelenség, innocentia.

Bő, copiosus, largus.

Bőség, abundantia.
 Bőven, ubertim.
 Bővít, ampliat.
 Bővül, ampliatur.
 Bővített, ampliari curat.
 Bővítetik, ampliatur.
 Bővelkedik, abundat.
 Bővelkedés, abundantia.

Bűz, foetor, putor.

Bűzös vel bűdös, foetidus, putidus.

Bűzösödik vel bűdösödik, foetidus fit.

Bűzősség vel bűdösség, foetor.
 Bűzősen vel bűdösen, foetide.

CZ.*Czél, scopus, meta.*

Czélez, collineat.
 Célelmez, collineare potest.
 Célelmeztet, collineari curat.

CS.*Csonka, truncus.*

Csonkít, mutilat.
 Csonkúl, mutilus fit.
 Csonkított, mutilari curat.
 Csonkíthat, mutilare potest.

Csuda, prodigium.

Csudál, miratur.
 Csudálás, admiratio.
 Csudáltat, prodigium.
 Csudálatos, mirabilis.
 Csudálkozik, miratur.
 Csudáltat, admirabilem facit.

Csúf, derisio.

Csúfol, deridet.
 Csúfoltat, derideri curat.
 Csúfoltatik, deridetur.
 Csúfság, derisio.
 Csúfolás, derisio.
 Csúfos, derisione-dignus.

D.*Dagad, tumor.*

Dagadás, tumor.
 Daganat, idem.
 Dagadogik, intumescit.

Dagafzt, tumefacit, item de-
psit, subigit.

Darab, frustum.

Darabocska, frustillum.
Darabol, in frusta partitur.
Darabos, asper, scaber.
Darabosság, asperitas.

Dicsér, laudat.

Dicsértet, laudari curat.
Dicséret, laus.
Dicséretes, laudabilis.
Dicséretesen, laudabiliter.

Dűcs, gloria.

Dűcső, gloria.
Dűcsőség, gloria.
Dűcsőit, glorificat.
Dűcsőül, glorificatur.
Dűcsőített, glorificari curat.
Dűcsőítettik, glorificatur.
Dűcsökedik, gloriatur.
Dűcsökedés, gloriatio.
Dűcsőítés, gloriificatio.

Dolog, labor, res.

Dolgos, laboriosus.
Dolgotalan, deses.
Dolgotalanság, desidia.
Dolgozik, laborat.
Dolgozhat, laborare potest.
Dolgoztat, laborari curat.
Dolgoztatik, elaboratur.
Dolgosság, assiduitas, indu-
stria.

Dög, lues, cadaver.

Döglük, crepat, in cadaver
abit.

Döglet, pestilentia.

Exercit.

Dögletes, pestilens.
Döghalál, pestis.
Dögös, pestifer.

Düh, furor, rabies.

Dühös, furibundus, rabidus.
Dühodik vel dühösödik, fu-
rore corripitur, in rabiem
agitur.
Dühosit, furiat, in rabiem
agit.
Dühösödik, vesanit, furit.
Dühőség, furor, rabies.
Dühösen, furiose.

E.

Édes, dulcis.

Édesít, dulce reddit, vel il-
lectat.
Édesedik, dulcescit.
Édesen, dulciter.
Édesdeden, idem.
Édeske, dulciculus, vel pa-
nis dulciarius.
Édesség, dulcedo.
Édesget, illectat, pellicit.
Édesgetes, illectamentum.

Él, acies.

Élesít, acuit.
Élesedik, acutus fit.
Élcsítés, scio acutis.
Életlen, hebes, acie carens.
Életlenedik, hebescit.
Életlenit, hebeta.

Ég, aer, coelum.

Égi, aereus, coelestis.

D

Ég.

Eg, ardet.

Égés, ardor, incendium.
 Éghet, ardere potest.
 Éget, cremat, urit.
 Égetés, crematio, exustio.
 Égetik, crematur, uritur.
 Égetetlen, quod crematum,
 aut ustum non est.
 Éghetetlen, quod ardere non
 potest.
 Égethetetlen, quod cremari non
 potest.

Égész, integer, totus.

Égészít, integrat.
 Égészítik, redintegratur.
 Égészén, integre.
 Égészég, integritas, item sa-
 nitas.
 Égészéges, sanus, incolumis.
 Égészégesen, salubriter.
 Égészégtelen, aeger.

Eggy, unus.

Eggyenkint, singillatim.
 Eggyes, singularis, simplus,
 unicus, solitarius, item cor-
 cors.
 Eggyesség, concordia.
 Eggyesül, unitur, adunatur.
 Eggyez, convenit, concordat,
 consentit.
 Eggyetlen eggy, unitus.
 Eggyezés, conventio.
 Eggyik, unus eorum.
 Eggyügyű, simplex.
 Eggyügyűség, simplicitas.
 Eggyütt, uos, simul, con-
 junctim.
 Eggyaránt, pariter, aequè.
 Eggyáltalysban, summam,
 universim.

Egy, radix inusitata.

Egybe, in unum.
 Egyit, vel vegyit, miscet.
 Együl vel vegyül, miscetur.
 Egyetemben, simul, una.
 Egyedül, solitarie.
 Egyelit, miscet.
 Egyen, vel igyen, planities.
 Egyenes, planus, aequus, re-
 ctus.
 Egyenesít, aequat, complanat.
 Egyenesen, directe.
 Egyenget, complanat.
 Egyenetlen, inaequalis, di-
 scors.
 Egyenetlenség, discordia, inae-
 qualitas.
 Egyenetlenkedik, discordat,
 litigat.

Éh, jejunus.

Éhség, fames.
 Éhezik, esurit.
 Éheztet, esurire facit.

Él, vivit.

Élet, vita, item victus; ali-
 mentum, cibus.
 Éllet, vivificat.
 Eleven, vivus.
 Elevenit, vivificat.
 Élettelen, vita carens.
 Éledel, edulium, esca.
 Éléség, alimentum, cibus.
 Élés, victio, item victus.
 Élled, reviviscit.
 Élledszik, idem.
 Éllefet, vivificat, in vitam
 revocat.
 Elevenedik, reviviscit.

Elme, ingenium.

Elmés, ingeniosus.

Elmélkedik, meditatur.
Előráskedik, argutatur.
Elvéce, ingeniose.
Elméilen, ingenio carens.

Ember, homo.

Emberi, humanus, ad hominem pertineus.
Emberség, humanitas, civilitas.
Emberséges, humanus, civilis.
Emberségesen, humaniter, civiliter.
Emberkedik, civiliter agit.
Embertelen, inhumanus.
Embertelenség, inhumanitas.
Embertelenkedik, inhumanitatem exercet.
Embertelenül, inhumaniter.
Emberül, civiliter.

Enged. indulget, paret, remittit.

Engedelem, indultus, item, obedientia.
Engedelmes, obediens.
Engedetlen, inobsequens.
Engedetlenség, inobedientia.
Engedelmeskedik, obedit.
Engedetlenkedik, obedire renuit.
Engesztel, placat, mitigat.
Engesztetetlen, implacatus.
Engesztelhet, placare potest.
Engesztelhetetlen, implacabilis.
Engesztelés, mitigatio.

Ep, incolumis, integer.

Épül, integer sit, vel aedificator, in altum exurgit.
Épít, aedificat.
Épített, aedificari curat.
Építtetik, aedificatur.

Épen, integre.
Épség, incolumitas, integritas.
Építő mester, architectus.

Er, tangit, pervenit, valet.

Érint, contactat.
Erkezik, advenit, item otium habet.
Erkezés, adventus.
Erkezhet, advenire potest.
Érték, valor, facultas.
Értékes, opulentus.
Értéketlen, inops.

Érik. maturescit.

Érés, maturatio.
Érelem, maturitas.
Érett, maturus.
Éretlen, immaturus.
Éretlenség, immaturitas.
Értet, vel érlel, ad maturitatem perducit.

Er, vena, fluentum.

Ered, oritur, pergit.
Eredés, eredel, origo.
Eredő, oriens.
Eredendő bűn, peccatum originale.
Eredeti, originalis.
Erelát, dimittit.
Erelát, projectura tecti.
Erelátvány, silva succrescens.

Erő, vis, robor.

Erős, fortis.
Erőlködik, conuiscitur.
Erőlhet, cogit.
Erőltetés, coactio.
Erősség, fortitudo.
Erősen, fortiter.
Erősít, firmat.

Erősödik, roboratur, firmus
fit.
Erőszak, violentia.
Erőszakos, violentus.
Erőszakoskodik, violente agit.
Erőtlen, imbecillis, virihus
destitutus.
Erőtlenít, debilitat.
Erőtlenül, imbecilliter.
Erőtlenedik, imbecillia fit.
Erőtlenesség, imbecillitas.

Ert, intelligit.

Érthet, intelligere potest.
Értelem, sensus, item intelle-
ctus.
Értelmes, clarus, intelligibilis,
item intelligens, sapiens.
Értelmentlen, sensu carens,
quod non intelligitur.
Értelmesség, claritas.

Esik, cadit, pluit.

Esik, cadere, pluere potest.
Esdegél, saepius cadit.
Esdeklék, inhiat.
Esedezik, supplicat, obtesta-
tur.
Esedezés, obtestatio.
Esékeny, proclivis in casum,
caducus.
Esendő, quod cadet.
Esés, casus.
Eset, casus.
Eső, pluvia.
Esőlék, vel esélék, putamen
deciduum.
Ejt, cadere facit.
Ejtet, facit, ut ad casum ad-
ducatur.
Ejtetik, in casum adducitur.

Ész, mens.

Észes, prudens, perspicax,

sapiens.
Észesség, prudentia, sapien-
tia.
Észeskedik, argutatur.
Észesen, prudenter, sapienter.
Észtelen vel észetlen demens,
insipiens.
Észtelenkedik, desipit.
Észtelenség, dementia.
Észtelenül, dementer.

Eszik, edit.

Ehet, edere potest.
Eddegél, saepius comedit.
Etet, pascit, item intoxicat.
Étek, cibus.
Étel, idem.
Étetés, pabulatio, item, in-
toxicatio.
Étető, cibans, item venenum,
item intoxicans.
Étlen vel étlen, jejunus.
Ételenség vel étlenség, inedia.
Évés, comestio.

F.

*Fakad, erumpit, patet,
manat.*

Fakadás, eruptio, emanatio.
Fakadék, vomica, pustula.
Fakadékos, pustulosus.
Fakaszt, patefacit, rumpit.
Faggat, vexat pro fakasztgat,
vel saepius rumpere tentat.

Fal, paries.

Falas, quod murum habet.
Falaz, murum erigit.
Falu, pagus.
Falacska, exiguus murus.
Falusi, vicani, pagani.

Fal,

Fal, vorat.

Falat, bolus.
 Falatocská, buccella.
 Falatódzik, mandit, esitat.
 Falatozás, esitatio.
 Faldogál *vel* faldokol, ingur-
 gitat, deglutit.

Fáj, dolet.

Fájás, dolentia, dolor.
 Fájdalom, dolor.
 Fájdalmas, dolore affectus,
 dolorem adducens.
 Fájlal, dolere dicit, dolorem
 sentit.
 Fájdalmasan, dolenter.
 Fájdalmatlan, dolore carens.
 Fájhat, dolere potest.

Figyelem, adtentio.

Figyelmes, adtentus.
 Figyelmez, adtendit.
 Figyelmetes, intentus.
 Figyelmetesen, adtente.
 Figyelmezés, adtentio.

Fog, capit, item dens.

Foghat, capere potest.
 Fogat, capi curat.
 Fogatik, capitur.
 Fogad, stipulatur, spondet.
 Fogadás, stipulatio, sponsio.
 Fogás, praetextus.
 Fogas, assula dentata, *item*
 dentatus.
 Fogatlan, edentulus.
 Fogdos, prensat.
 Foghatatlan, incómprehensi-
 bilis.
 Foglal, jungit, *item* occupat.
 Foglalatos, occupatus, labo-
 riosus.
 Foglalatosság, occupatio.
 Fogó, forceps, *item* capiens.

Fogoly, captivus, *item* per-
 drix.

Fogan, concipit.
 Foganat, efficacia, effectus.
 Foganatos, efficax, utilis.
 Fogság, captivitas.
 Fogzik, dentit.
 Fogzás, dentitio.

Fogy, deficit.

Fogyhat, deficere potest.
 Fogyaszt, absumit.
 Fogyatkozik, deficit.
 Fogyatkozás, defectio, defe-
 ctus.
 Fogyadék, reliquiae, feces.

Folyik, fluit.

Folyhat, fluere potest.
 Folytat, continuat.
 Folytattat, continuari curat.
 Folytattatik, continuatur.
 Folyás, fluxio.
 Folyamat, fluxus, cursus.
 Folyamodik, confugit.
 Folyamodás, refugium.
 Folyáska, rivulus.
 Folyó, fluens, fluvius, flumen.
 Folydogál, fluitat.
 Folyosó, pergula, ambulacrum.

Forog, vertitur.

Forgat, vertit.
 Forgattat, verti curat.
 Forgattatik, vertitur.
 Forgás, conversatio.
 Forgatás, versio, versatio.
 Forgó, volubilis, versatilis.
 Forgolódik, industrie se cir-
 cumfert.
 Foroghat, vertere se potest.

Fut, currit.

Futtat, fugat.

Fut-

Futbat, currere potest.
 Futathat, fugare potest.
 Futos, futkos, cursat.
 Futamat, cursus.
 Futamodik, procurrit.
 Futamodás, prokursio.
 Futó, cursor, currans.
 Futva, cursim.

Föd, velat, tegit.

Födhet, tegere potest.
 Födét, tegi curat.
 Födetik, tegitur.
 Födöz, saepius operit.
 Födő, tegens, item operculum.
 Födős, velatio, obiectio.
 Födellen, inopertus.
 Födél, tectum.

Füst, fumus.

Füstös, fumidus.
 Füstölög, fumat.
 Füstöl, fumificat, suffit.
 Füstölt: fumatus, fumo duratus.

G.

Gazdag, dives.

Gazdagit, ditat.
 Gazdagodik, ditescit.
 Gazdagittat, ditari curat.
 Gazdagittatik, ditatur.
 Gazdagság, divitiarum.
 Gazdagon, opulente, opime, opipare.

Gazda, hospes, herus, oeconomus.

Gazdálkodik, rem familiarem curat.

Gazdálkodás, rei familiaris curatio.

Gazlaság, res familiaris.

Gazdálkony, herus, hospita.

Gond, cura.

Gondos, sollicitus.

Gondosság, sollicitudo.

Gondviselés, providentia, curatio.

Gondviselő, curator, gubernator.

Gondvisetlenség, incuriosus.

Gondoskodik, sollicitatur.

Gondol, cogitat.

Gondolat, cogitatio.

Gondolhat, cogitare potest.

Gondolkodik, meditat.

Gondolkodás, meditatio.

Gondolkodva, meditare.

Gondolhatatlan, incogitabilis.

Gyakor, creber, densus.

Gyakorság, crebritas, frequentia, densitas.

Gyakorta, vel gyakran, crebro, frequentor.

Gyakorol, exercet, frequentat.

Gyakorlás, exercitatio, frequentatio.

Gyakorlatlan, inexercitatus.

Gyermek, puer.

Gyermekes, puerilis.

Gyermekeség, pueritia.

Gyermekeskedés, pueritia.

Gyermekeskedik, ineptit, puerilia agit.

Gyermektelen, illiberis, liberis carens.

Gyermekesen, pueriliter.

Gyónik, confitetur.

Gyóntat, confitentem audit.

Gyón-

Gyónás, confessio.
Gyónhat, confiteri potest.

*Gyors, agilis, celer,
strenuus.*

Gyorsan, celeriter, strenue.
Gyorsaság, celeritas, diligentia.

Gyorsít, velocem, diligentem facit.

Gyorsul, velox, diligens fit.
Gyorsalkodik, diligenter, strenue agit.

Gyül, inardescit.

Gyullad, flammescit.
Gyullaszt, incendit, inflammat.

Gyulladás, incendium.
Gyullasztás, inflammatio.

Gyúlt, incendit.
Gyújtat, incendi curat.

Gyújtatik, incenditur.
Gyújtogat, saepius incendit.

Gyökér, radix.

Gyökerecske, radícula.
Gyökerez, radicosus.
Gyökerez, radices agit.
Gyökerelessen, radice carens.

Gyül, convenit, congregatur.

Gyűlés, congregatio.
Gyűlekezet, *idem*.
Gyűlevész, convensa.
Gyűlekezik, convenit, congregatur.

Gyűjt, congregat.
Gyűjtés, congregatio.
Gyűjtemény, collectio.

H.

Hab, fluctus, spuma.

Habos, undans, undosus, undulatus.

Haboz, vel habzik, undat, fluctuatur.

Habár, ridicula.

Habárol, a sordibus et spuma abluit.

Habar, miscet, turbat.

Had, exercitus, bellum.

Hadakozik, bellat.

Hadakozás, bellatio, bellum.

Hadi, bellicos.

Hadnagy, locumtenens militaris.

Hajlik, inclinatur.

Hajlandó, propensus.

Hajlandóság, propensio.

Hajlás, flexura, inclinatio.

Hajlatlan, inflexus.

Hajlék, tugurium, habitaculum.

Hajlékony, proclivis.

Hajlékonyság, proclivitas.

Hajlott, deflexus.

Hajt, inclinat, pellit.

Hajlít, inclinat.

Hajladozik, saepius inclinatur.

Hajrás, flexio, pulsio.

Hajtogat, saepius flectit, aut pellit.

Hajolhat, inclinari, propendere potest.

Hal, moritur.

Halhat, mori potest.

Halál, mors.

Halálos, lethalis.

Halandó, mortalis.

Halandóság mortalitas.
Halósság, lethaliter.
Halhatatlan, immortalis.
Halhatatlanság, immortalitas.
Halott, funus.
Halotti, funebria.

Hal, piscis.

Halas, piscosus.
Halász, piscator, item piscatur.
Halászás, vel halászat, piscatio.
Halásztat, piscationem instituit.

Hál, pernoctat.

Hálás, pernoctatio.

Hall, audit.

Hallgat, auscultat, tacet.
Hallgatás, auditio, silentium.
Hallgatik, auditur.
Hallgató, auditor.
Hallgatlan, inauditus.
Hallhat, audire potest.
Hallhatatlan, quod audiri non potest.
Hallás, auditio.

Halaszt, differt.

Halad, differtur, item excellit, superat.
Haladék, dilatio, mora, cunctatio.
Halasztás, dilatio.
Halasztat, differri curat.
Halasztatik, differtur.
Halogat, differt.
Halogatás, procrastinatio, dilatio.
Halogató, dilator.
Halogattat, procrastinari curat.
Halogattatik, procrastinatur.

Hasad, finditur, hiat.

Hasadozik, diffinditur.
Hasit, findit.
Hasadék, fissura.
Hasadás, fissio, hiatus.

Hasíték, fissura.
Hasítgat vel hasogat diffindit.

Hasonlik, assimilatur, item seditionem movet.

Hasonló, similis.
Hasonlatoz, idem.
Hasonlár, vel hasonlós, similitudo, item defectio, seditio.
Hasonlatosság, similitudo.
Hasonlít, assimilatur.
Hasonlítás, assimilatio.
Hasonlithat, assimilare potest.
Hasonlithatlan, incomparabilis.

Hasonlóképen, similiter.

Hafzon, utilitas.

Hafzontalan, inutilis.
Hafznos, utilis.
Hafzontalanság, inutilitas.
Hafznosan, utiliter.
Hafzontalanul vel hafztalanul, inutiliter, incassum.
Hafznól, utilitatem adfert.
Hafzonol, utitur.

Hat, penetrat.

Hathat, penetrare potest.
Hatható, penetrans, efficax.
Hathatóz, idem.
Hatalom, potestas.
Hatalmas, potens.
Hatalmasan, potenter.
Hatalmaskodik, potenter agit.
Hatalmasodik, potenter increscit.
Hatalmasság, potentia.
Hatalmaskodás, dominatus, vis.
Hathatatlan, impenetrabilis.
Hathatóság, efficacia.

Ház, domus.

Házacska, domuncula.
Haza, patria, item domum.
Há-

Házonkint, castitudo.
 Házass, conjugatus, maritata.
 Házassít, connubium inire facit.
 Házassodik, uxorem ducit.
 Házasság, conjugium.
 Házassághéli, conjugalis.
 Házastárs, conjux.
 Hízi, domesticus.

Hegy, apex, mons.

Hegycske, minutus apex vel monticulus.
 Hegyes, cuspidatus, item montosus.
 Hegyesít, acuminat.
 Hegyesség, acumen.
 Hegyesen, acute.
 Hegyez, acuminat.
 Hegyi, montanus.

Hely, locus, spatium.

Helyes, accommodus, rectus.
 Helyesen, appositae, recte.
 Helyett, vice, loco.
 Helyeztet, collocat.
 Helyeztetés, collocatio.
 Helység, oppidum, pagus.
 Helytartó, locumtenens.
 Helyelközzel, quandoque.

Hord, portat.

Hordat, portari curat.
 Hordatik, portatur.
 Hordhat, portare potest.
 Hordol, gestat.
 Hordoloztat, gestari curat.
 Hordoloztatik, gestatur.
 Hordozhat, gestare potest.
 Hordás, portatio.
 Hordulás, gestatio.
 Hordó, portans, item domum.

Hordozhatatlan, importabilis.
 Hordozkodik, migrat.
 Hordozkodás, migratio.

I.

Ifzik, bibis.

Ihat, bibere potest.
 Itat, aquatur, potum porrigit.
 Ital, potus.
 Itatás, aquatio.
 Iddogál, potitat.
 Iddogálás, positatio.

Idegen, extraneus, alienus.

Idegenít, alienat.
 Idegenedik, alienus fit.
 Idegenített, alienari curat.
 Idegenítettik, alienatur.
 Idegenítés, alienatio.
 Idegenség, alienatio.

Ifjú, juvenis.

Ifjacska, adolescens.
 Ifodik, juvenescit.
 Ifúság, juvenus.
 Ifianta, in aetate juvenili.
 Ifít, juvenem facit.

Igaz, verus.

Igazán, vere, item serio.
 Igazgat, regit, dirigit.
 Igazít, dirigit, viam monstrat.
 Igazgatás, directio.
 Igazítás, idem.
 Igazol, justum censeo, [adprobat].
 Igazság, veritas, item justitia.
 Igaztalan, iniquus, injustus.
 Igazságtalan, idem.
 Igazul, justificatur, expeditur.

Illik,

Illik, quadrat, convenit.

Illet, spectat, pertinet, *item*
aptat, accommodat, *item*
taugit.

Illetet, aptari aut tangi cu-
rat.

Illetetik, aptatur, vel tangi-
tur.

Illhet, quadrare potest.

Illehet, spectare, vel aptare,
vel tangere potest.

Illendő, decens.

Illendőség, decencia.

Illetlen, indecens.

Illetlenség, indecentia.

Illeteilen, intactus.

Illendőképén, decenter.

Illetlenül, indecenter.

Illehetetlen, intangibilis.

Imád, adorat.

Imádhát, adorare potest.

Imádtat, adorari curat.

Imádtatik, adoratur.

Imádás, adoratio.

Imádság, oratio, preces, pre-
catio.

Imádkozik, orat, precatur.

Imádatlan, quod non adora-
tur.

Inog, vel ing, oscillat.

Ingadozik, movetur, agitur.

Ingás, oscillatio.

Ingatlan, quod non oscillat.

Ingat, motat, mobilitat, agi-
tat.

Ingathat, motare, agitare potest.

Ingathatatlan, immobilis.

Ingó, oscillans, mobilis.

Ingóság, mobilitas.

Indúl, movet se, movetur,
moveri incipit.

Indulás, motio, initium mo-
tus.

Indúlhat, motus animi, affe-
ctus, passio.

Indúlhatos, affectuosus.

Indúlhatóság, affectuositas.

Indúlhatatlan, immobilis.

Indúlhatatlanság, immobilitas.

Indít, ad motum concitat, mo-
vet, ciet.

Indítat, ad motum concitari
curat.

Indítatik, ad motum concita-
tur.

Ingovány, nligo.

Ing, alias umog, indusium.

Ír, scribit.

Írás, scriptio, scriptum, scri-
ptura.

Íromány, scriptum.

Írat, scribi curat.

Íratik, scribitur.

Írhat, scribere potest.

Írdogál, scriptitat.

Írott, scriptus, a, um.

Isten, Deus.

Isteni, divinus, a, um.

Istenség, divinitas, deitas.

Istenes, pius.

Istenség, pietas.

Istenesen, pie, sancte.

Istenfélő, Deum timens.

Istentelen, impius.

Istentelenség, impietas.

Istentelenül, impie.

Istentelenkedik, impie agit.

Ítéel, judicat.

Ítéltet, judicari curat.

Ítéltetik, judicatur.

Ítéltet, judicare potest.

Ítélés, judicatio.

Ítélet, judicium.

Ítéletlen, injudicatus.

In,

Iz, sapor.

Izes, apidus.
 Izetlen, insipidus, inconditus,
 ineptus.
 Izetlenkedik, incondite, insipide agit.
 Izetlenég, insipiditas, fatuitas, insulitas.
 Izest, apidum reddit.
 Izetlenül, insipide.
 Izlel, degustat, delibat.

Iz, articulus, geniculum.

Izes, articulatus.
 Izekint, articulatum.
 Izelen, articulis carens.

Izzad, sudat.

Izzad, sudare facit.
 Izzad, sudor.
 Izzadó, sudorifer.
 Izzadék, sudor.

J.*Jár, ambulat.*

Járos, ambulatio, item plaga, districtus.
 Jára, proectio, meatus, iter.
 Járalan, invia.
 Járt út, via trita.
 Járdogél, iat.
 Járhat, ambulare potest.
 Jár-at, ire facit.
 Járul, accedit.
 Járulás, accessio.
 Járulat, idem.
 Járul, iugum.
 Járul, subjugalis.
 Jármatlan, in iugis.
 Jármoz, subjugat.

Jegy, signum, nota.

Jegyes, signatus, item sponsus, sponsa.
 Jegyez, signat, notat.
 Jegytelen, signo carens.

Jelen, apparet, vel praesto.

Jelenés, apparitio, visio.
 Jelenget, identidem indicat.
 Jelenég, omen.
 Jelen, significat, denotat.

Jó, bonus, vel possessio.

Jól, bene.
 Jószág, bonitas.
 Jószág, opes, bona.
 Jószágatlan, bonis et possessione carens.
 Jószágos, bona possidens.
 Jószágos, bonus, probus.
 Javall, vadet, approbat.
 Javul, melior fit.
 Javit, meliorat.
 Józan, sobrius, sanus.
 Józság, sobrietas.
 Józanul, sobrie.
 Józanan, idem.
 Józanodik, sobrius fit.
 Józanít, sobrium facit.

Jő, vel jön, venit.

Jődögel, ventitat, ventat.
 Jövendő, venturus, futurus.
 Jövendőség, futura aetas.
 Jövendő, futura praedicit.
 Jövendő, vel jövendő mondó vates.
 Jövendölés, divinatio.
 Jövendöl, braculum.
 Jövés, adventus.
 Jövetel, idem.

Jövedelem, proventus, reditus.
Jövény, advena.

K.

Kalmár, mercator.

Kalmárka, exiguus mercator.
Kalmárkodik, negotiatur, mercatorum exercet.
Kalmárkodás, mercatura.
Kalmárság, mercatura.

Kap, capít, accipit.

Kaphat, capere, accipere potest.
Kapat, capi curat.
Kapatik, capitur.
Kapós, quod raptim emitur.
Kapos, vel kapkod, captat.
Kapaszkodik, prensat.

Kár, damnum.

Káros, damnosus, damnificus.
Karatlan, indemnis.
Karatlanít, indemnem facit.
Karatlánság, indemnitas.
Károsít, damnificat.
Kározik, vel kározik, damnatur.
Károkozás, vel károztat, damnatio.
Károztatás, condemnabilis, exitialis, perniciosus.
Károztat, condemnat.
Károztathat, condemnare potest.
Károztatható, condemnabilis.
Károztathatatlan, qui condemnari non potest.
Károcska, exile damnum.
Károsan, damnose.
Káromkodik, blasphemat.

Káromol, vituperat, blasphemiat.

Káromlás, vituperatio, blasphemis.

Káromkodtat, ad blasphemandum adducit.

Kártékony, damnum adferens.

Kártévő, idem.

Kárvallás, iactura, detrimentum, damnum.

Kedv, animus, favor.

Kedves, gratus, acceptus, item, lepidus, suavis.

Kedvesen, gracie, gratiose, lepide, suaviter.

Kedvesség, suavisitas.

Kedvell, diligit, favore complectitur.

Kedvellés, dilectio.

Kedvelltet, diligi facit.

Kedvelltetik, diligitur.

Kedveskedik, gratificatur, placere studet.

Kedveskedés, gratificatio.

Kedvetlen, morosus, tristis, animo carens.

Kedvetlenség, morositas.

Kedvetlenül, morose.

Kedvetlenedik, morosus fit.

Kedvetlenkedik, morose agit.

Kedvez, favet, indulget, parcit.

Kedvezés, favor, indulgentia.

Kedvezve, indulgenter.

Kegy, gratia, suavisitas.

Kegyes, benevolus, benignus, pius.

Kegyesség, benignitas, pietas.

Kegyesen, benigne, pie.

Kegyetlen, atrox, crudelis, truculentus, saevus.

Kegyetlenség, atrocitas, crudelitas.

Ke-

Kegyellenke, feroculus.	Kölcsönözés mutuatío.
Kegyellenkedik, saevit.	
Kegyellenkedik, credelis fr, effrator.	<i>Kell, oportet, placet.</i>
Kegyellenkedés, saevitia, ferocia.	Kellet, placere facit.
Kegyellenkül, atrociter, crudeliter.	Kellemet, placencia.
Kegyelem, gratia, clementia.	Kellemetes, placens, placitus.
Kegyelmes, propitius, gratio-	Kellemetesség, placencia.
sus, clemens.	Kellemetesen, placite.
Kegyelmesség, clementia.	Kelletlen, displicens.
Kegyelmesen, clementer.	Kelletlenség, displicencia.
Kegyelméz, commiseretur, con-	Kelletlenül, fastidiose.
donat.	Kellő, placens, acceptus.
	<i>Kemény, durus, severus.</i>
<i>Kel, oritur, surgit, excre-</i>	Keményke, duriusculus.
<i>scit, consumitur.</i>	Keményen, dure, aspere, se-
Kelés, tuber, ulcus, pustula,	vere.
papula, item surrectio.	Keményedik, durescit.
Kelevény, ulcus, pustula.	Keménykedik, severe agit.
Kelevényes, pustulatus.	Keményit, durat.
Keléske, tuberculum.	Keményítés, induratio.
Keletlen, quod non protuberat, non intumescit.	Keményiség, severitas, durities.
Kelet, ortus, item oriens, item ver.	<i>Kém, explorator.</i>
Kelt, usitatus költ, suscitát, excitat, item, consumit, expendit. Dicitur et köt. Item hngit, item ova excludit.	Kémlel, explorat.
Kötemény, vel kötemény, commentum, figmentum, vel poema.	Kémlelés, vel kémzés, exploratio.
Kötés vel kötés, suscitatio, vel fictio, vel ovorum exclusio.	<i>Kén, sulphur</i>
Költség vel kötség, expensae, sumtus.	Kéngyertya, sulphuralum.
Költözik pro inusitato keltezik, demigrat, migrat.	Kénkő, sulphur
Költözködik, idem.	Kénkőves, sulphuratus, sulphureus.
Költözés, migratio.	Kénkővez, sulphurat.
Kölcsön, vel kölcsön, mutuum, vel mutuo.	<i>Ken, ungit, linít.</i>
Kölcsönöz, mutuo dat vel accipit.	Kenet, ungi curat, item ungaentum.
	Kenés, unctio.
	Kenit, unctus.
	Kenetlen, quod unctum non est.
	Ke-

Kenőcs, unguentum.

Kény, libentia, arbitrium.

Kényes, sui arbitrii, delicatus, mollis.

Kényesen, delicate, molliter.

Kényeskedik, delicatim agit, arbitrium suum sequitur.

Kényeskedés, mollities.

Kényesség, arbitrii sui sectio, mollities.

Kényeztet, arbitrio, moliti assuefacit.

Kénytelen, arbitrio carens, coactus.

Kénytelenít, cogit.

Kényzerít, *idem*.

Kénytelenítés, coactio.

Kénylzerítés, *idem*.

Kényen nevelt, delicate, secundum arbitrium suum educatus.

Kénytelen pro kénytelenül coacte.

Kín, cruciatus.

Kínos, quod cruciatur.

Kínódik, affligitur.

Kínos, cruciat.

Kínozhat, cruciare potest.

Kínóztat, cruciari curat.

Kínóztatik, cruciatur.

Kínzás, cruciatus.

Kínfzenvedés, cruciatus perpassio.

Kép, imago.

Képcske, icuncula.

Képes, imaginosus, vel potens.

Képest, respectu.

Képirás, pictura.

Képlaragás, sculptura.

Képmutató, hypocritis.

Képmutatás, hypocrisis.

Képen, instar.

Képtelen, absurdus.

Képtelenség, absurditas.

Képez, imaginatur, *item* format, effligit.

Képzés, imaginatio, *item* phantasia.

Kér, rogat, petit, precatur, poscit.

Kérés, petitio.

Kérelem, vel kéremény, postulatum, petium.

Kérdőgel, vel kéreget, rogatus.

Kéredzik, veniam abundi petit.

Kérődzik, ruminat.

Kérd, interrogat.

Kérdés, interrogatio.

Kérdezget, sciscitatur.

Kérdez, *idem*.

Kérderkedik, *idem*.

Kérderdőkodik, *idem*.

Kérkedik, gloriatur.

Kérkedékeny, qui gloriari amat.

Kérkedés, gloriatio.

Kérlel, placat.

Kérlelhet, placare potest.

Kérlelhetetlen, inexorabilis.

Kerek, rotundus, rota.

Kérekded, orbiculatus, circularis, rotundus.

Kerekedik, rotatur, in orbem versatur.

Kerékecske, rotula.

Kerekes, rotatus, quod rotas habet.

Kérékgyártó, carpentarius.

Kerekít, circumat, rotundat.

Kerekség, rotunditas.

Kereng, circumit.

Ke-

Kerengés, circumillio.
 Kerengő, tortuosus.
 Kerengős, ambagiosus.

Keres, quaerit, investigat.

Keresget, quaeritat.
 Keresdegél, idem.
 Keresgél, idem.
 Keresés, investigatio.
 Kereset, lucrum.
 Keresetlen, non quaesitus.
 Kereshet, quaerere potest.
 Kereshetetlen, impervestigabilis.
 Kereskedik, negotiatur.
 Kereskedés, negotiatio.
 Kereskedő, negotiator.
 Keresmény, partum, quesi-
 tum, lucrum.

Kereszt, crux.

Keresztanya, patrimus.
 Keresztanya, matrina.
 Keresztcsont, spina dorsi, vel
 coxa.
 Keresztel, baptizat.
 Keresztelkedik, baptisatur.
 Keresztelő, baptizans.
 Keresztelés, cruciatus.
 Keresztfiú, filius lustricus.
 Keresztleány, filia lustrica.
 Keresztőv, nomen baptismale.
 Keresztül, transverse.
 Keresztény, christianus.
 Kereszténység, christianismus.
 Keresztényül, christiane.

Ker, utitintus kör, circulus.
ambitus.

Kerit, circumdat, circumsepit.
 Kerithet, circumdare potest.
 Kerített, circumdari curat.
 Kerítettik, circumdatur.
 Kerül, circumit, item vitat.
 Kerülés, circuitus, vitatio.

Kerület, districtus.
 Kert, hortus.
 Kertcske, hortulus.
 Kertel, sepi.
 Kertelés, sepimentum.
 Kertész, hortulanus.
 Kerti, hortensis.

Kézik, tardat.

Késedelem, tarditas, mora,
 cunctatio.
 Késedelmes, tardus.
 Késedelmeség, tarditas.
 Késedelmeskedik, tardat, cun-
 ctatur.
 Kését, tardare facit.
 Későn, tarde.
 Késő, tardus, serus.

Késér, comitatur.

Késérés, comitatio.
 Késérget, saepius comitatur.
 Késért, tentat.
 Késértel, tentatio.
 Késértet, tentari curat.
 Késértetik, tentatur.

Keserű, amaruz.

Keserűség, amaritudo, item
 moestitia.
 Keserit, amrum vel moestum
 facit.
 Keseredik, amarum, vel moe-
 stum fit, vel exacerbatur.
 Keserves, amarulentus, moestus.
 Keservesen, amare, moeste.

Kész, promtus, paratus,
elaboratus.

Készén, promte, parate.
 Készit, apparat, instruit, ela-
 borat.
 Készítés, instructio, promta-
 tio, elaboratio.

Ké-

Készítetlen, imparatus, nec-
dum elaboratus.

Készül, promptatur, paratur,
elaboratur, *item* se accingit.

Készület, apparatus, instru-
ctio, procinctus.

Készületlen, imparatus.

Készülget, promptatur.

Késztség, promptitudo.

Két, duo, dubium

Kétes, dubius.

Kétkedik, dubitat.

Kétkedik, *idem*.

Kétkedés, dubitatio.

Kétkedés, *idem*.

Kétség, dubium.

Kétséges, dubius.

Kétesen, dubie.

Kérlik, dubium est, vel du-
bitat.

Kétségbeesés, desperatio.

Kezd, incipit.

Kezdet, initium.

Kezdődik, initium sumit.

Kezdegél, inceptat.

Kezdő, initians, *item* ince-
ptor, auctor.

Kéz, manus.

Kezes, sponsor, fidejussor,
obres, vas.

Kezesség, vadimonium.

Kézi, manualis.

Kezetlen, manu carens.

Kezeeske, manicula.

Kézfogás, sponsalia.

Kézírás, manuscriptum.

Keztyű, chirotheca.

Kéj, voluptas.

Kies pro kéjes, amoenus, vo-
lupe

Kieség pro kéjesség, amoe-
nitas.

Kiesen pro kéjesen, amoenè.

Kietlen pro kéjetlen, inamor-
nus, vastus.

Kietlenség, solitudo, vastitas.

Király, rex.

Királyi, regius, regalis.

Királykodik, regnat, regem
agit.

Királyné, regina.

Királyka, regulus.

Királyság, regia dignitas, *item*
regnum.

Királyul, regie.

Kis, parvus.

Kised, pusillus.

Kisebb, minor.

Kisebbedik, minuitur.

Kisebbit, minuit, vilem facit,
ignominia afficit.

Kisebbség, derogatio, igno-
minia.

*Kiván, desiderat,
postulat.*

Kívánság, cupiditas, deside-
rium, aviditas.

Kíváns, desideratio, postu-
latio.

Kívánsat, desiderium, postu-
larum.

Kívánsatos, desiderabilis.

Kívánhat, cupere potest.

Kívántat, desiderari facit.

Kívántatik, requiritur, desi-
deratur.

Komor, morosus, tristis.

Komorán, morose, torve.

Komorodik, morosus fit.

Ko-

Komorkodik, tetricum agit.
 Komorság, morositas.
 Komorít, tetricum, morosum facit.

Kő, lapis.

Kővecske, lapillus.
 Kővecs, glarea.
 Kőfal, murus + lapidibus structus.
 Kőves, lapidosus.
 Kővecses, glareosus.
 Kővez, lapidat.
 Kőműves, murarius.
 Kőfaragó, lapicida.

Könyű, vel könnyű, levis, facilis.

Könyűske, leviculus.
 Könység, levitas, facilitas.
 Könýt, alleviat.
 Könység, levior, facilius.
 Könység, levat, mitigat.
 Könység, levatur, mitigatur.
 Könység, facilius.
 Könység, leviter, facile.

Köny, lacryma.

Könyreske, lacrymula.
 Könyhullajtás, illacrymatio.
 Könyez, lacrymatur.
 Könyezés, lacrymatio.
 Könyör, non satis usitatum, commiseratio.
 Könyörű, misericors.
 Könyörül, misereatur.
 Könyörület, misericordia.
 Könyörülés, commiseratio.
 Könyörület, misericors.
 Könyörületesség, commiseratio, misericordia.
 Könyörületlen, immisericors.
 Könyörületlenség, inclementia.
Exercit.

Könyv, liber.

Könyves, quod librum aut libras libet.
 Könyvszerző, auctor, scriptor.
 Könyvnyomtató, typographus.
 Könyvnyomtatás, librorum impressio.
 Könyvkötő, compactor librorum.
 Könyvház, bibliotheca.

Köt, ligat, nectit.

Köttet, ligari curat.
 Kötetik, ligatur.
 Kötet, fasciculus.
 Kötés, ligatio, ligamen, item pactum.
 Kötet, ligare, nectere potest.
 Kötet, nexilia.
 Kötél, funis, vestis.
 Kötél, vinculum, ligamen.
 Kötél, obligatus, obstrictus.
 Kötél, oncium, obligatio.
 Kötél, intricatur.
 Kötél, idem.
 Kötél, obligat, obstringit.
 Kötél, obligatio.
 Kötél, disceptat, tricatur, iurgatur.
 Kötél, capistrum.
 Kötél, ligat.
 Kötél, idem frequentative.
 Kötél, quod non est ligatum; liber, qui compactus non est.
 Kötél, legatur, item sequitur, imitatur, vel veniam petit, deprecatur.

Követés, imitatio.
 Követés, legatio.

E

Kö.

Követhek, sequi, imitari potest.
 Követheetlen, inimitabilis.
 Követhek, imitabilis.
 Következik, consequitur, sequitur.
 Következés, consecutio, sequela.
 Következtet, infert.
 Következtetés, illatio.

Köz, communis, vulgaris, item intervallum, item plateola.

Közbenközben, per intervalla.
 Közbíró, arbiter.
 Közel, prope.
 Közlebb, propius.
 Közelit, propinquat.
 Közelget, *idem*
 Közelről, cominus.
 Közép, medium, mediotullium.
 Középség, mediocritas.
 Középső, medius.
 Középfizetű, mediocris.
 Közöl, communicat.
 Közlés, communicatio.
 Közöcske, interstitium.
 Közöltet, communicari facit.
 Közöltetik, communicatur.
 Közönség, communitas, universitas.
 Közönséges, communis, publicus, universalis, vulgaris.
 Közönségesen, communiter, universim.
 Közös, particeps, communis.
 Közöslég, promiscue.
 Közösül, participat.
 Közösülés, participatio.
 Között, közé, közül, inter.

Ki, olim kü, foras.

Kül, extraneus.
 Külföldi, externus.
 Külömb, dissimilis.

Külömben, secus.
 Külömbözik, differt.
 Külömbözés, differentia.
 Külömböztet, discriminat.
 Külömbőség, discrimen.
 Külön, seorsim.
 Különöz, secernit.
 Különözés, secessio.
 Külső, exterior.

L.

Láb, pes.

Lábas, pedes habens.
 Lábatlan, pede carens.
 Lábacska, pediculus, parvus pes.
 Lábbad, in pedes erigitur.
 Lábbaszt, in pedes erigit.
 Lából, vadat.
 Lábnyi, pedis mensuram habens.

Lágy, mollis, indulgens.

Lágyan, molliter, indulgenter.
 Lágyacská, molliculus.
 Lágyít, mollit, mitigat.
 Lágyítás, emolliitio, mitigatio.
 Lágymeleg, tepidus.
 Lágyság, mollities.
 Lágyúl, mollescit.
 Lágyíthat, mollire potest.
 Lágyított, molliri curat.
 Lágyítatlik, mollitur.
 Lágyúlhat, mollescere potest.

Lak, habitaculum.

Lakik, habitat, *item* vescitur.
 Lakás, habitatio.
 Lakó, habitans.
 Lakos, incolat.
 Lakóhely, domicilium.

La.

Lakol, luit.
Lakoz, epulatur, item habitat.
Lakozás, epulatio.

Lát, videt.

Látás, visio.
Látomány, spectrum.
Látatlan, non visus.
Láthat, videre potest.
Láthatatlan, invisibilis.
Láthatatlannál, invisibiliter.
Látható, visibilis.
Látó, videns.
Látogat, visitat, invisit.
Látogatás, visitatio.
Látzik, videtur.
Látzatik, idem.
Látzat, species, apparentia.
Látzatos, conspicuus.

Leffz, fit, erit.

Lehet, fieri, esse potest.
Lehetetlen, impossibilis.
Lehetetlenség, impossibilitas.
Lehető, lehető, possibilis.
Lehetség, possibilitas.
Lehetséges, possibilis.
Lét, létel, existentia.

Lehell, respirat.

Lehellés, respiratio.
Lehellet, spiramen, respirium.
Lélek, spiritus, anima.
Léleklzik, respirat.
Léleklzés, respiratio.
Lélekzet, respirium.
Lelkes, animatus.
Lelkesít, animat, vivificat.
Lelketlen, inanimis.
Lelkecske, animula.
Lelki, spiritualis.
Lelkiösméret, conscientia.

Levél, folium, epistola.

Leveleske, foliolum, literulae, epistolium.
Leveles, foliosus.
Levelesít, foliis instruit.
Leveles, foliis instruitur, item epistolas scribit.

Ló, equus.

Lovas, equus.
Lovasság, equitatus.
Lovász, agazo.
Lovászmester, agazonum magister.
Lovagol, equitat.
Lovaglás, equitatio.

M.

Madár, avis.

Madórka, vel madaracska, avicula.
Madarász, aucups.
Madarász, aucupatur.

Magos, altus.

Magosság, altitudo.
Magosan, alte.
Magosít, sublimat.
Magasztal, exaltat, magnificat.
Magasztalis, exaltatio.
Magasztalhat, exaltare potest.
Magasztaltat, exaltari curat.
Magasztaltatik, exaltatur.

Magyar, hungarus.

Magyaros, Hungaro congruens.
Magyaráz, interpretatur, declarat, exponit.
Magyarozás, interpretatio.
Magyarozat, sensus.

E 1

Ma-

Magyarán, diserte, expresse.
Magyarság, hungarismus, item
gens hungara.

Marad, manet.

Maradás, mansio, perduratio.
Maradék, reliquiae, item po-
steri.
Maradvány, posterius.
Maradozik, mansitat.
Marafizial, retentat.
Marafizialat, retentari curat.
Marafizialtatik, retentatur.

Meleg, calidus item calor.

Melegen, calide.
Melegcsöke, tepidulus.
Melegit, calefacit.
Melegítés, calefactio.
Melegítik, calefit.
Melegség, calor.
Melegedik, calefit.
Melegített, calefieri curat.
Melegítettik, calefit.

Méltó, dignus.

Méltán, digne.
Méltatlan, indignus.
Méltatlanság, indignitas.
Méltóság, dignitas.
Méltóságos, in dignitate po-
situs.
Méltóztatik, dignatur.
Méltóztatás, dignatio.
Méltatlankodik, indignitates
exercet.

Megy, it.

Mehet, ire potest.
Mendégél, itat.
Mendégelés, itatio.

Menedék, asylum, locus ac-
cessibilis.

Menedékes, mollis ius.

Mened, itio, itus.

Menetel itus.

Menny, coelum.

Mennyei, coelestis.

Mennyország, regnum coeleste.

Mennykő, fulmen.

Ment, excusat, defendit.

Mentés, excusatio, defensio.

Menteget, saepius excusat.

Menthet, excusare potest.

Menthetetlen, inexcusabilis.

Menthető, excusabilis.

Mentő, defendens, defensor.

Mentőbeszéd, apologia.

Mentet, excusari curat.

Mentetik, excusatur.

Mentség, excusatio, per-
fugium

Mer, audet.

Merész, audax.

Merészel, audet.

Merészen, audacter.

Merhet, audere potest.

Merészég, audacia.

Mér, metitur.

Mérő, metiens, mensor, libra-
tor.

Méreteget, saepius metitur.

Mérhet, metiri potest.

Mérhetetlen, immensus.

Méret, mensurari curat.

Méretik, mensuratur.

Mérték, mensura.

Mértékel, temperat.

Mé-

Mérdeget, saepius metitur.
Mértéklet, temperamentum.
Mértékletes, temperatus, frugalis.

Mértékletesség, temperantia.
Mértékletesen, temperate.
Mértékletlen, intemperans.
Mértékletlenség, intemperantia.
Mértékletlenül, intemperanter.

Merő, rigidus.

Mered, rigescit.
Merelzt, rigere facit.
Meredek, praeceps, declivis.
Meredekeg, declivitas.
Meredezik, rigescit.
Merevedik, obrigescit.
Merít, haurit, mergit.
Merül, immergitur.

Mester, magister.

Mesterség, ars, magisterium.
Mesterember, opifex.
Mesterlegény, sodalis opificis.
Mesterséges, artificiosus.
Mesterségesen, artificiose.
Mesterkedik, machinatur.

Mészár, laniatus.

Mészárol, laniat.
Mészárlás, laniatio.
Mészáros, lanius.
Mészárszék, macellum.

Mód, modus.

Módos, modestus.
Módosodik, modestus fit.
Móddal, moderate, modeste.
Módol, modulatur.
Módosit, modestum facit.
Módosan, modeste.
Módatlan, immodestus.

Módatlanúl, immodeste.
Módatlanít, immodestum facit.
Módatlanodik, immodestus fit.

Mond, dicit.

Mondhat, dicere potest.
Mondhatatlan, indicibilis.
Mondas, dici curat.
Mondatik, dicitur.
Monda, rumor, fama.
Mondogat, dicitur.
Mondás, dictum.

Mos, lavat.

Mosdik, lavat se.
Mosódik, lavatur.
Mosogat, lavat.
Mosadék, vel mosalék, eluvies, proluvium.
Moslék, idem.
Mosatlan, illotus.
Mosás, lotio.
Mosás, sui lotio.
Mosdatlan, illotus.
Mosdatlanúl, illote.
Mosdó, malluvium.
Mosó, lavans, lotor, lotrix.

Mozog, movetur.

Mozgás, motio.
Mozgat, agitat, motat.
Mozgó, mobilis.
Mozgatlan, immotus.
Mozgathat, movere potest.
Mozdúl, movetur, movet se.
Mozdulás, motus.
Mozdulatlan, immotus.
Mozdit, movet.
Mozdithat, movere potest.
Mozdithatatlan, immobilis.
Mozdittat, moveri curat.
Mozdittatik, movetur.

Mulat, moratur, item ac
recreat.

Műlik, praeterit, evanescit.

Műlhat, praeterire potest.

Műlatozik, cunctatur, se re-
creat.

Műlatozás, cunctatio.

Műlandó, transitorius.

Műlandóság, vanitas, muta-
bilitas.

Műltság, animi relaxatio.

Műlatság, quod animum
relaxat.

Műlva, post.

Munka, labor.

Munkás, laboriosus, item ope-
rarius.

Munkácska, operula.

Munkálkodik, laborat.

Munkálkodás, operatio, labo-
ratio.

Mű, opus, labor.

Művecske, opusculum.

Művel, operatur, colit, facit.

Művelés, operatio.

Műhely, officina, fabrica.

N.

Nagy, magnus, grandis.

Nagyobb, major.

Nagyit, auget, grandit.

Nagyobbít, augmentat.

Nagyobbodik, augetur.

Nagyon, magnopere.

Nagyocská, grandiculus.

Nagyság, magnitudo, magni-
ficentia.

Nagyságos, magnificus.

Nagyságosan, magnifice.

Nagyságol, titulo magnifici
honorat.

Nap, sol, dies.

Napestig, tota die, usquead
vesperam.

Napi, diurnus.

Napkelet, oriens.

Napnyugot, occidens.

Napol, diem transigit, vel in
sole jacet.

Napor, procrastinat.

Naponkint, quotidie.

Nappal, interdiu.

Nappali, diurnus.

Napság, dies.

Napszamos, operarius.

Nedv, humor, succus, liquor.

Nedves, humidus, madidus.

Nedvesedik, madefit, madescit.

Nedvesít, humectat, madefacit.

Nedvesség, humiditas, mador,
humor.

Nedvesen, humide.

Nedvesül, humefit.

Nedvetlen, exsuccus.

Nedvetlenedik, exsuccus fit.

Nedvetlenít, exsuccum facit.

Nehéz, difficilis, gravis.

Nehézség, difficultas, gravi-
tas, pondus, item morbus
caducus.

Nehézedik, gravescit, diffi-
cilis fit.

Nehezei, usitatus, nehezei,
graviter fert, indigne fert.

Nehezen, difficulter, graviter,
vix.

Nehezít, gravat, difficile red-
dit.

Nem,

Nem, genus, progenies.

Nemz, progenerat.
 Nemcs, nobilis, generosus.
 Nemesség, nobilitas, generositas.
 Nemesen, nobiliter, generose.
 Nemeselek, nobilis fit.
 Nemcsit, nobilitat.
 Nemeseül, melius nemeselek, nobilis fit.
 Nemtelen, ignobilis.
 Nemtelenség, ignobilitas.
 Nemzés, progeneratio.
 Nemzet, gens, natio.
 Nemzetség, genus, prosapia.
 Nemzetes, generosus.

Név, nomen.

Nevez, nominat.
 Nevezetlen, non nominatus.
 Nevelen, anonymus.
 Nevezet, saepe nominat.
 Nevezetes, celebrer.
 Nevezetesség, celebritas.
 Nevezetesen, nominatim, praecipue.

Nő, crescit.

Nődögél, succrescit.
 Nőveilen, quod non crescit.
 Nevel, crescere facit, nutrit, educat.
 Nevelés, educatio, nutritio.
 Neveletlen, ineducatus, educatione carens.
 Nevedék, succrescens, adolescens.
 Nevelő, educator.
 Nevedékany, quod facile crescit.

Nyáj, grex.

Nyájas, blandus, comis, facundus, affabilis.

Nyájasan, blande, comiter.
 Nyájaskodik, blanditur, comem se exhibet.
 Nyájaskodás, blanditus.
 Nyájasít, blandum, affabilem facit.

Nyájaság, comitas, affabilitas.

Nyak, cervix, collum.

Nyakas, cervicosus.
 Nyakcsiga, occiput.
 Nyakonn, collotenus.
 Nyakra före, praecipitanter.
 Nyakaz, collo verbera infligit.
 Nyakfájt, occiput.
 Nyakasság, cervicositas.
 Nyakaskodik, resistit, recalcitrat.

Nyal, lingit, lambit.

Nyalás, linctus.
 Nyaladék, ecligma, lambitivum.
 Nyalánk, gulosus.
 Nyalakodik, catillat.

Nyelv, lingua.

Nyelvecske, lingula.
 Nyelves, linguax, loquax.
 Nyelveskedik, loquacitatem exerceat.
 Nyelvesség, loquacitas.
 Nyelvetlen, elinguis.

Nyíl, sagitta.

Nyílas, sagittarius.
 Nyíllaz, sagitta percutit.
 Nyíllaztat, sagitta percuti curat.
 Nyíllaztatik, sagitta percutitur.

Nyílik, patescit, hiat, aperitur.

Nyílanlik, subito aperitur.

Nyílanlás, subita patefactio, *item plenitudo.*

Nyíls, apertura, hiatus.

Nyílatkorik, patet.

Nyílatkozás, hiatus.

Nyílatkoztat, patefacit.

Nyílatkoztatás, patefactio.

Nyíldogál, saepius hiat.

Nyilván, aperte, manifeste, *item probabilis.*

Nyilvánvaló, manifestus, evidens.

Nyilvánvalóság, evidentia.

Nyit, aperit.

Nyittat, aperiri curat.

Nyitizik, aperitur.

Nyitva, aperte.

Nyom, vestigium, semita, item premit.

Nyomás, pressura, *item semita.*

Nyomoz, vestigat.

Nyomadék, pondus.

Nyomdok, vestigium.

Nyomdos, vel nyomogat pressat.

Nyomos, vestigium habens, *item ponderosus.*

Nyomat, premi curat.

Nyomtat, imprimit, excudit, *item triturat.*

Nyomtatás, impressio, *item triturat.*

Nyomozás, investigatio.

Nyomorok, miser, afflictus, oppressus.

Nyomorgat, affligit, tribulat, opprimit.

Nyomorít, afflictum facit, opprimit.

Nyomorog, affligitur.

Nyomorult, afflictus, miser, calamitosus.

Nyomoróság, afflictio, aerumna, calamitas.

Nyomorodik, afflictus fit.

Nyugszik, quiescit.

Nyugtat, sedat, placat.

Nyughat, quiescere potest.

Nyughatatlan, inquietus.

Nyughatatlanság, inquietudo.

Nyughatatlankodik, inquietus est.

Nyugodalom, quies.

Nyugodalmas, quietus.

Nyugodalmasan, quiete.

Nyugovás, requies.

Nyúl, lepus, item adtrectat.

Nyúlás, leporarium.

Nyúlász, lepores venatur.

Nyúlász, venator leporum.

Nyúlás, adtrectatio, *item pro-*
tensio.

Nyúlik, protenditur.

Nyúlós bor, vinum lentum, pendulum.

Nyújt, producit, extendit.

Nyújtás, productio.

Nyújtósa, cylindrus pistorum.

Nyújtogat, saepius protendit.

Nyújtodik, protenditur.

Nyújtatik, *idem.*

Nyújtózik, pandiculatur.

Nyújtózkodik, *idem.*

O.

Ok, causa, ratio.

Okos, rationalis, prudens.

Okosság, prudentia.

Okosodik, prudens fit.

Okoskodik, ratiocinatur.

Okos-

Okoskodás, ratiocinatio.
 Okosán, prudenter.
 Okatlan, irrationalis, imprudens.
 Oktalaniság, imprudentia.
 Oktalanul, imprudenter.
 Oktat, instituit, docet.
 Oktatás, institutio, doctio.
 Okvetetlenül, sine praetextu, non obstante quacunque causa.
 Okoz, efficit.
 Okoztat, effici curat.
 Okoztatik, efficitur.
 Okozat, effectus.

Ó, defendit.

Óhat, defendere potest.
 Óvat, defendi curat.
 Óvatik, defenditur.
 Ótalom pro étalom, defensio.
 Ótalmaz, defendit.
 Ótalmazás, defensio.
 Ótalmaztat, defendi curat.
 Ótalmaztatik, defenditur.

Old, vel öd, solvit.

Oldás, solutio.
 Oldat, solvi curat.
 Oldatik, solvitur.
 Oldoz, absolvit, solvit.
 Oldozgat, saepius solvit.
 Oldatlan, irresolutus.
 Olthat, solvere potest.
 Oldhatatlan, irresolubilis.

Olt pro ét, extinguit, vel inserit.

Oltás, extinctio, vel insitio.
 Oltat, extingui, vel inseri curat.
 Oltatik, extinguitur, vel inseritur.

Olthat, extinguere, vel inserere potest.
 Olthatatlan, inextinguibilis.
 Oltvány, insititius.

Olvad, liquescit.

Olvadás, liquatio.
 Olvadék, liquamen.
 Olvadékony, facile liquescens.
 Olvaszt, liquefacit.
 Olvasztás, liquefactio.
 Olvasztat, liquari curat.
 Olvasztatik, liquatur.

Olvas, legit.

Olvasás, lectio.
 Olvasztat, legi curat.
 Olvasztatik, legitur.
 Olvasó, legens, lector, item rosarium orantium.

Orcza, facies, vultus.

Orczácska, vulticulus.
 Orczátlan, impudens.
 Orczátlanzkodik, impudens est.
 Orczátlanság, impudentia.

Orvos, medicus, item medicinalis.

Orvosság, medicina.
 Orvosol, medetur.
 Orvoslás, medicatio.
 Orvosolhat, mederi potest.
 Orvosolhatatlan, immedicabilis.
 Orvosolható, medicabilis.
 Orvosoltat, mederi curat.
 Orvosoltatik, sanitati restituitur.
 Orvosi, medicinalis.

Ofslik, dissipatur, dividitur.

Ofslás, divisio, dispersio.
 Ofz-

Ofelat, dividit, dissipat, di-
 spergit.
 Ofzloit, dispersit.
 Ofzt, dividit, partitur.
 Ofztás, divisio.
 Ofztó, divisor.
 Ofztogat, distribuit.
 Ofztózik, patrimonium dividit.
 Ofztózás, divisio patrimonii.
 Ofztatlan, indivisus.
 Ofztóztatlan, indivisus.

Ol, occidit, vel ulna.

Ölnyi, ulnae mensuram há-
 bens.
 Ölel, amplexatur, ulnis cir-
 cumplectitur.
 Ölelés, amplexus.
 Ölelget, saepius amplexatur.
 Öldögel, caedit, saepius oc-
 cidit.
 Öldögelés, vel öldöklés, stra-
 ges, caedes.
 Öldöz, vel öldöz, caedit, per-
 sequitur.
 Öldözés, vel öldözés, caedes,
 persecutio.
 Ölést, occisio.
 Ölet, occidi curat.
 Öletik, occiditur.

Ölt vel öt, induit, ingerit.

Öltözik, induit vestem.
 Öltés vel ötés, ingressio, vel
 immissio fili in acum, vel
 satura.
 Öltözés, indutio.
 Öltözet, vestitus, amictus.
 Öltöztet, vestit, induit.

Önt, fundit.

Öntés, fusio.
 Öntemény, fusura.
 Öntet, fundi curat.

Öntetik, funditur.
 Öntő, fundens, fusor.
 Öntöz, rigat.
 Öntöget, saepius fundit.
 Öntözés, rigatio.
 Öntöző, rigans, vel qui rigat,
 vel vas, quo horti rigantur.

*Ör, custos, vigiliae, vel
 specula.*

Örállás, excubise, excubatio.
 Örálló, excubitor, speculator.
 Öröz, usitatus öríz, custodit.
 Örzés, custodia.
 Örízet, custodiri curat.
 Örízetik, custoditur.
 Örízet, praesidium, custodia.
 Örízetlen, incustoditus.
 Örízkedik, cavet sibi.
 Örízkedés, cautio.
 Ördög, diabolus.
 Ördögör, daemoniacus.

Öreg, senex, vel grandis.

Öregszik, senescit.
 Öregség, senectus.
 Öreghedik, aurescit, increscit.
 Öreghedés, augmentum, in-
 crementum.
 Öregbit, auget, ampliat, exag-
 gerat.
 Öregbités, auctio, exaggera-
 tio.
 Öregbül, aurescit.
 Öregetke, grandiusculus, se-
 niculus.

*Örök, aeternus, item he-
 reditarius, item possessio.*

Örökseles, exheres.
 Örökseleuit, ab hereditate ex-
 cludit.
 Örökit, constabit, locupletat.

Örök.

Örökké, æternum, perpetuo,
continuo.

Örökkévaló, æternus, sempiternus.

Örökkévalóság, æternitas.

Örökodik, augecit, corroboratur.

Örökös, heres, item hereditarius.

Örökség, hereditas, item possessio.

Örökösen, perenniter.

Öröm, gaudium.

Örül, gaudet.

Örvend, lætatur.

Örvendez, lætatur, gratulatur.

Örvendeztet, gaudio afficit, lætificat.

Örövest, libenter.

Örvendetes, lætus.

Ösmer, nescit.

Ösmerés, agnitio.

Ösmeret, notitia.

Ösmeretes, notus.

Ösmeretség, notitia.

Ösmerő, noscens.

Ösmerős, notus.

Osmertet, notum facit.

Osmertetik, nescitur.

Ösmerhet, noscere potest.

Ösmerhetetlen, qui nosci non potest.

Ösmeretlen, ignotus.

Ösmeretlenség, defectus notitiæ.

P.

Pad, scamnum, item asser.

Padol, tabulat, coassat.

Padlás, tabulatum tam inferius, quam superius.

Padolás, tabulatio.

Padolat, tabulatum.

Padoliat, tabulari curat.

Padoliatik, tabulatur.

Panasz, querela.

Panaszol, conqueritur, item invidet.

Panaszolás, querulatio.

Panaszolkodik, querulatur.

Panaszolkodik, idem.

Panaszokodás, querulatio.

Panaszokodás, idem.

Panaszos, quod invidetur.

Parancs, mandatum, non satis usitatum.

Parancsol, mandat.

Parancsolás, mandatio.

Parancsolat, mandatum.

Parancsoliat, mandari curat.

Parancsoltatik, mandatur.

Parancsolgat, imperitat.

Paraszat, rusticus, agrestis.

Paraszti, rusticanus.

Parasztos, inurbatus.

Parasztocka, rusticulus.

Parasztoskodik, rusticatur.

Parasztozkodás, rusticatio.

Parasztság, rusticitas, rustici.

Parasztlul, rustice, inurbane.

Piros, rubicundus.

Piroska, rubicundulus.

Piroság, rubor.

Pirosodik, rubescit.

Pirosít, rubicundum facit.

Pirong, erubescit, rubore suffunditur, pudore confunditur.

Pirongat, exprobrat, pudore suffundit.

Pi-

Pirongatás, exprobratio.
 Pironkodik, erubescit.
 Pirúi, erubescit, *item* torretur.
 Pirit, rubore suffundit, *item* torret.
 Pirúhat, erubescere potest.
 Pirúhatatlan, qui erubescere non potest.
 Pirúlatlan, inconfusus.

Pusztaság, desertus, desolatus, vastus.

Pusztaság, solitudo, vastitas.
 Pusztit, depopulatur, vastat.
 Pusztítat, vastari curat.
 Pusztítatik, vastatur.
 Pusztúl, vastum fit.
 Pusztulás, desolatio.

R.

Rab, mancipium, captivus.

Rabol, depopulatur, depracatur.
 Rablás, depopulatio.
 Rahló, depopulator.
 Rabság, captivitas, mancipatus.
 Raboltat, spoliari curat.
 Raboltatik, spoliatur.

Ragad, rapit, item adhaeret.

Ragadás, raptura, *item* adhesio.
 Ragadó, rapiens, raptor, *item* adhaerens, contagiosus.
 Ragadós, contagiosus.
 Ragadomány, rapina, spolium, praeda.
 Ragadóság, tenacitas, lentor.
 Ragadoz, raptat.

Ragadozik, saepius adhaeret.
 Ragadtat, rapi curat.
 Ragadtatik, rapitur.
 Ragazkodik, adhaerescit.
 Ragaszt, affigit, conglutinat.
 Ragasztás, conglutinatio, affixio.
 Ragaszték, affixum.

Rág, rodit.

Rágás, roasio, corrosio.
 Rágódik, roditur, *item* masticat.
 Rágalom, convicium, calumnia.
 Rágalmaz, calumpniatur.
 Rágalmazás, obrectatio, calumnatio.
 Rágalmazó, calumniator.

Rak, struit, ponit.

Rakás, acervus, strues.
 Rakásol, cumulat.
 Rakásolás, aggestus.
 Rakásonkint, acervatim.
 Rakogat, collocat.
 Rakoncza, subsocus curram inficiens.
 Rakott, confectus, repletus, *item* vermiculatus.
 Rakott út, strata viarum.
 Rakva, confectum.

Ravasz, callidus, vaser, subdolus.

Ravaszág, astus, calliditas.
 Ravaszkodik, subdole agit.
 Ravaszra, subdole, calide.
 Ravaszúl, *idem*.
 Ravaszodik, subdolus fit.

Remény, spes.

Reménység, *idem*.
 Reméll, sperat.

Re-

Remélhetlen, *insperatus*.
 Remélhet, *sperare potest*.
 Remélhetetlen, *insperabilis*.
 Reménytelen, *spe carens*.
 Reménytelenség, *desperatio*.
 Remélhet, *sperari facit*.
 Remélhetik, *speratur*.
 Reménységtelen, *exspes*.

Rend, ordo, series.

Rendes, *ordinatus, item mirus*.
 Rendel, *ordinat, disponit*.
 Rendelés, *ordinatio, institutum, decretum*.
 Rendetlen, *ordine carens*.
 Rendetlenen, *inordinatus*.
 Rendetlenség, *ordinis defectus*.
 Rendetlenül, *inordinate*.
 Rendenkint, *ordinatim*.
 Rendeltet, *ordinari, disponi curat*.
 Rendeltetik, *ordinatur, disponitur*.
 Rendtartás, *ritus*.

Rész, pars.

Rész, *particeps*.
 Részetlen, *partibus carens, exars*.
 Részecske, *particula*.
 Részest, *participem facit*.
 Részestül, *particeps fit, participat*.
 Részesülés, *participatio*.
 Részint, vel rész szerint, *partim*.
 Részenkint, *partitim*.

Romlik, destruitur.

Romlás, *ruina*.
 Romladék, *rudus*.
 Romladékony, *ruinae proximus, fragilis*.

Romladékos, *runderatus*.
 Romolhat, *destrui potest*.
 Romlandó, *caducus, corruptibilis, fragilis*.
 Romlandóság, *fragilitas*.
 Romlatlan, *illabefaciens, incorruptus*.
 Romló, *ruens, ruinosus*.
 Romlott, *corruptus, ruinosus*.
 Romlottság, *corruptio*.
 Romolhatatlan, *incorruptibilis*.
 Romolhatatlanság, *incorruptibilitas*.
 Ront, *destruit, quassat*.
 Rontás, *destructio*.
 Rongál pro rontogál, *constanter destruit*.
 Rontat, *destrui curat*.
 Rontatik, *destruitur*.

Ruha, vestis.

Ruhátlan, *veste carens*.
 Ruhás, *lintearius, vel vestem habens*.
 Ruház, *vestit*.
 Ruházás, *vestitio*.
 Ruházat, *vestmentum*.
 Ruháztat, *vestiri curat*.
 Ruháztatik, *vestitur*.
 Ruházatlan, *qui vestitus non est*.

Rút, turpis.

Rútság, *turpitude*.
 Rútt, *turpis*.
 Rúttat, *turpari curat*.
 Rúttatik, *turpatur*.
 Rúttul, *turpis fit, item turpiter*.
 Rúttacska, *turpiculus*.

Rövid, brevis.

Rövidség, *brevitas, item damnum*.

Röviden, vel rövidsden, breviter.
 Rövidít, abbreviat.
 Rövidítet, abbreviari curat.
 Rövidítetik, abbreviatur.
 Rövidítés, abbreviatio.
 Rövidíthet, abbreviare potest.
 Rövidül, brevis fit.
 Rövidülhet, brevis fieri potest.

S.

Santa, claudus.

Sántít, claudicat.
 Sántikál, modicum claudicat, item insidiatur.
 Sántítgat, saepe claudicat.
 Sántán, claudicando.
 Sántúl, claudus fit.
 Sántaság, claudicatio.
 Sántítás, idem.
 Sántíthat, claudicare potest.

Sanyáru, afflictus.

Sanyarog, affligitur, angitur.
 Sanyargás, afflictio, anxietas.
 Sanyargat, affligit, tribulat.
 Sanyargatás, afflictio, tribulatio.
 Sanyarodik, afflictus fit.
 Sanyaróan, misere.
 Sanyarúság, miseria, afflictio.

Sark, calx, calcaneum.

Sarkall, calcibus insistit, persequitur.
 Sarkvas, cardo.
 Sarkantyú, calcar.
 Sarkantyúz, calcar addit.

Seb, vulnus, impetus.

Sebes, saucius, item rapidus

Sehesen, saucis, vel rapida.
 Sebesedik, vulneratur.
 Sebesít, vulnerat.
 Sebesítet, vulnerari curat.
 Sebesítetik, vulneratur.

Segít, juvat.

Segítés, juvamen.
 Segéd, segedeleum, auxilium.
 Segél, rectius segit.
 Segítés, adiutatio.
 Segedelmi, auxiliaris.
 Segítget, iuvat.
 Segítő, adiutor.
 Segítet, juvari curat.
 Segíthet, juvare potest.
 Segítetik, iuvatur.
 Segedelmes, auxiliaris.
 Segedelmetlen, auxilio destitutus.
 Segíthetetlen, qui juvari non potest.

Sér, injuria.

Sérés, laesio, vel dolor, pro sértés.
 Sérelem, laesio, offensa.
 Sérelmes, quod laedit.
 Sért, laedit, offendit, sauciat.
 Séríhet, laedere potest.
 Séríthetetlen, qui laedi non potest.
 Sértet, laedi, curat.
 Sértetik, laeditur.

Serény, solers, alacer, gnarus, item juba.

Serényen, solertiter.
 Serénység, alacritas, solertia.
 Serénykedik, diligentiam adhibet.

Sétál, deambulat.

Sétálás, deambulatio.

Sétálgat, *sarpus deambulat.*
Sétálhat, *deambulare potest.*
Sétáló hely, *ambulacrum.*

Setét, tenebrosus.

Setétség, *tenebrae.*
Setétes, *opacus.*
Setétedik, *tenebrescit.*
Setétül, *obscurebrat.*
Setétlen, *opace, obscure.*

Siet, properat.

Sietés, *properatio.*
Sietéség, *estinatio, properantia.*
Sietésggel, *properanter.*
Sietve, *idem.*
Siettet, *properare facit, urget.*
Sietős, *urgens.*

Sir, flet, item hustum, sepulcrum.

Sirat, *deflet.*
Sirattat, *deseri curat.*
Sirattatik, *defletur.*
Sirathat, *deserere potest.*
Siralom, *fletus.*
Siralmas, *flebilis.*
Siralmasan, *flebiliter.*
Sirás, *ploratus, fletus.*
Siránkozik, *plorat.*
Siránkozás, *ploratus.*
Siratandó, *flendus.*
Siratatlan, *indefletus.*

Só, sal.

Sós, *salsus.*
Sótalan, *insulsus.*
Sajtalan, *idem.*
Sóhar, *perna.*
Sósság, *salsedo.*
Sóz, *sallit, salit.*
Sózat, *saliri curat.*
Sózatik, *salitur.*

Savany, *acidum, acor, salsedo.*
Savanyú, *acidus.*
Savanyodik, *acescit.*
Savanyít, *acidum facit, item fermentat.*

Savanyító, *acidans, fermentans.*
Savanyóska, *subacidus.*
Savanyúság, *acor.*
Savanyúsan, *acide.*
Savó, *serum.*
Savós, *serosus.*
Savósodik, *serosus fit.*
Sóska, *acetosa, rumex.*

Sok, multus.

Sokan, *multi.*
Sokig, *soká, diu.*
Sokacska, *pusculum.*
Sokadalom, *nundinae. Provincialismus pro vásár.*
Sokaság, *multitudo, frequentia.*
Sokasít, *multiplicat.*
Sokarodik, *multiplicatur.*
Sokasíthat, *multiplicare potest.*
Sokasítható, *multiplicabilis.*
Sokkal, *multo.*

Súg, susurrat, muscat.

Súgás, *susurratio.*
Sugarol, *insusurrat.*
Sugarlás, *insusurratio, inspiatio.*
Súgar, *radius, item vitilis, item procerus.*
Súseg, *muscat.*
Sústog, *idem.*

SZ.

Szabad, liber, licitur.

Szabadgyában, *licenter, libere.*
Szabadság, *libertas, licentia, immunitas.*

Sza-

Szabadít, liberat.	Szállás, hospitium, item ob-
Szabadítat, liberari curat.	sidio, item volatus.
Szabadítatik, liberatur.	Szállit, sedat, subsidere facit,
Szabadúl, liber fit.	item hospitio collocat, item
Szabadítást, liberare potest.	volare facit.
Szabadúlhat, liber fieri potest.	
Szabadon, libere, licite.	Szám, numerus.
Szabados, immunis.	
Szak, pars abrupta, regio,	Számos, numerosus.
plaga.	Számtalan, innumerus.
Szakáll, barba.	Számol, rationes reddit.
Szakad, rumpitur, laceratur.	Számlál, numerat.
Szakadás, ruptura, defectio.	Számonkint, numeratim.
Szakadatlan, illaceratus, item	Számlálhat, numerari curat.
continuus.	Számlálhatik, numeratur.
Szakadatlanul, indesinenter.	Számlálhat, numerare potest.
Szakadék, ruptura, fragmen-	Számszáthatatlan, innumerabilis.
tum.	Számadás, ratiocinium, ratio-
Szakasz, sectio.	num pericriptio.
Szakadhat, lacerari potest.	Számkivet, in exilium mittit.
Szakadhatatlan, indissolubilis.	Számkivetés, exilium.
Szaka, uva, nodus gutturis.	Számkivett, exul.
Szakaszt, lacerat.	Számlálás, numeratio.
Szakasztat, lacerari curat.	Számlálható, numerabilis.
Szakasztatik, laceratur.	Számosan, numerose.
Szakadozik, frequenter rum-	Számvetés, arithmetica.
pitur.	Számtalanszor, saepissime, in-
Szakadtáig, ad rupturam.	numerabiliter.
Szakállos, barbatus.	Számtartó, ratiocinator, ratio-
Szakállosodik, barbatus fit.	narius.
Szakállatlan, imberbis.	Számvető, calculator.
Szakasz kodik, debilitatur, lan-	
guescit.	Szán, condolet.
Szakasztó, ruptor.	
Szakaszt, pro szakaszt.	Szánás, commiseratio.
Szakasztó, corbicular, cui pe-	Szánakodik, miseretur.
nis coquendus immittitur.	Szánakodás, miseratio.
Szakadt, ruptus.	Szánakozik, miseretur.
Szaggat pro szakasztgat, fre-	Szánstszándék, propositum.
quenter lacerat, dilacerat.	Szándék, intentio.
	Szánhat, condolare potest.
Száll, hospitatur, item sub-	Szánhatatlan, cui condolari
sider, item obsidet, item	non potest.
volat.	Szánt, arat.
Szálldogál, pedetentim subsi-	
det, vel volutat.	Szántás, aratio.

Szántó, arator.
 Szánthat, arare potest.
 Szántható, arabilis.
 Szánthatatlan, quod arari non potest.
 Szántóföld, ager.
 Szántóvas, vomer.
 Szántat, arari curat.
 Szántatlik, aratur.

Szaporá, foecundus, fertilitas, item celer.

Szaporaság, fertilitas, item celeritas.
 Szaporít, foetificat, procreat, multiplicat.
 Szaporodik, augescit, procreatur, multiplicatur.
 Szaporítás, multiplicatio.
 Szaporodás, fertilitas.
 Szaporíthat, multiplicare potest.
 Szaporítat, multiplicari curat.
 Szaporítatlik, multiplicatur.

Szár, crus, item culmus, scapus.

Száras, culmosus, petiolatus.
 Száracská, erusculum, exigua culmus.
 Szárad, arescit, siccescit.
 Száradás, exsiccatio.
 Száradatlan, insiccatur.
 Szárit, siccatur.
 Szárait, idem.
 Száraz, siccus, aridus.
 Szárazan, sicce, aride.
 Szárazság, siccitas.
 Száraitat, siccari curat.
 Száraitatlik, siccatur.
 Száritthat, siccare potest.

Szeg, et Szel, scindit.

Szegdel pro szegdegél, et szeldegél: saepius scindit.
 Szegés et szelés, scissio.
 Szegő et szelő, sector.
 Szegyet, scindi curat.
 Szelet, frustum, scissum.
 Szegetik, et szeletik, scinditur.
 Szegődik, transigit, depascitur.
 Szegődés, pactio, conventio, contractus.
 Szegődtet, transigere facit.

Szigyen, pudor.

Szigyenl, pudet.
 Szigyenit, pudescit.
 Szigyenkedik, ignominia afficitur.
 Szigyenöl, pudefit.

Szél, ventus, vel margo, confinia.

Széles, latus.
 Szeles, ventosus.
 Szélesség, latitudo.
 Szelesség, ventositas, praecipitantia.
 Szélesedik, latus fit.
 Szeleskedik, praecipitanter agit.
 Szélésen, late.
 Szelesen, praecipitanter.
 Szeleskedés, praecipitantia.
 Szélecske, parvus margo.
 Szelecske, aura.
 Szellőcske, idem.
 Szelel, ventilat.
 Szellőz, auram captat.
 Szellőztet, ventilat.
 Szélmalom, mola alata.
 Szélvész, procella.
 Szélesít, latum facit.
 Szelesít, ventosum facit.

Exercit.

F

Szen.

*Szem, oculus, item granum,
item gemma arborum.*

Szembe, coram, in oculos.
Személy, persona.
Szemérem, verecundia.
Szemérmes, verecundus.
Szemérmesedik, verecundus fit.
Szemérmeskedik, verecundatur.
Szemérmetes, verecundus.
Szemérmesség, verecundia.
Szemérmetesség, idem.
Szemérmetlen, inverecundus,
impudens.
Szemérmetlenség, impudentia.
Szemérmetlenül, impudenter.
Szemérmetlenedik, impudens
fit.
Szemérmetlenkedik, impuden-
ter agit.
Szemes, oculatus, item, pro-
vidus, perspicax.
Szemesen, providet, perspicaciter.
Szemesség, perspicacitas.
Szemet, purgamen, quisquili-
ae, sordes.
Szemetes, sordidus.
Szemetlen, oculo carens.
Szemetlen, impudens.
Szemetlenség, impudentia.
Szemetlenül, impudenter.
Szemetlenkedik, impudenter
agit.
Szemvég, hircus oculi.
Szemfejer, albugo.
Szemfény, pupilla.
Szemfényvesztés, praestigiae.
Szemfényvesztő, praestigiator,
agyrt.
Szemlátomást, palam.
Szemlél, spectat, videt.
Szemléltet, spectari curat.
Szemléltetik, spectatur.
Szemlélhet, spectare potest.
Szemlélhetetlen, invisibilis.
Szemöldök, supercilium.

*Szempillantás, nictus, momen-
tum.*

Szemfőz, palpebrae.
Szemzik, geumascit, item stil-
lat.
Szemzet, gemma achoris, vel
guttula pluviae.

Szent, sanctus.

Szentecke, sanctulus.
Szentel, sacrat, consecrat,
item benedicit, item de-
dicat.
Szenteles, sacratio, benedictio,
dedicatio.
Szentelő, sanctificator.
Szentes, devotulus, pius.
Szentség, sanctitas, item sa-
cramentum.
Szentséges, sacrosanctus.
Szentségtelen, profanus.
Szenteletlen, quod benedictum
non est.
Szentségtörő, sacrilegus.
Szentségtörés, sacrilegium.
Szentül, sancte.
Szenteltet, consecrari, bene-
dici, dedicari curat.
Szenteltetik, benedicitur, con-
secratur, dedicatur.

Szerencse, fortuna.

Szerencsés, fortunatus.
Szerencsésen, feliciter.
Szerencsétlen, infelix.
Szerencsétlenül, infelicititer.
Szerencsétlenség, infelicitas.
Szerencsétlet, felicitas.

Szid, objurgat.

Szidas, objurgatio.
Szidalom, opprobrium, con-
viciu, probum.
Szidalmas, probroras.

Szi-

Szidalmaz, obstrictat, conviciatur.

Szítok, convicium.

Szítkos, quod convicium habet, vel dicit.

Szítkorodik, maledicít, conviciatur.

Szó, vox.

Szócska, vocola.

Szófogadás, morigeratio, obediencia.

Szófogadó, moriger, obediens.

Szófogadatlan, immoriger, inobediens.

Szóll, loquitur, resonat.

Szóllal, proloquitur, sonat.

Szóllamlík, proloquitur.

Szóllás, locutio.

Szóllás, adloquitur, vocat.

Szóllítás, adlocutio.

Szóllítat, vocari curat.

Szóllítatík, vocatur.

Szóltalan, voce carens.

Szókik, vescit.

Szókás, consuetudo, mos.

Szókátlan, insuetus, insolitus.

Szókátlanúság, desuetudo, insolentia.

Szókátlanul, insolite.

Szókott, solitus.

Szókottat, advesfacit.

Szolga, servus, famulus.

Szolgai, servilis.

Szolgól, servit, famulatur, ministrat.

Szolgólal, servitium.

Szolgóló, ministrans, item ancilla.

Szolgáltat, suppeditat, subministrat.

Szolgaság, servitus.

Szög, clavus, item angulus.

Szögecske, claviculus.

Szöglet, angulus.

Szöges, clavatus, item angulatus, item punctorius.

Szögesen, punctorie.

Szögez, acclavat, clavo figit, item punit.

Szögfü, caryophyllum.

Szögzetet, clavo figi curat.

Szögzetetik, clavis figitur.

Szökik, salit, item profugit.

Szökögél, saltit.

Szökös, subultat.

Szökés, saltatio, item profugium.

Szökő, saliens, item profugus.

Szöktet, salire, vel profugere facit.

Sző, textit.

Szővés, textura.

Szővet, texti curat.

Szővetik, textitur.

Szőhet, texere potest.

Szővetség, foedus, pactum.

Szővétnek, fax, funale.

Szővévény, aut usitatus, szövénny, sepi, item textura.

Szővölzék, textoria tabula, sacula.

Szővetséges, foederatus.

Szűk, angustus, parvus, item caritas.

Szűkít, arctat, penuriam facit.

Szűkölkodik, eget.

Szűkölködés, egestas, penuria.

Szűkül, angustias voce indicat, de cane tantum dicitur.

E 2

Szűk-

Szükség, necessitas, egestas,
inopia.
Szükséges, necessarius.
Szükségképen, necessario.
Szűkül, arctus fit.

Szül, parit.

Szülő, pariens, parens, mater.
Szülés, partus.
Szülek, nascitur.
Születés, nativitas.
Született, natus.
Szülött, gnatus, genitus.

Sül, torrescit, assatur.

Sült, assum.
Sülve, asse.
Süt, torret, assat, pinsit.
Sütő, pistor.
Sütöget, adurit, vel pinsitat.
Sütemény, panis butyraceus
coctus, striblit.

T.

Tag, membrum.

Tagos, membratus.
Tagol, in membra concidit.
item verberat.
Tagonkint, membratim.
Tagoltat, in membra concidi,
aut verberari curat.
Tagoltatik, in membra conciditur,
aut verberatur.

Tág, laxus, largus, spatiosus, capax.

Tágan, laxe.
Tágaság, laxitas, capacitas.
Tágit, relaxat.
Tágitat, laxari curat.
Tágitatik, laxatur.

Tágul, laxus fit.
Tágitthat, laxare potest.
Tágulhat, laxus fieri potest.

Tanú, testis.

Tanúl, discit.
Tanít, docet.
Tanúság, testimonium, item
doctrina.
Tanács, consilium.
Tanácsnok, consiliarius.
Tanácskozik, consultat.
Tanácskozás, consultatio, deliberatio.
Tanácsol, consultit, consilium
dat, avadet.
Tanácsos, consultus, item
Consiliarius.
Tanítás, institutio.
Tanítgat, frequenter docet.
Taníthat, docere potest.
Tanítható, docibilis.
Tanító, docens, institutor.
Tanítvány, discipulus.
Tanulás, studium.
Tanúlgat, frequenter studet.

Társ, socius.

Társalkodik, se associat, conversatur.
Társalkodás, consortium.
Társaság, societas.
Társalkodtat, conversari facit.
Társaságos, socialis.
Társaságosan, socialiter.

Tart, tenet, servat, item sustinet, sustentat.

Tartás, servatio, retentio, sustentatio, victus.
Tarthat, tenere, vel sustentare potest.
Tartható, servabilis.
Tartó, servans, tenens.

Tar.

Tartós, *durabilis*.
 Tartomány, *regio, provincia, continent*.
 Tartósan, *durabiliter*.
 Tartósság, *durabilitas*.
 Tartozik, *tenetur, debet*.
 Tartozás, *debitum*.
 Tartóztat, *detinet, inhihet*.
 Tartóztatik, *detinetur*.
 Tartóztatás, *detentio*.

Tökéll, destinat.

Tökéllés, *destinatio*.
 Tökéllet, *destinatum, decretum*.
 Tökélletes, *perfectus*.
 Tökélletesség, *perfectio*.
 Tökélletesen, *perfecte*.
 Tökélletlen, *inconstans, item imperfectus*.
 Tökélletlenség, *inconstantia, imperfectio*.

Telik, repletur, item enfficit.

Telje pro telvé, *plenus, repletus*.
 Telhet, *repleri potest*.
 Telhetetlen, *insatiabilis*.
 Telhe etlenség, *insatiabilitas*.
 Televény, *congestum*.
 Televényes, *congestivus*.
 Telhetetlenül, *insatiabiliter*.
 Teli, *plenus, plene*.
 Tellyes, *plenus, perfectus*.
 Tellyesedik, *completur, impletur, evenit*.
 Tellyesedés, *complementum*.
 Tellyesít, *complet, implet*.
 Tellyesítés, *completio*.
 Tellyesség, *plenitudo*.
 Tellyességgel, *plane, penitus, prorsus*.
 Tellyesen, *plene*.
 Tölt, *replet, farcit, item fundit*.

Töltet, *repleri curat*.
 Töltetik, *repletur*.
 Töltelek, *factum*.
 Töltés, *fusio, repletio, item agger, item factura*.
 Tölthetlen, *inexpletus*.
 Tölthet, *fundit, saepe replet*.
 Töltött, *repletus, factus*.
 Töltözik, *impletur, farrit se*.
 Töltsér, *infundibulum*.

Töm vel tem, stipat.

Tömet, *stipari curat*.
 Temet, *sepelit, tumulat, humat*.
 Tömés, *temés, stipatio*.
 Temettet, *sepeliri curat*.
 Tömetik, *stipatur*.
 Temettetik, *sepelitur*.
 Temetetlen, *insepultus*.
 Temetkezik, *sepelitur*.
 Temetkezés, *sepultura*.
 Temető, *coemeterium, item humator*.
 Tömény vel temény, *thus*.
 Töményez, vel teményez, *thurificat*.
 Tömött, *stipatus, densus*.
 Tömöttség, *densitas*.

Terem, provenit, nascitur.

Termék, *naturalis*.
 Termékeny, *serax, fertilis*.
 Termékenység, *fertilitas*.
 Termés, *crescendum*.
 Termeszt, *procreat*.
 Termesztés, *procreatio*.
 Termézet, *natura*.
 Termézeti, *naturalis*.
 Természetes, *idem*.
 Termet, *forma, figura, statua*.
 Termett, *uber, ferax*.

Termettség, ubertas, feracitas.

Termő, ferax, fertilis.

Tesz, ponit, facit.

Teddegél, frequenter ponit, facit.

Teddegélés, facitatio.

Tehet, potest facere, vel ponere.

Tehetség, facultas, vires.

Tetet, vel tétet, poni vel fieri curat, vel simulat.

Tetetik, ponitur.

Tetetés, simulatio.

Tétel, positura, operatio, factura.

Tétemény, actio, factum, positio.

Tiszt, honos, item officium, item officium gerens.

Tisztel, honorat.

Tiszteles, honoratio.

Tisztelt, reverentia, honor.

Tisztelendő, honorabilis, venerabilis.

Tisztelteles, honoratus.

Tiszteltelesen, honorifice.

Tiszteltetlen, inhonoratus.

Tisztetes, decorus.

Tisztesség, decus, honestas.

Tiszteltet, honorari curat.

Tiszteltetik, honoratur.

Tud, scit.

Tudás, cognitio.

Tudomány, scientia.

Tudat, scire facit.

Tudatik, scitur.

Tudhat, scire potest.

Tudakozik, sciscitatur.

Tudakozás, sciscitatio.

Tudatlan, indoctus, inscius, ignarus.

Tudatlanság, ignorantia.

Tudatlanul, imperite.

Tudás, literatus, eruditus.

Tudósít, certum reddit, indicat, nunciat.

Tudósítás, indicatio, nunciatio.

Tudóska, sciolus.

Tudóság, eruditio.

Tudósan, erudite.

Tör, frangit, item nititur.

Töret, frangi curat.

Töretik, frangitur.

Török, frangitur.

Törés, fractura, tritura, item callis.

Tördel, confringit, comminuit.

Toredék, fragmentum.

Töredékeny, fragilis.

Törekedik, contendit, adlaborat, conatur.

Törekszik, idem.

Törekedés, nisus, conatus, molitio.

Törhet, frangere potest.

Törhetetlen, infrangibilis.

Törő, raptor, tritor, frangens, item pistillum.

Töredelem, contritio.

Töredelmes, contritiss.

Töredelmesség, contritio.

Történik, accidit, evenit.

Történet, evantus, casus.

Törvény, lex.

Törvényes, legalis.

Törvénytelen, illegalis.

Törvénytelenesség, illegalitas.

Törvényesség, legalitas.

Törvénykedik, litigat.

Törvényték, tribunal.

Törvényesen, legaliter.

Törvénytelenül, illegaliter.

Törvénytudó, juris consultus.

Túr,

Tűr, patitur, tolerat.

Tűrés, toleratio.
Tűret, tolerari curat.
Tűreik, toleratur.
Tűrhet, tolerare potest.
Tűrhető, tolerabilis.
Tűrhetetlen, intolerabilis.
Tűrő, patiens.
Tűredelem, tolerantia.
Tűredelmes, tolerans.
Tűredelmesen, toleranter.

V.

Vad, ferus, ferox, vel fera, bellua, vel silvestris.

Vadas, feras habens.
Vadász, venator vel venatur.
Vadászás vel vadászat, venatio.
Vadásztat, venari facit.
Vadász, venatorius.
Vadit, efferat.
Vadítás, efferatio.
Vadítat, efferari curat.
Vadítatik, efferatur.
Vadíthat, efferare potest.
Vadúl, ferox fit.
Vadség, ferocitas.

Vád, accusatio.

Vádol, accusat.
Vádoltat, accusari curat.
Vádoltatik, accusatur.
Vádolás, vádlás, accusatio.
Vádolhat, accusare potest.
Vádolhatatlan, irreprehensibilis.

Válik, separatur.

Válás, separatio.
Választ, separat, seligit.

Válasz, responsum ad epistolam.

Választás, electio, secretio.
Váltig, magnopere, oppido, admodum.
Választó, eligens, elector.
Választott, electus.
Válhat, separari potest.
Válhatatlan, inseparabilis.
Választhatatlan, qui eligi non potest.

Vég, finis, exitus, confinium.

Végetlen, infinitus.
Végtelen, idem.
Véghetetlen, idem.
Végetlenül, indesinenter.
Véget, finit, idem statuit, decernit.
Végzés, finitio, idem decretum, statutum.
Végezet, idem.
Végződik, finitur, statuitur.
Végig, usque ad finem.
Végre, denique.
Végző, finalis, extremus.

Vesz, accipit, vel emit.

Veddegél, acceptat, emitat.
Vetet, accipi vel emi curat.
Vetetik, accipitur, emitur.
Vétel vel vetel, acceptio vel emtio.
Vehet, accipere vel emere potest.

Ver, verberat.

Verés, verberatio.
Verdegél, cuspis, saepe verberat.

Verekedik, verberibus pugnat, rixatur.	Vétkezik, peccat.
Verekedés, jurgium, rixa cum verberibus.	Vétkezhet, peccare potest.
Vereség, verber.	Vétkezhetetlen, impeccabilis.
Verődik, eluctatur, item verberatur.	Vétkező, peccans.
Verit, percussus, cusus.	<i>Vig, vel vid, laetus.</i>
Veretlen, impercussus.	Vídám, laetus, hilaris.
Verit, excutit.	Vídámit, hilarat.
Veriték, sudor.	Vídáman, hilariter.
Veritékes, sudore madens.	Vídámság, hilaritas.
Veritékez, sudat.	Vídámúl, hilarescit.
Verőfény, solis radii.	Vídúl, <i>idem</i> .
Virít, pro verit pullulat, gemmat.	Vídít, hilarat.
Virítás pro verités, pullulatio gemmatio.	Vígad, laetatur.
<i>Vet, jacit, serit, seminat.</i>	Vígadozik, <i>idem</i> .
Vetés, semptis, satus.	Vigan, hilariter.
Vetemény, satum, item legumen.	Vigaság, hilaritas.
Veteményes, obitorius.	Vigasztal, solatur.
Vettat, jacit, seminari curat.	Vigasztalás, consolatio.
Vettetik, jacitur, seminatur.	Vigasztalhatatlan, inconsolabilis.
Vetekedik, discepat.	<i>Világ, lux, item mundus.</i>
Vetekedés, disceptatio.	Világi, mundanus, profanus.
Vetemedik, degenerat, se abjicit.	Világos, lucidus.
Vetellen, insativus.	Világít, lucet.
Vetkezik, vel vetkőződik, exuit vestes.	Világosít, illustrat.
Vetlik plumas abjicit.	Világoskodik, lucet.
Vető, sator, seminans.	Világosodik, lucidus fit, illescit.
<i>Vét, errat, peccat, delinquit.</i>	Világosan, lucide.
Vétek, peccatum.	U.
Vétkes, sons, reus.	<i>Udvar, aula, atrium.</i>
Vétkesít, culpat, criminatur.	Udvari, aulicus.
Vétkesség, vitiositas.	Udvarol, ministrat, famulatur.
Vétkessen, vitiose.	Udvaroltat, ministrari curat.
	<i>Ún, fastidit.</i>
	Unalom, tedium, fastidium.
	Unalmas, fastidiosus.
	Únás,

Únás, fastidium.
 Úatlan, quod non fastiditur.
 Úatlan, incessanter.
 Únalmasan, fastidiosè.
 Úntat, sollicitat, urget.
 Únat, fastidiri facit.
 Úntik, fastiditur.
 Úntig, ad taedium.

Úr, dominus.

Úri, dominicus, dominialis.
 Úráság, dominium, dominatus.
 Úráságos, magnificus.
 Úratlan, domino, carens.
 Úrat, dominum agnoscit.
 Úratkodik, dominatur.
 Úratkodás, dominatio.
 Úradalom, rectius uraság, dominium.

Út, via.

Úti, viarius, ad iter perti-
 nens.
 Útas, viator.
 Útasít, viam ostendit.
 Útasodik, viam invenit.
 Útatlan, invius.
 Útaz, itineratur.
 Útazó, viator.
 Útsél, vicinia viae.
 Útravaló, viaticum.
 Útsza, platea.

Új, novus.

Újt, renovat.
 Újúl, novus fit.
 Újítat, renovari curat.
 Újítatik, renovatur.
 Újra, újonnan, újanta, novi-
 ter, iterum, denuo.
 Újság, novitas.
 Újítás, novatio.

Ű.

Űdö, tempus.

Űdös, grandaevus.
 Űdösség, grandaevitas.
 Űdei pro ideí, hornus.
 Űdejen, mature.
 Űdül, evigilat, non satis
 usitatum.

Űgy, negotium. liz.

Űgyes, qui litem aut nego-
 tium habet.
 Űgyetlen, negotio carens.
 Űgyefogyott, miser, qui litem
 perdidit.
 Űgyész, litis aut negotii
 promotor.
 Űgyekez, conatur.
 Űgyekezett, conatus.
 Űgyetlenkedik, misere vivit.
 Űrügy, pro üres ügy, prae-
 textus.

Űl, sedet, celebrat.

Űldögel, sessitat.
 Űldögélés, sessitatio.
 Űlő, sedens, celebrans.
 Űlő ünnep, vel ünnep, festum,
 quod cessatione, laboribus,
 seu sedende celebratur.
 Ünnepele, celebrat.
 Ünneplés, festi celebratio.
 Űlővás, incus, circa quam
 laborantes sedebant.
 Űltet, sedere facit, iterum plan-
 tat.
 Űltetés, plantatio.
 Űltetetlen, insativus.
 Űltettet, plantari curat.
 Űltettetik, plantatur.

Űres,

Üreg, cavitas, caverna.

Üreges, cavernosus.
Üres, vacuus.
Üresít, vacuat, inanít.
Üresedik, vacuus fit.
Üresség, vacuitas, inanitas,
item olíum.
Üresen, vacue.
Ürít, vacuat.
Ürítés, üresítés, evacuatio.
Ürül, vacuus fit.
Üresül, rectius üresedik, va-
cuus fit.

Üt, ferit.

Ütés, percussio, ictus.
Ütközik, offendit, impingit,
item configit.
Ütközés, offensio.
Ütközet, conflictus.
Ütöget, pulsát, saepius fe-
rit.
Üttet, percuti curat.
Üttetik, percutiuntur.
Üthet, ferire potest.

Z.

Zab, avena, item spurius

Zabkenyér, panis avenaceus.
Zabál, vorat, vorando se per-
dit.
Zabálás, voratio, ingurgita-
tio.
Zabos, avenarius.

Zablá, frenum.

Zabola, idem.
Zablás, frenum habens.
Zabolátlan, effrenis.
Zabolátlanul, effrenate.
Zaboláz, zabláz, frenat

Zabolázhat, frenare potest.
Zabolázhatatlan, irrefrenabilis.
Zaboláztat, frenari curat.
Zaboláztatik, refrenatur.

*Zár, pessulus, claustrum,
sera, vel claudit.*

Záros, pessulatus.
Zárás, conclusio.
Zárat, claudi curat.
Záratik, clauditur.
Závar, rectius zár, pessulus.
Zárhat, claudere potest.

*Zavar, turbat, miscet, item
chaos.*

Zavarás, turbatio.
Zavaratlan, inturbidus, quod
turbatum non est.
Zavarít, turbare incipit.
Zavarodik, turbulentus fit.
Zavarodás, confusio.
Zavaros, turbidus, seculen-
tus.
Zavarosan, turbide.
Zavartat, turbari curat.
Zavartatik, turbatur.

Zeng, sonat, tonat.

Zengés, sonitus, tonitru.
Zendül, tonare, sonare inci-
pit, item commovetur, tu-
multuari incipit.
Zendülés, tumultuatio.
Zenebona, tumultus.
Zenebónás, tumultuosus.
Zenebónásodik, tumultuatur.
Zengedezik, personat.
Zendít, sonare, aut tumultu-
uari facit, commovere.
Zendítés, commotio ad tumultum.

Zöld,

*Zöld, viridis.**Zöldes, subviridis.**Zöldell. virat, virescit.**Zölden, viride.**Zöldít, viridat.**Zöldség, viriditas, item olus.**Zöldül, virescit, vires.***ZS.***Zsák, saccus.**Zsákoska, sacculus.**Zsákmány, manubiae.**Zsákmányol, diripit, depræ-*
*datur.**Zsákmányos, deprædator.**Zsákmányoz, deprædatur.**Zseng, germinat.**Zsengo, germen.**Zsengőcske, germen, nascens.**Zsengdül, germinare incipit.**Zsír, pinguedo.**Zsíros, pinguis.**Zsírosan, pinguisiter.**Zsíroz, pinguefacit.***F a b u l a e.***I. A' tyúk, és a' csibék.*

A sok csibének szorgalmatos anyja, a' tyúk, nagyon gondoskodott arról, hogy a' kánya az egyiket vagy a' másikat, mikor idestova boldogának, erővel vagy fortéllyal el ne fogja.

Meginti tehát őket egyenkint, hogy késedelem nélkül szárnyai alá siessenek, mihelyt magok felett a' madaraknak e' gyors és kegyetlen ellenségét repülni láttyák.

A' csibék sokáig engedelmeskedtek, azonnal annyoknak tollai alá rejtven magokat, mihelyt intő szavát hallották.

Majd

Majd azután az egyik, ki magában sokat bizott, 's amaz egynehány szemet, mellyek a' földön feküdtek, fel akarta még enni, valammivel elkésett.

Ezt a' kánya legottan megragadta, körmei közé erősen oda szorította, 's régen ohajtott zífákmány gyanánt felfalta.

Tanúság. A' fiúk, kik az engedelmességnek zaboláját lerázván, intő, parantsoló, vagy tiltó szülőknek fenyegetéseit megvetni nem ártallyák, többnyire rövid életűek, és az Istentől bizonyos büntetést várhatnak.

II. A' róka, és az álorcza.

Bemegy a' róka egy bótba, hol külömbféle portékák, úgymint fából vésett, vasból formált, és részént rajzolt képek látszattak, mellyeket a' mester vásárra elkészült művek gyanánt mutogatott.

Eggy szép álorczát kezébe vévén a' róka, haj! melly szép, melly sima, melly makulátlan ábrázat, úgymond.

Minekutánna megfordította, és üresnek találta, nem tetszik nekem, mondá; nincs veleje.

Tanúság. Illyen álorczához hasonlóknak méltán tartatnak ama' nevedékek, kik szép termé-

metűek, csinosak, cifrák, 's arannyal, ezüsttel ragyogó ruhákban éheskednek; egyfzersmind pedig merő törzsfőkök, tompák, tudatlanok, hiúk, buja és rosz erkölcsűek, és így belől-ről szinte olly rútak, a' melly ékesek kívülről,

III. A' hegyeknek szülése.

Híre futamodott, hogy egynehány magos-ra dagadt hegyek nem sokára megszülnék.

Némelleyek tréfának vélték, vagy csalárd-ságnak; némelleyek pedig kétségbe vették,

Voltak, kik elhitték, csudálták, és azonn, hogy illy új dolgot fognak látni, örvendeztek.

Az öfzvecsüdültt nép mássza már a' hegye-
ket, 's ammint a' sokaság megfzorúl, egyik a' másikat oldalba taszittya; kiki első akar len-
ni.

Vezteg várják mindnyájan, micsoda ször-
nyetet fog egygy illyen gyermekágyas szülni.

Megnyílik végtére az üres hegy, 's egygy
egérke kiugrik belőlle. Mindnyájan kaczagásra
fakadtak.

Tanúság. Sok kérkedő Thrázó dicsősé-
ges ígéretekkel hanyakodik magárúl, de allig
cselekedik valamit, a' mi csak dicséretet is ér-
demlene. Az illyenekről helyesen mondatik:
szülni kéfszűlnék a' hegyek, nevetséges egérhe
fog születni.

IV.

IV. A' szamár az orofzlyány' bőrében.

A' szőkevény szamár történetből egy orofzlyánybőrt talál az erdőben, melyhe tataródván, dühösködni teteti magát, és dűlni, fűlni; merő harczot, versengést, garázdaságot piheg.

A' parasztok, ordítását hallván, elhalványodnak, 's rettegésből az útfákba rejtik magokat.

Még a' tigrisek, medvék, és farkasok is gyötrődnek, féltekben tántorganak; nem hogy valamelyiknek közűlök kedve kerekedne, ezen erős vaddal szembe szállani.

A' lovak, ökrök, és kosok remegve, és szózat nélkül vezteglenek aklaióban, sem mozcizanni nem mervén, sem fejeket felemelni.

Minekutánna így a' legelőkönn sokáig dühösködött és hatalmaskodott, elérkezett végtére az ura, ki már régen kereste volt.

Mire ő rettenetesen kezdett ordítani, hogy ezt is megjátshassa.

De az ura, tetetéseddel, úgymond, engemet meg nem csalfz; ösmerlek én tégedet, szamárkám! Az orofzlyánybőrből kinyúló füleid mutatták, micsoda orofzlyány vagy.

Elő vefz egyfersmniid egy kötelet, 's jól lehet erősen rugdalódzik, megköti még is felesen, és megfzorította; két

két oldalát szíjbúl fontt ostorral derekasan megkeni; ösztökével, ha lassan lép, megdöfösi, 's jól megvervén, megbüntetvén, haza kergeti.

Tanúság. Soha se mond te másnak magadot, mintsem a' mi vagy. Ne hirdesd magadot gazdagnak, tanultnak, ragyogó nemzetből származottnak, ha szegény, a' tudományokban járatlan, és alacsony nemből vagy. Az ilyen szinkedést senki sem hagyja helyben, mindnyájan gyűlölik.

V. A' halálszok.

A' nyereség után esdeklő halálszok lenbúl fontt, széles, és tág hálóiokat nem igen kedvelő szerencsével vetették volt a' tengerbe, 's evezőiket reggeltől fogva napestig köz munkával és serényen forgatták.

Ámde akár azért, hogy a' szelek erősebben fúttak, akár azért, hogy a' nap a' ködöknek gőzei miatt homályosabb volt, semmit sem fogtak.

Szűgyenlették, és megúnták volt már a' hafzontalan munkát, 's hálóiokat vállaikra vévén, üres kézzel és izomorúan akartak vissz térni.

De ime! egy ifzonyú nagy hal, üldöző ellenségét kerülván, befzökik nagy rohanással hajójokba.

Fáradtságaiknak ezen olly bő és véletlenül érkezett jutalmánn nagyon örülván, 's egymást vigasztalván, vig énekek közt haza mennek, 's a' zfékmányt a' piarczonn drágán eladgyák.

Tanúság. A' mi dolgaink sokszor mostoha szerencsével kezdődnek, 's mikor szinte irántok minden reménységünköt elvettyük, szerencsésen megfordúlnak.

VI. A' várási, és a' falusi egér.

A' várási egér kimegy a' falura, 's a' falusitúl megvendégeltetvén, megkostol, vagy inkább szűrcsölget eggyetmást, és jelét adgya annak, hogy az illy alávaló eleség nem az ő gyomrának való.

Elvezeti mindazáltal böcsületnek okáért vendéglő gazdáját a' várasba a' korcsmáros' házába, a' hol lakott volt.

Édes csemegéket, mellyeket e' tolvajka már régen öfzvehordott, tefz elejébe, hogy nyalogassa; valamint innivaló tejet is, hogy szomját lecsillapítsa.

Javasollya végtére, hogy vele a' várasban maradjon.

Azon

Azonban megzördül a' láda, mellyben bezárva ebédelték; a' résenn vizsgálja valaki, mi legyen az, a' mi belől motoz.

Mire a' falusi egér ijedtében izzadni kezd, és fejét vakarja.

Ha kívülről valaki az órrét hangosslabos süjje, vagy krákog, vak pöb, meg nem tartóztathattya magát a' csineczögésül, minden szempillantásban a' haláltól rettegven.

Férdi tehát a' másikat, ha illy veszedelemtől többször szorongattatika? Nevenbint, feleli a' városi; de ezeket meg kell vetni.

A' falusi ellenben, maradj te, úgymond, jó egészségben barátom; én haza megyek, hol kegyetlenül éhezni jobban szeretek, mint nálatok életémnek illy nagy veszedelmével tífztatnemet nyalni.

Az én gazdám reggeltől fogva napestig a' nyájakat őrizvén, a' kertcskét kapálván, a' felásott földet gerebélvén, szántván, vetvén, aratván, házánn hivül tartózkodik.

Akkor én magam sétálgatok, és azt, a' mit vadászok, csendesén eddegélem. Isten hozzád.

Tanúság. Sokan boldogoknak látszanak lenni azért, mivel nagy dücsösségben, és másoknak kegyelmeiben töltik éveket; házaik, mint a' templomok, az aranytúl ragyognak;

afzualaik felette jól fűt, pirított, sütt, készített, olvasztott ételekkel és italokkal töltenek: pedig szíveikben a' gondoknak lassú szenvedtől keservesen kínoztatnak, nyomtatnak és emefzetnek.

VII. Az öreg affzony, és a' szolgálók.

Eggy ránczos ábrázatú öreg affzonynak több szolgálója volt, kik külömbféle hazi munkákhoz voltak rendelve;

az egyik, hogy a' ruháknak gondgyát viselje, hogy azokat kijobbítsa, megfőtozza, és hogy fonnyon, varjon;

a' másik, hogy az edényt mossa, töröllye, hogy söpörjön, és az ó szereket kivigye; amaz pedig, hogy a' teheneket fejje, a' juhokat nyírja, és több effélét vég-zen.

A' kukasfözlásra felköltötte őket mindoyájokot a' gazdaffzony. Ők tehát elúnván a' korán való felkelést, tanácsot tartanak magok között, és a' kokásnak nyakát szegik.

A' gazdaffzony nem tudván már most az órát, éjfelkor költi fel őket álmakból.

Tanúsag. A' kisebb roltzat akarván elkerülni; sokszor magunknak súlyosabbat szerzünk.

VIII A' sas, és a' ganajbogár.

A' ganajbogár felette nagyon neheztelte, hogy ötet a' sas megveti.

Hogy tehát rajta boffzút állyon, elmászik az erdőbe, 's felkerési a' fészket.

Iparhodik, 's feljut végtére a' fa' tetejére, honnan a' tojásokat a' földre lehempelygeti.

A' sas más helyre költözködik, és tojásaitól hasonló csalárdság által ismét megfosztatik.

Nagy Jupiterhez folyamodik tehát, és segedelemért esedezik; mert neki van ő felfizetelve, mint ragyogó fegyvereinek hordozója.

Elbefzéli zokogva, hogy tojásaitól kétféle megfosztatván, dupla kárt vallott már, és hogy ha neki a' költésre bátorságos helyet nem enged, nem lesz ezentúl hépes, neki szokása Izerint szolgálni.

Megnyeri tehát tőlle, hogy tojásait első alkalmatossággal az ő kebelében költtesse ki.

A' ganajbogár a' régi boffzúságot el nem felejtván, Jupiter' trónussára felfzál, 's a' rajtaulónak keblébe utálatos ganajt bocsát, melyet Jupiter a' tojásokkal együtt kilök, úgy hogy ezek mind széthasadtak.

Tanúság. Kevés van, a' ki rajtunk segíthet; de viszontag kiki; még a' legszegényebb

koldús is árthat, vagy legalább szóval és re-
galmazással megsérthet bennünket.

IX. Az orofzlyány, a' szamar, és a' nyúl.

Az orofzlyány a' madarak ellen hadat a-
harván indítani, rendekre felosztott seregét át-
visgállya.

Amint a' medve a' szamarat, és a' nyúl-
lat is a' katonák között látta, tátott szájjal ne-
vetvén:

e' röst szamar is sisakot és kardot visel-
lyen, úgymond, 's hadi mesterséget tanulyon?
Jobban illik ő a' melomba, mint a' táborba.

Es a' nyúl; gondolode, hogy megáll vez-
teg? hogy harcolni fog? hogy győzedelmes-
kedik?

Tévelygésben vagy te medve, felelé az o-
rofzlyány; mert a' szamarat, ha vele a' ter-
heknek, machináknak és köveknek hordására
nem élhetnék is, trombitásnak tefszem, ki or-
ditásával katonatársait harcolásra biztassa.

A' nyúl pedig, mivel lábai a' szaladásra
gyorsak, a' siető postának hivatallját fogja
viselni.

Tanúság. Senki sem olly semmirevaló,
hogy valamire alkalmas ne volna, vagy hogy
valami hasznát ne lehetne venni.

X. A' gözűk, és a' tölgyfa.

Egynehány gözűk javasolták, sőt már magok között el is végezték, hogy a' régi mahk-termő tölgyfát, mellyből eddig éltenek, a' földre döntik;

gyökereit tudni illik mindaddig rágván, még el nem dől; mivel kéznél vassok nem volt, mellyel vághatták, hasogathatták, vagy metfzhették volna.

Okúl azt vetették, hogy nagyon alkalmatlan nekik, annyifor fel 's alá járni, a' legfzűsőbb gallyakonn függő mahkot szedni, melyeket a' sík és egyenes mezőn könnyebb volna nekik felemészteni.

Az egyik közölők, ki a' többieket az okosságban felmúlni, 's a' népnek bírāja látszott lenni, így szólott hozzájuk:

Micsoda bünt, gonofzságot, vagy törvény-fzegést követett vallyon el ezen adakozó fa?

Mit vétett ezen irántunk annyi érdemekkel tellyes olly nagyot, hogy levágni akarjátok? Ez ugyan sem nem illendő, sem nem igazságos.

Ha elzetek volna, Polgárok, ha okostanácsot tudátok magatoknak adni, sövénnel ke-ritenétek inkább be, és hogy jobban nőjön, jó gondgyát viacsnétek; ha vénsége miatt om-

la-

ladozna, ofzlopolnátok, ha elfzáradna, helyet-
te mást ültetnétek.

Mert ha egyszer ledül, és nedvet többé a'
földből nem fzi, kicsoda táplál minket? ki-
csoda dajkhállya maradékainkot? Bójt lefz azon-
nal nállunk.

Átlátták, hogy igazat mond, és a' fának meg-
kegyelmeztek.

Tanúság. E' mese az olyan ifiakot fed-
di, kik szülöiktől maradt nagy gazdagságai-
kot a' mértékletlenség által kevés efsztendő alatt
faldokló örvények gyanánt elnyelik; azután
pedig szomorú napjaikat szegénységben töltik.

Azokat tovább, kik sziveiket olly annyira
a' jelenvalókhoz függesztik, hogy efszekkel a'
jövendőt tellyességgel nem láttyák. és ezeket
amazekhoz nem mértéklik.

I d i o t i s m i.

Ád. dat. A' leányt férjhez adni: filiam
nuptui collocare. — Eladni a' lovakot: equos
vendere. — Az ételeket feladni: cibos appone-
re. — Feladni valakit: accusare aliquem. —
Kiadott a' szolgájánn: famulum e servitio di-
misis. Beadni az orvosságot: pharmacum ali-
cui dare.

All. stat. Boffzút állani valakinn hitfze-
gése miatt: vindictam sumere de aliquo ob
ejus perfidiam. Reá állott mindenre: consensit
in omnia. Elállottam az útyát: viam ei prae-
clusi. Hozzám állott: ad partes meas transit,
mecum se junxit. Ezt ő ki nem állhattya: hoc
ille perferre, sustinere non potest. — Beállott
a' katonák közé: militiae nomen dedit. — Szor-
osan áll a' ruha: vestis bene sedet. —

Aludzik, dormit. A' gyertya elaludt: can-
dela extincta est. Aludt tej: lac concretum,
coagulum. Aludt vér: sanguis concretus.

Árúl. venum exponit. Beárulni valakit:
aliquem accusare. Elárulta a' társát: prodidit
socium.

Bán. dolet. Nagyon bánnya, hogy ez tör-
tént: admodum ei dolet, istud accidisse. Bá-
nom, hogy ezt cselekedtem: poenitet me hoc
fecisse. Jól tud a' fegyverrel bánti: arma dex-
tere tractare novit. Keményen bánt veled: du-
rlius te tractavit.

Bánt. offendit. Ki bántott? Quis te of-
fendit? Ezt ne bántsd: hoc tangere noli. A'
nehéz nyavalya bántya: morbo caduco corripit-
tur.

Bir. possidet. Sok jószágot bir, *vel* sok
jószággal bir, multa bona possidet. Jó vagy
rossz természettel birni: bonae vel malae indol-
lis

lis hominem esse. Még ő akkor elzével nem birt: tunc ille adhuc rationis usum non habuit. Kezével, lábával nem bir, vel kezét, lábát nem bírja: manum, aut pedem movere non potest. Nem bir magával: impos est sui. Alig bírja magát: vix incedere potest. Jól bírja magát: potens est, facultatibus pollet, vel sanus est. *Elbírode?* esne par portando? *Megbirta a' bátyját:* fratrem seniore devicit, subegit. *Valamire birni valakit:* aliquem ad aliquid adducere.

Biz. coneredit, confidit. Tudván, hogy megáll nálad a' szó, e' dolgot rád bízom: hanc rem taciturnitati tuae concredo. Elbizta magát: insolens est factus. Bizd reám: curam hujus committe mihi.

Bocsát. mittere. Megbocsátani valahinek: veniam alicui dare. Áruba vel árura bocsátani valamit: aliquid venum exponere.

Böcsül. aestimat. Nagyra böcsülai: magni facere. Böcsüld meg magadot: bene te gere.

Dug. atpat, occultat. Eldugni valamit: aliquid occultare. Bedugni a' palafzkot: obturare l genam.

Élt. labi sinit, cadere facit. Törbe ejteni: in decipulam adducere. Jól ejti a' magyar szót: hungaricum bene pronunciat.

Él. vivit. Orvossággal él: *pharmacum aumit*. Nem tud észével élni: *ratione sua uti nescit*. Redvére él: *ad libidinem suam vivit*. Világát él: *mundo fruitur*. Élni valamivel: *utj aliqua re*.

Enged. parat, cedit, indulget. Nem enged a' szónak: *non parat consiliis*. Elengedni az adósságot: *remittere debitum*. Engedgyemeg: *indulgeat*.

ÉR. valet. tangit. adtingit. Érik: *maturascit*. Ez semmit sem ér: *istud nihil valet*. Beérem vel megérem vele: *sufficit mihi*. Nem ér a' levélíráshoz: *tempus ei ad scribendas epistolas non suppetit*. Utól érték a' hazugságban: *deprehensus est in mendacio*. Utól érték az úton: *adsecuti sunt eum in itinere*. Fel nem ér vele: *non est ei aequiparabilis*. Ő e' dolgot észével fel nem éri: *hoc captum ejus superat*, *excedit*.

Erefat. dimittit. Megerefzteni arannyal az ezüstöt: *argentum auro obducere*.

Esik. cadit. Sebbe esett, vel seb esett rajta: *vulneratus est*. Megesett rajta a' szivem: *misertus sum ejus*. Ez csak tavaly esett: *istud anno elapso tantum accidit*. Megesne, ha úgy volna: *malum foret, si ita esset*. Megesett neki: *adversum aliquod ei evenit*. Merre esik Posony? *versus quam plagam jacet Posonium?*

Mef-

Messze esik Posony Bécsből? *proculne distat Posonium Vienna?* Kedvemre esett: *ex sententia mihi evenit.* Jó ízűn esik neki az étel: *cibus ei sapit.* Esik: *pluit.*

Fejt. *dissuit, dissolvit.* Mesét fejteni: *aenigma resolvere.* Álmodni: *somnium interpretari.* Fejtegetni az írást: *scripturam interpretari.*

Felel. *respondet.* Hivatalljának megfelel: *muneris suo satisfacit, officium implet.* Valakinek megfelelni: *parere alicui esse.* Szavának tetteivel megfelelt: *promissis stetit.* Én erről felelni nem akarok: *hoc ego non suscipio.*

Feslett. *dissutus, dissolutus.* Feslett életű ember: *homo effrenatus, discinctus.*

Feszít. *tendit, intendit.* Felfeszíteni: *crucifigere.* Az ajtót sarkából kifeszíteni: *emovere caroline postes.*

Fizet. *solvit, aes restituit.* Az idén a' búza jól fizet: *frumentum hoc anno multiplex granum reddit.*

Fog. *capit.* Befogni a' lovakot: *equis currum jungere.* Kifogni a' lovakot: *equos diiungere, abjungere.* Leczkére fogni a' rossz gyereket: *insolentem puerum disciplinae subdere.* Sok rosszat fogtak rá: *multa de illo mala commenti sunt.* Pártját fogni valakinek: *aliquem defendere.* Nem fogja őtet a' fegyver:
arma

arma ei non nocent, vel surdus est ad monita. Nem fog rajta a' szó: monitis non obedit. A' munkához fogni: labori se accingere. Kifogtám rajtok: elusi eos.

Fogy. deficit, minuitur. Kifogyott a' be-
szédből, a' pénzből: defecit illum sermo, pecunia.

Foszt. spoliat. Tollat fosztani: plumas carpere.

Fogad. stipulatur. paciscitur. *item* recipit. *suscipit. item* spondet. devovet. Inast fogadni: famulum suscipere. Ratonákat fogadni vel szedni: milites conducere, legere. Száz forintban mernék fogadni: centum florenos auderem pacisci. A' köszöntést elfogadni: salutem redere. Fiának fogadni: adoptare.

Gondol. cogitat. Semmivel sem gondol: nihil curat, nihili pēndit. Meggondolni magát: deliberare. Kigondolni: comminisci. Elgondolhatod, melly nagy volt a' veszedelem: imaginari potes, quam grande fuerit periculum.

Győz. vincit. superat. Nem győzi a' munkát: labori ferendo par non est. Tovább nem győzőm: sufferre ultra non possum. Ruhával a' fiát nem győzi: vestibus filium sufficientibus instruere non potest. Meggyőzni magát valamelly igazságról: se de veritate convincere.

Hágy. *linquit*. Felhagyni valammivel: *renunciare alicui rei*: Felhagyni a' reménységgel: *spem abjicere*. Elhagyni magát: *animo dejici*. Meghagyni valakinek valamit: *aliquid alicui precipere*. Helyben hagyni valamit: *aliquid adprobare*.

Hajt. *agit*, *pellit*, *inclinat*. Hasznót hajt a' tanulás: *studia emolumentum adferunt*. Hajtának a' fáak: *arbores pullulant*.

Hi. *vocat*. Kardra hini valakit: *aliquem ad singulare certamen provocare*. Ebédre hini valakit: *aliquem pro prandio invitare*.

Jár. *ambulat*. Jól járt: *res ei bene cessit*. Rosszul, pórul járt: *res ei male cessit*. Ebül járt: *male est acceptus*. Gyalog járni: *pedes ire*. Lóháton jár: *equitat*. Kocsinn jár: *curru vehitur*. Lejtőt jár: *saltat*, vel e declivi monte descendit. Határokat jártak: *terminos inviserunt*. Országot járni: *peregre proficisci*, *regna peragraré*. Vízenn, veltengerenn, vel hajónn járni: *navigare*. E' dologban hüven eljárj: *rem hanc fideliter exequere*. Végére járt már a' pörnek: *liti jam finem imposuit*. E' dolog nagy haszonnal jár: *haec res utilis esse solet*.

Indúl. *moveri incipit*. Útra vel útnak indulni: *itineri se accingere*, *movere*. Megindult sorsánn: *sortis ejus misertus est*. Heragra indulni: *in iram erumpere*. Másnak fráva után indul-

dūini: diotis aiterius obsequi. Neki indult az el-
lenségnek: adversus hostem processit.

Jut. pervenit. Híre jut e' jószág? quis est
herum bonorum heres? Nagy nyomorúságra
jutottal: ad magnam miseriam devenisti. Elzem-
be jutott, hogy hallottam: meminī; me audi-
visse. Mire jutottunk! quid de nobis factum est!
Neked is jut egy rész: tu quoque accipies partem.

Kap. capit, accipit. Rajta kapni valakit a'
gonofzságonn: in flagranti crimine aliquem de-
prehendere. Nagyön kapnak a' gyermekek az
édesenn: pueri dulciariis inhiant. Nagy mélt-
tóságra kapott: ad magnam dignitatem est eve-
ctus. Nagy pólczra kapott: evecus est. Be-
lém kapott: adgressus est me. Lábra kap a'
gonofzság: invalescit malitia. Elkaptá előllem
a' kanczot: abripuit e conspectu meo bolum.
Kikapták a' kezéből a' kardot: eripuerunt e ma-
nibus ejus gladium. Öszvekaptak: in rixam eru-
perunt. Felkapott a' zöld ágra: fortunam na-
ctus est propitiam. Lekapta a' kalapját: caput
subito rexit.

Kedvez. favet. Kedvez magának: indulget sibi.
Senkinek sem kedvez: nulli favet, in neutram
partem inclinat. Nem kedvez fiának: filio suo
non parcit.

Kel. aurgit. Kel már a' nap: oritur jam
sol. Kelly fel székedről: assurge e sede. Fel-
kel-

kelte már az atyánk⁹ surrexitne jam pater? Na-
gyon kel a' portéka: merces valde emuntur.
Elkelt már a' bora: vinum suum jam vendidit.
Szépen kel a' kenyér: panis jam fermentat. Kel
az újjá: intumescit ei digitus. Kikel már a'
fű: gramen jam proturberat. Öszvekeltek: con-
nubio sunt juncti.

Ken. ungit. Valakire kenni valamit: ali-
quid alicui effingere.

Kerül. vitat. Megkerültük a' várast: cir-
cuivimus urbem. Ez sokban került: istud mul-
to constitit. Elkerülte a' veszedelmet: evitavit
periculum. Kerülly ki az útból: recede. e via.
Kikerült az elveszett jószága: rem perditam re-
cuperavit. Reád kerül nem sokára a' sor: pro-
xime tu sequeris. Kezembe kerülő: manum
meam non effugies.

Kezd. incipit. Valamihez kezdeni: aliquid
ordiri. Megkezdeni a' takarmányt: repositam
penum inchoare.

Kiván. optat. Jó reggelt kívánok: bonum
mane precor. Megkivánni valamit: appetere
aliquid, item exigere aliquid. Erre sok kíván-
tatik: ad hoc multum requiritur.

Köszön. gratias agit, vel salutem. Ezt ne-
ki köszönöm: hoc illi debeo. Valakire köszön-
ni a' poharat: poculum vini cum salutatione
alicui propinare:

Köt, ligat. Kikötni: ad portum appellere.
 Harisnyát kötni: tibiale texere.

Követ, sequitur. Megkövetni valakit: veni-
 am ab aliquo petere. Kövesd meg magadot,
 e' könyv az enyém: cedo mihi hunc librum.
 A' gondizságot elkövetni: eric.en patrare.

Lakik' habitat. Jól lakni: saturari.

Lel, reperit, invenit. Kilelte a' hideg: fe-
 bre est correptus. - Mi lelt fiam? quid tibi ac-
 cidit, fili mi?

Leffz, tit. Fia lett: filius ei natus est. Nem
 tud' hová lenni: nescit, quo se vertat.

Magyaraz, interpretatur. Rossza ne ma-
 gyarázd, a' bit mondok: in malam partem,
 aut sinistre, quod dico, accipere noli. Magya-
 rán, kerekén kimondani: rotunde proloqui.

Maradt, manet. Reá maradt a' jószág: bo-
 na in eum transiverunt.

Megy, it. Férjhez ment a' leánya: filia
 ejus nupsit. Nagyra ment: eluctatus est. Neki
 ment az ellenségnek: in hostem ruit. Miesse
 ment már a' dolog: res jam longe est pro-
 gressa. Sokra megy; melius sokhan telik az
 ilyen könyv? multó constat talis liber? Sam-
 nire sem mehet: non potest evadere.

Múlik, disperit, evanescit. Kimúlni a' vi-
 lágból: mori.

Nyílik. aperitur. Kinyílik már az üdő: ver adest. Benyílik az ajtó: introrsum aperitur porta.

Nyom. premit. Mennyit nyom? quid ponderis habet? Elnyomni az ellenséget: hostem reprimere.

Nyugfzik. quiescit. Istenben elnyugodni: in Domino defungi, pie mori. Ezennal megnyugodtunk: in hoc consensimus, vel hoc contenti fuimus.

Nyújt. extendit. Segedelmet nyújtani: auxilium porrigere. A' lábát kinyújtotta: pedem porrexit. A' bőrt nyújtani: pellem tendere. A' szót nyújtani: verba in enunciando protrahere.

Olvad. liquefit. Olvad a' hó: nives pereunt. Olvad örömeben: gaudio diffluit. Olvaszt: liquefacit.

Öl. interficit. Szinte öli magát a' munkával: labore fere se perimit.

Ragad. adhaeret. Ráragadt a' nyavalya: contagione morbus ei adhaesit. Elragadta kezéből a' kardot: e manibus ejus eripuit gladium. Elragadták a' lovak: equi eum raptarunt. Megragadta hajánál fogva: per capillos eum arripuit. Megragadta a' tűz a' ház' tetejét: ignis tectum domus corripuit.

Rak, struit, ponit, acervat. Kirakni a' por-tékát: explicare merces. Elrakni a' ruhát: componere, seponere vestes. Székérre rakni a' szé-nát;

nát: *foenum currui imponere*. Rakadni: *sarcinas componere*. Megrakni a' hajót berokkal: *vino navem onerare*. Megrakták: *vapulavit*.

Rendel. *ordinat*, *disponit*. Jól elrendelte dolgát: *rem suam bene disposuit*. A' bíró rendelte: *Judex praecepit*. Jó embert rendelt fia mellé: *probo viro commisit filium*.

Szán. *miseretur*. Megszánta társait: *sociorum misertus est*. A' rossz gyermeket nem kell szánni: *malo puero parcendum*, *temperandum non est*. Elszánta magát valamire: *animos sumsit ad aliquid*.

Szakad. *rumpitur*. Megszakadt az emelésben: *herniam (rupturam) accepit*, *aliquid elevando*. E' helységbe szakadt hazájából: *e sua patria in hunc locum pervenit*. A' hittől elszakadt: *a fide defecit*. Beszakadt a' jég alattunk: *glacies sub nobis rupta est*. Nagy ágból szakadt: *e prosapia genitus*.

Szabad. *liber*. Szabadé? *estne licitum?* Ezzel én szabad vagyok: *hoc ego libere ago*, *vel haec res mihi licita est*.

Szab. *aptat*. Szabd magadot az üdökhöz: *adcommoda te temporis*. Ruhát szabott nekem: *mensuram pro veste mihi consarcinanda accepit*. Törvényt szabni: *legem ferre*. Órát szabni valakinek a' megjelenésre: *horam alicui constitutuere*, *in qua compareat*.

Exercit.

H

Száll.

Száll. *divertitur. hospitatur.* Megszállani a' várást: *urbem obsidere.* Hajóba, hajóra szállani: *navi insidere.* A' hajóból, a' kocsi-
ból kiszállani: *e navi, e curru descendere.* A' lóról leszállani: *ex equo descendere.* Fel-
lyebb vel alább száll a' búzának az ára: *cre-
scit vel minuitur frumenti pretium.* A' fára száll
a' madár: *ad arborem advolat avis.* Magába
szállott: *ad se reversus est, in se rediit.* Le-
szállott a' söpreje a' bornak: *feces vini fundum
petierunt.*

Szárad. *siccatur.* Elfárad a' fa: *arescit
arbor.* Kiszárad a' fű: *gramen arescit.*

Szeg. *scindit.* Kedvét ne szegd: *volun-
tati ejus obsistere noli.* A' parancsolatot meg-
szegni: *praeceptum, legem infringere.* Felszeg-
te a' kenyeret: *libum panis in frusta consci-
dit.*

Szögez. *clavo figit.* Az ágyút a' várnak
szögezni: *tormentum bellicum contra arcem
dirigere.* A' lábát a' falnak szögezni: *pede
muro adniti.*

Szeret, amat. Megszeretni valakit: *ada-
mare aliquid.* Szeret játszani: *libenter ludit.*

Szöll. *loquitur.* E' levél nekem szöll: *haec
epistola ad me scripta est.* E' hegedű szépen
szöll: *haec fides suaviter resonant.* Megszölla-
ni valakit: *aliquem calumniari.* Elfözllani va-
laki.

Jakitül a' eselédet: domesticum e servitio alicujus seducere.

Szorúl. constringitur. Rám szorúlsz még: necessitas te ad me redire coget. Megszorúlt: ad angustias est redactus. Koldulásra szorúlt: ad incitas est redactus.

Szóllit. adloquitur. Kiszóllította az Isten e' világból: Deus eum e mundo evocavit.

Szolgál. servit. A' holdvilág szolgál: luna lucet. Az ablakom az útfára szolgál: mea fenestra spectat in plateam. Szolgálni valakit, vel valakinek, vel valakinél: alicui servire. Megszolgálom: reciprocum praestabo servitium.

Szökik. salit. Az árkon át szökni, vel az árkot át szökni: transilire fossam. Az ér szökik: vena pulsat. Elszökik: profugit. Az ellenséghez át szökött: ad hostem transfugit.

Sül. assatur, pinsitur. El nem sült a' puskája: sclopus ejus non ejecit globum. Majd elvállik, mi sül ki belőle: videbimus, quid de re fiet. Öfvesült az orcája: sole facies ejus adusta est. Elsült a' pecsenye: caro adusta est.

Süt. pinsit, torret. Kenyeret sütni: panem coquere. Süsd ki a' puskát: explode sclopum.

Talál. invenit. Eltaláltad! acu rem tetigisti! Jó emberre talált: bonum hominem nactus est. Emberedre találsz: hominem reperi-

es, qui tibi resistat. A' ozélt eltalálta: scopnm est jaculatus. Azt találtam mondani: id forte vel fortuito dixi.

Tart. servat. Rá tartya magát: superbít. Számot tart reá: ut rem certam expectat. Jól tartani valakit: splendide aliquem habere. Ha jó vagy, senkitül se tarts: si bonus es, neminem time. Nagyon tart a' túztúl: valde metuit ignem. Tartok tőle, hogy: metuo, ne.

Terem. nascitur. Nállunk jó búza terem: apud nos bonum frumentum procreatur. Fél óra múlva ismét nállunk termett: post mediam horam iterum apud nos apparuit, ad nos rediit.

Teremt. creat. Mindenbül pénzt tud teremteni: omnia vendere, in pecunias convertere novit.

Tér. redit. Eszére tért: rediit ad se. Magába tért: ad officium rediit. Kitérni az útból: e via secedere. Térj be hozzám: diverte ad me. Megtérfni: ad fidem converti.

Tisztul. depuratur, purus fit. Tisztul az üdö: coelum serenatur. Tisztul a' viz: aqua residit, feces praecipitat.

Tud. scit. Megtudni valamit: rescire aliquid. Kitudtam a' házból: exegi eum e domo. Azt tudtam, hogy néma: mutum eum esse putabam.

Tölt.

Tölt. fundit. Üdöt tölteni: tempus consumere. Vigan tölteni az életet: vitam hilariter transigere. Kitölteni az eftendőt: annum exigere. A' napot henyeléssel eltölteni: diem otio perdere.

Tör. frangit. Törik: frangitur. A' hideg kitörte: febre correptus est. Szinte a' hideg törte: febribus turba laborabat. Ne kezdgy hozzá, bele törik a' késed: noli rem adgredi, in medio opere deficies.

Tünik. apparet subito. Ez szembe tünik: hoc in oculos incurrit. Szemünk elől eltűnt: e conspectu nostro evanuit.

Telik. repletur. Tellyen kedve! fiat voluntas ejus! Sokban telik: multo constat. Sok eftendő eltelt, még megtanulta: plures anni elapsi sunt, antequam condidicisset. Kitelik tölle: hujus ille capax, ad hoc promptus est. Ez töllem hi nem telik: istud ego praestare non possum. Betelt rajta a' köz mondás: adagium in eo verificatum est.

Tefz. ponit. Panaszt tenni: querelam facere. Kitett magáért: officio suo satisfecit. Tedd fel a' halapot: tege pilgo caput. Eltenni valamit: recondere aliquid. Nem tud mit tenni: nescit, quid agere debeat. Mit tefz e' szó? quid haec vox significat? Ez semmit sem tefz: hoc nihil facit. Az ajtót hetenni: portam claudere.

dere. Feltenni valakivel: *pacisci cum aliquo*, vel *aemulari*. Tégy rólla, ha lehet: *fer remedium, si potes*. Nem tehetek rólla: *sine me factum est*, vel *mederi nequeo*.

Ugrik. salit. Átugrani az árkonn vel az árkot: *transilire fossam*. Megugratlak: *vapulabis*.

Un. taedet eum. Megúnta életét: *taeduit eum vitae*. Elúnnya magát a' röst: *piger taedio sui affligitur*. Reá únt a' munkára: *fastidivit laborem*.

Ut. percutit. Posonn útnai: *alapam infligere*. Kiütött az őrizet a' várból: *praesidium erupit ex arce*. Az ellenségre útni: *hostem adgredi*. Az attyára ütött: *patri est similis*. Kezérül elütötte a' portékát: *mercem immoderato pretio oblato e manibus ejus eripuit*. Megüti a' mértéket: *mensuram debitam habet*. Megütötte a' guta: *apoplexia tactus est*. Felütötte az órrát: *graviter accepit*. Kiütötte az ablakot: *fenestram fregit*. Dobra útni valamit: *aliquid palam facere, divulgare*.

Vág. secat. Fát vágni: *ligna findere, secare*. Eret vágni: *venam incidere*. Ökröt vágni: *bovem ferire*. Valakit megvágni: *aliquem percutere, vulnerare*. Levágni az ellenséget: *hostem caedere*. Kivágni ez erdőt: *silvam caedere*.

Vall,

Vall. confitetur, fatetur, affirmat, adseverat. Kereszténynek vallyá magát: christianum se esse profitetur. Kárt vall: damnificatur. Szeggyent vall: confunditur, pudefit. Gyalázatot (kudarczot) vall: infamiae notamincarrit. Böcsületet vall: honorem consequitur.

Válik. sejungitur, secernitur. Halálra vált: in agonem mortis transiit. Derék ember vált belőlle: praeclarus vir evasit, factus est. Borrá vált a' viz: aqua in vinum transiit, mutata est. Majd elválik, vel megválik: eventus docebit, decidet. Böcsületére válik: honori ei cedit. Még úgy válik, hogy az idénn megláttyuk egymást: ita adhuc eveniet, ut nos invicem hoc anno videamus.

Vált. mutat, alternat. Pénzt váltani: pecuniam commutare. Megváltani: redimere. Kiváltani a' fogságból: e captivitate redimere. Felváltani: commutare, alternare. Változik: mutationem subit. Változtat: mutat, permutat.

Van. est. Megvan, a' mit kerestünk: adest, quod quaesivimus. Megvan a' munka: opus finitum est. Kivoltunk tegnap: heri jucundifinimus. Oda vagyunk: actum est de nobis. Utánna vel rajta vagyok: totus in eo sum, enitor. Van neki háza: habet ille domum.

Ver. verberat. Az álomból felverni: e somno violenter excitare. A' kenyér' árát felverték: pretium panis auxerunt. A' nyúlát az ebek felverték: canes leporem excusserunt. A' házat, a' ládát, a' bótót, a' pinczét felverték éjjel a' tolvajok: nocturni fures domum, cistam, fornicem, cellam vinariam perfoderunt. Megver az Isten: Deus te puniet. Kiverni a' házból: e domo ejicere.

Vesz. perit. A' vízbe vészett: submersus est, in aqua periit. Elveszett az esze: mente captus est. Megveszett a' kutya: canis rabie correptus est. Ölzvevesztek: in rixam proruperunt.

Vesz. emit, accipit. Magára venni a' ruhát: vestem induere. Magára venni a' dolgot: vadem se offerre, vel de se interpretari aliquid. Felveséget venni: uxorem ducere. Elvette a' leányát: filiam ejus duxit. Észre venni valamit: aliquid animadvertere. Reá vette a' tanulásra: adduxit eum ad studendum. Elejét vették a' betegségnek: praevenierunt morbum. Fejét vették: capite multatus est. Hasznát venni valaminek: aliqua re uti. Köszönettel venni valamit: grato animo, vel cum gratiarum actione aliquid accipere. Hol veszed itt magadot? qua ratione tu huc venisti? Hol veszi magát annyi ember? unde huc tot homines veniunt?

Veszt. perdít. Rajta vesztett: male acceptus est, vel damnum passus est. Embert vesztetni: hominem supplicio afficere.

Vet. jácit, projicit. Számot vetni: rationem ducere, calculum subducere. Ágyat vetni: lectum sternere. Búzát vetni: frumentum seminare. Reá vetette a' fejét: se resolvit, determinavit ad aliquid. — Valakit megvetni: aliquem contemnere. A' földet bevetni: sementem in terra facere. Felvetni valamit: calculum de aliqua re subducere. Számkivetni valakit: aliquem exilio multare.

Vét. delinquit. Elvéteni az útát: a via aberrare.

Visel. portat, gerit. Jól viseli magát: bene se gerit. Emberül viselte magát: viriliter se gessit. Katonásan viseli magát: militum mores imitatur.

Viseltetik. portatur, geritur, fertur. Jó szívvvel viseltetik hozzád: bono erga te animo fertur.

Von. trahit. Megvonni magát: se humiliter retrahere.

Zár. claudit, sera claudit. A' kaput bezárni: portam claudere. Kizárni valakit a' házból: aliquem e domo excludere.

N a r r a t i o n e s.

1. Egy tolvaj bemászott egyszer éjjel az ablakonn egy szegény legény' szobájába, 's kutatni kezdett a' sötétben. Barátom, úgymond neki az ágybúl a' gazda, hogy lelhetnél te ott valamit éjjel, a' hol én nappal sem találok semmit?

2. Egy katonatífzt elvesztvén egy úthözétben hal lábát, mást csináltatott magának fából, 's allighogy kigyógyult, lóra ült ismét, és harczolt. Egy ágyúgolyóbis ezt is elfakasztotta. A' ló ijedtében leroskadván alatta, öszvefaladtak segítségére, a' kik körülötte voltak, 's a' seborvost kiáltották. Ne hijjatok nekem seborvost, mondá nevetve a' tífzt: hijjatok inkább ácsot.

3. Egy koldús, hogy annál nagyobb irgalmasságra gerjessze az embereket, némának tetette magát. Egy ifjú, a' ki e' semmirevalót jól ösmerte, melléje ment egyszer az útfánn, kivette erszénnyét, 's apró pénzt keresvén benne, illy kérdéssel lepte meg hirtelen: rég údeje már, atyafi! hogy néma vagy? A' koldús a' pénzre bámúlván, elfelejtette magát, és azt felelte: az vagyok én, Uram, gyermekségmentül fogva.

4. Egy hét esztendő Grófocska, kit elméje miatt az egész világ csudált, azt hallotta egy-

egyszer egy öreg kapitánytól, a' ki mellette egy affzonsággal befzélletett, hogy az olyan gyermekekből, kik gyenge korokban nagy elmével bírnak, többnyire ostoba emberek válnak. Az Úrnak, felkiáltott erre haragosan a' his Gróf, felette nagy elmével kellett gyermekségében bírnia.

5. Egy ifjú Gavalér elsietett egyszer egy Dámához, hogy Hisaffzonyaival együtt a' csillagnézó toronyba vezesse, hol az aztronomusok izinte a' napnak fogyatkozását vizgálták. A' Dáma olly sokaig mulatott a' tükörnél, hogy a' fogyatkozás azonban egészen elmúlt. A' Gavalér a' toronyhoz érkezvén vendégeivel, mondgyák neki, a' kik már lefelé jöttek, hogy mindennek vége van. A' Hisaffzonyok annyokkal együtt e' hirre viſſza akartak térni; de ő tartóztatván őket, csak mennyünk fel, úgymond; az aztronomusok nekem jó ösmerőseim, és kedvemért a' fogyatkozást megújították.

6. Egy beteges parafzt elment az orvoshoz, és orvosságot kért. Az orvos kivizsgálván nyavalyáját, megírta a' recipét, 's kezébe adván, ezt, úgymond, holnap reggel vegye be Kelmed fél pohár borban. A' parafzt haza ment, ama' darabka papirost, mellyre az orvos a' recipét írta, borban bevette, 's meggyógyult.

7. Nyájasi Úr egygy Dámához vezetvén régi baráttyát Elmési Urat, engedgye meg Nagyságod, úgymond, hogy Elmési Úrral megismerkedtessem, kirül bizonyossá tehetem Nagyságodot, hogy nem olly ostoba, a' minőnek látfzik. Elmési e' tréfára meg nem háborodván, ezt a' külömbséget, úgymond, köztem és Nyájasi Úr között tapasztalni fogja Nagyságod.

8. Egygy udvari bolond a' komornoknak jobbján ment egyfzer sétálni. A' komornok megfzóllítván: menny, úgymond, balra; mert én azt meg nem' fzenvedhetem, hogy énmellettem jobb kézrül bolond járjon. A' bolond átugorván balra, én pedig, úgymond, megfzenvedhetem.

9. Egygy falusi Notárius az Uraságnál ebédelvén, fel akarta vagdalni a' sült kappant; de olly fonákul fogott hozzá, hogy az első vágásra a' pecsenye a' tányérral egygyütt az asztal alá esett. Hamar vegyének fel, kiáltva az Affzony az inasoknak; egyébkép megeszik a' kutyák. Nem ehetik meg, Nagyságos Affzonyom! felelé a' Notárius, mert rá tettem már a' lábamot.

10. Egygy falusi borbély egygy beteg parasztnak rendelt egyfzerre klifzért, hánytató pilulákat, laxatívát, és érvágást. A' paraszt megijed-

ijedvén, hisz Uram! úgymond, lehetetlen, hogy én ennyiféle kínok alatt ki ne adgyam lelkemet. Ha meghalsz, felelé a' horbély, akkor engem' mondgy te egygy tudatlan és semmirevaló embernek.

11. Egygy kóborló mesterlegény, kinek egéfsz ebédgye csak egygy darab száraz kenyérből állott, elment a' korcsmába, 's meglátván ott egygy parasztot, a' ki szinte hideg pecsenyét vont ki tarisznyájából, melléje ült azzal a' szándékkal, hogy kér tölle egygy darabka eledelt. Azonban a' paraszt befédbe eredt egygy másikkal, 's a' legény jó módgyát látván, elcsente az egéfsz pecsenyét, és elment. Még az nap meglátta az útfzann a' parasztot jönni, 's mivel előlle ki nem térhetett, behúnyta az egygyik szemét, és úgy ment elejébe. A' paraszt már messzérül rá osmert; de közelebb érkezhén hozzá, 's félszeműnek látván, meg nem merte egyeneesen támadni, hanem imígy szólította meg: hallya Kelmed! rég üdeje már, hogy az egygyik szemét elvesztette? Még gyermekkoromban megvakúltam; felelé a' legény: Már a' más, mondá viszontag a' paraszt; egyéb-aránt megeshüdtem volna, hogy Kelmed loptá el ma a' korcsmában a' hideg pecsenyém.

12. Alfonzus Királynak volt egygy udvari bolondgya; ki az udvarnokoknak minden bolond-

londságait beírta egy nagy könyvbe, mellyel magát a' Király örömet mulatta. Történt egyszer, hogy a' Király elküldött egy szerecsenyt, ki lovai körül szolgált, ezer arannyal Törökországba, lovakot vásárolni. Az udvari bolond tehát beírta ezt is az említett könyvbe nagy bolondsággyanánt. Látván ezta' Király, te azt gondolod, úgymond a' bolondnak, hogy a' szerecseny soha sem jön többé vissza, és így sem pénzemet, sem a' lovakot nem látom. De hát ha a' szerecseny visszajön? Akkor, felelé a' bolond, a' te nevedet a' könyvből kitörölöm, és a' szerecsenyt írom belé.

A d a g i a.

Nem álmodt hüvelyezek, hanem igazat mondok: non est somnium, sed res vera.

Apja' fia: patris est filius.

Mind apróstúl csöpüstúl: ne sannione quidem domi relicto.

Arra való! nihil ad carmen!

Hítvány kereset az árulkodás: proditio mala; vel proditionem laudo, proditorem non laudo.

Egy babot nem adnék érte: ne crepitu quidem digiti dignus.

A' sok bába között elvesz a' gyermek. Vel
a' sok fzhács elsózza az ételt: multitudo Im-
peratorum Caryam perdidit.

Szüntelen egy bakot nyúz: eandem can-
tilenam cantat, vel eadem chorda aberrat.

Még a' bagoly is bíró a' házában: suae
quisque domi rex est.

Mit állasz, mint a' bálvány? quid stas
stipes?

Nehéz a' bárányt a' farkassal öfzvebékéltetni:
ante lupus sibi junget ovem.

Nem mind barátod, a' ki rád mosolyog:
fronti nulla fides.

Nem minden botból lesz borotva: non e
quovis ligno fit Mercurius.

Beteg ember' bójtye: aegri somnia.

Hinekinek az ő bibéje fáj: domesticum o-
mne afficit.

Ez volt az ő bibéje: hinc illae lacrymae.

Ki hol bizik, ott hízik: ubi amici, ibi o-
pes.

Bokorból ugrott: homo novus.

A' bolondnak fapénz is jó: ha elveszti, sem
kár: Diomedis et Glauci permutatio.

Szegény bor: vinum Caricum.

Egy bordában szőtt: ejusdem farinae.

Kicsiny a' bors, de erős: Tydeus corpore,

at

at Hercules. A cane non magno saepe tenetur aper.

Ákárminthányd a' borsót a' falra, nem ragad rá: uter tingeris, sed mergere nemo valebit.

A' boffzúság nagyra vífzi az embert; injuria tollit amores.

Minden botnak a' végénn a' feje: finem vitae specta. Nondum omnium dierum sol occidit.

Bocskorbőr az örczája: os impudens, Atticus aspectus.

Bújdosás az ember' élete: vita hominis peregrinatio.

Módatlan bömbölés: suilla harmonia.

A' darást ne szurkálj: ignem gladio ne fuditó.

Délben gyújtasz gyertyát: lucernam adhibes in meridie.

Olly kevély, mintha az övé volna a' dió-fáig: tanquam argivum clypeum abstulerit.

Nem illik a' sertés' órrára az arany perez: nihil cum amaracino sui.

Maga magát dicséri: ipse sibi tibicen est.

Kétfelé kapkod, mint a' vízbe haló ember: animo nunc huc, nunc fluctuat illuc.

Ha az ebnek pénze volna, hájat venne rajta: asinus stramenta mavult, quam aurum.

A'

A' melly ebet hottal kell hajtani, nem fogja
el a' nyulat: *invitis canibus venari.*

A' melly ebet meg akárnak ölai, veszett ne-
vét költik: *malefacere qui vult, nunquam non*
causam invenit.

Eb' helye! mi nem én dolgom: *multum va-*
leat, non est meum negotium.

Nem hallik az ebügatás menyországba: *in*
coelum jacularis bruta fulmina.

Ebül gyűjtött marhának ebül kell elveszni:
male parta male dilabuntur.

Eggy a' szoba a' kemenczével: *amicorum*
communis sunt omnia.

Eggyik kéz a' másikat mossa: *manus ma-*
num lavat, gratia gratiam parit.

Egymás' kezére adnak: *sphaeram inter se*
reddunt.

Éjjel jár, mint a' bagoly: *vespertilio.*

Elfelejtettem, mint a' holt: *illud devoravi*
imprudens.

Még az ébnek sem jó az első kölyke: *poste-*
riores prioribus potiores.

Enyves kezű: *viscatis manibus est.*

Eggy fa nem erdő: *unus homo nullus ho-*
mo, vel una hirundo non facit ver.

Fából szakadt ember: *ex quercubus ac sa-*
xis prognatus.

Hallgat, mint a' fa: magis mutis, quam scapha.

Vonnyák a' fakót, de a' fakó is ökö: dedi mulum et accepi.

Farka rúgta: longum valere jussit.

A' fáradt lónak még a' farka is nehéz: longo ex itinere etiam palea oneri est.

Farkának mutat sz erdőt: delphinum natare, aquilam volare doces.

Farkast emlegetnek, 's a' kert megett kullog: lupo in fabula.

A' kinek hol fáj, ott tapogattya: ubi dolor, ibi manus.

Kiki a' maga' fazeka mellé szít: omnes sibi melius esse malunt, quam alteri.

Fél lába már a' koporsóban van: silicernium.

Feneketlen kád: inexplebile dolium.

A' mit lovonn fogad, gyalog meg nem állja: claudicat incessu, pedibusque vacillat utrisque.

Csak gallérja is allig maradt: vix laciniam obtinuit.

Mindenben gáncsot talál: nodum in scirpo quaerit.

Gaz ember: vulgus est.

A' gazdagnak is kettő az órra' lyuka: dimidio vitae nihil differunt felices ab infelicibus.

Eggy

Eggy gyékényenn árúlnak: iisdem vescuntur cepis.

Efzre sem vette, mikor elrántották alólla a' gyékényt: occidit ei sol, cum adhuc esset dies.

Igen tud a' hajdú harangot önteni: asinus ad lyram.

Egészséges, mint a' makk: sanior pisce.

Még a' halálház is kiűtött rajta: Charontis symbolum habet.

Addig hántsd a' hársfát, még hámlik: dum pluit, molendum est.

Saját szavánn fogják a' harist: suo ipsius indicio perit sorex.

Here ember: fungus, ignavum pecus.

Sem hete, sem hava, 's már is parancsolsz: asinus de puteo vix advenis, et clamas.

Hidd el magadot, ha szigyet akarsz valla-
ni: protervia ignominiam præcedit.

Hideg, mint a' jég: frigidior salamandra.

Hívatlan vendégnek az ajtó megett a' helye:
ad consilium ne accesseris, antequam voceris.

A' holtakkal hadakozik: mortuos jugulat.

Otthon maradgyon, a' ki kedvére akár élni:
domi manere oportet fortunatum.

Honnan jössz? hova mégy: dic quis et unde
venis?

Közelebb az ing a' csuhánál: tunica pallio
propior.

Igyál ökö, tóvíz: nec elephāntus ebiberet.

A' mi neked nem jó, másnak sem tetszik:
quod tibi non vis, alteri ne feceris.

Őszvegyűltek a' jól sülttek: Amphyctionum
consensus.

Jó tett' helyébe jót ne várj: vallus vitem
decipit.

Az Isten' nevét hijában ne vedd: in annulo
figuram Dei ne gestato.

A' kinek az Isten mit ad, azt ember el nem
veheti: virgula divina.

Tudgya az Isten, minek hogy kell lenni:
fata viam invenient.

Isten hozzád: vale.

Sem íze, sem bűze: insulsum.

Nem ad ő most azért egy tál káposztát:
nulla cantillat avis, quando esurit. Discum
quam philosophum audire mavult.

A' káposztátul vett búcsút: postico discessit.

Kárán tanul a' bolond: malo accepto stultus
sapit.

A' kinek a' kása megégette a' száját, még a'
tarhonyát is fűjja: Siculus mare prospectat. Expertus metuit.

Visszafogta a' kaszát: revolvit mantellum.

Kedvét keresi: pulvillos eisubcubito consult.

Pita az idén a' kenyér' neve: argenteo vomere hoc anno aratum est.

A'

A' háj' árát megitta a' Mócsis; csikorog a'
kerék: rota plaustrī male uncta stridet.

Az Urah' kérése parancsolat: principum pe-
titiones sunt mandata. Precibusque minas regali-
ter addit.

A' ki mit keres, megleli: pyraustae interitus,
A' ki mint keresi, úgy veszi hasznát: sui cui-
que mores fingunt fortunam.

Elejtetted a' kést: post festum venisti.

Mintha kést ütött volna szivembe: scrupulum
mihi iniecit.

Két éles tör nem fér egy hűvelybe: unus
mundus non potest duos soles ferre.

Ki fel, ki alá: eminent, cadunt.

Ugyan kinéz a' szeméből a' vitéz: pyrrhi-
chen oculis prae se fert.

Nem fél a' király az udvarbirótól: elephan-
tus non curat culicem.

A' király' fia' kis Mihlós' beszédgye: fabu-
la Milesia.

Kifözöttek a' felső várból: vacuum inhabitat.
Exiit ex potestate.

Ha egyfelől kivernek, másfelől bemegyek:
antica exclusus postica recipiar.

Mondgy kohit! tolle digitum!

Komor, mint a' verembe esett farkas: vul-
tum demittit, tanquam Telephus.

Nagy kőncz esett ki a' szájából: bolus ei ereptus est e faucibus.

Semmit sem hoz ez a' konyhába: quid ad Mercurium.

A' csendes időben könnyű kormányozni: in tranquillo quilibet gubernator.

Eggy kukkot sem: nec gry quidem.

Kuhit mondani: herbam porrigere. Manus dare.

Nállánál nagyobb követ hány: sus cum Minerva certamen suscipit.

Ehhez támaszkodgyunk: hic murus aheneus esto.

Nem igen szaggatom köntösödöt: non scindam penulam.

A' ki jól köt, jól old: qui bene ligat, bene solvit. Porta itineri longissima.

Kétve hidgy a' komának: ama tanquam osurus, oderis tanquam amaturus.

A' köz-lónak túros a' háta: communis, tanquam Sisapo.

Sem hint, sem bent: neque intus, neque foris. Lágyan fogd: molli brachio tracta.

Mindenütt jó lakni, a' hol a' jámbort bücsülük: in sola Sparta expedit senescere.

Sem nem láttam, sem nem hallottam: neque dicta, neque facta.

Lator a' Török: malus Scythia.

A' later latorúl jár: malis ter mala.

Légy magadnak bátyád: quin propriam calcans terram querceta teneto.

Szedd el a' lépet: fuge, dum licet.

Lógattya a' lábát, mintha semmi dolga sem volna: canis tanquam Delum navigans.

Lúdra vesztegetsz szénát: ranis vinum ministras.

Sok lúd dísznót gyôz: ne Hercules quidem contra duos.

A' ház' hejára hágott ludat többen csudálják, mint az oda szállott tyúkot: camelo transmisso, culex in cribro deprehensus fuit. Dat veniam corvis, vexat censura columbas.

Hítvány madár az, mely félszébe csúnyít: Chius cacans.

A' malomban hegedül: milium torno sculpsit.

Más' dolgába avatja magát: alienum fundum arat.

Felüti az órrát: supercilium tollit.

Megette, a' mivel meg kell halnia: hamum voravit.

Megjöttem én onnan, a' hova te még: pedum visa est via.

Vesd neki magadot: omnijugae tibi virtutis succurrat imago.

Meg sem fogtad, már is mellyezed: ante victoriam encomium canis.

Csak

Csak nem megfakad mérgében: in fermento jacet.

Messze Buda a' sántának: procul Buda claudo.

Messzinnen jöttek szabad hazudni: plurima narrabat signenta simillima veris.

Mézes madzag helyett kigyót talált: pro perca scorpium.

Mezítelen mint az egér: nudior leberide.

Mifélenk: nostrae farinae.

Mi nem Istenem, hogy imádgyam: ejus regulae non sunt praetorum edicta.

Eggy morzsa sem maradt: ne bolus quidem relictus.

Most adgyuk még az árát: quae peccamus juvenes, luimus senes.

Az Isten is munkára fizet: Dii facientes adjuvant.

Nádra támaszkodik: arundini innititur.

Nagy fába vágta a' fejszét: Atlas coelum.

Nagyot hall: boeotica auris.

Nem arravaló, hogy a' fejét posztóba varják: hic foenum esse deberet. Loquela sine iudicio.

A' néma' szavát az annya sem érti: multas amicitias silentium diremit.

Nemes volt, de a' fazekasok elhordták a' földjét: in astragalis gerit nobilitatem.

Nem fér a' fogára: stomachus ei non fert.

Nem

Nem mindenkor papsajt: non erunt semper Saturnalia. Non semper lilia florent.

Nem tud hova lenni bújában: contrahit et dimittit animum.

A' ki nyáronn nem gyűjt, télenn bánkodik: neque mel, neque opes.

Megtanít a' szükség: necessitas magistra.

Két nyergenn ül: duabus sedet sellis.

Nyert vele, mint Bertók a' csikkal: amisit urbem, et pugionem recepit.

Csak addig nyújtódz, a' meddig a' takaród ér: ne ultra pedem calcens.

Óeso húsnak híg a' leve: Locrensis bos.

Az órajárásbúl is megitélheted a' várást: ex horologio civitatem judica.

Feltette az Orbán' süvegét: indulsit genio.

Oroszlyányt ijefátgetfz árnyékkal: umbra leonem territas.

Az ökör alatt is bornyút keres: asini velle. ra quaerit.

Az ökör csak ökör, ha Bécsbe hajtyák is: turpe tibi mansisse diu, vacuumque redisse.

Ördöggel határos: a Furis oriundus.

Úgy szállasz, mint a' jól örlött: loqueris equo insidens.

A' jó pap holtig tanul: senesco semper multa addiscens.

Nem pengeti az ijat, a' ki madarat akar lőni.

Iónni: non tundit nervum, qui vult transfigere
corvum.

Elérte a' sok péntek: senescit bos, at ope-
ra multa sunt bovis.

Pénz emberség, ruha tisztesség: virtutem
et sapientiam vincunt testudines. Vestis facit
virum.

Pokolban is esik egyfzer egyy ünnep:
semel in omni vita cuique arridet fortuna.

Egyy pórázonajárnak: eodem cubito, eadem
libra.

Nincs a' víznek rakonczája: jucundissima
navigatio juxta terram.

Nincs olly rakott szekér, mellyre egyy vil-
la széna fel nem fér: Parthi quo plus bibunt,
eo plus sitiunt. Numero maximo unitas addi
potest.

Rátartya magát: amicos tragoedos imitatur.

Mind csak azon regét dúdollya: antiquam
occinit cantilenam.

Tud hozzá, mint a' tyúk a' regéhez: nihil
graculo cum fidibus.

Régen írták, elkopott: apologus Alcinoi.
Antiquiora Jovis diphthera loqueris.

Az Isten is kitért a' részeg előtt: temulen-
tus dormiens non est excitandus.

Nehéz az agg rókát tőrbe ejteni: annosa
vulpes haud capitur laqueo.

Nagyon vak, a' ki a' roatánn át nem lát:
vel caeco apparet.

A' ki sántával lakik, sántítani tanul: si
juxta claudum habites, claudicare disces.

Inkább vetném a' sárba: citius Telego-
rae donarim.

Úgy sétál, mint a' Kúnok' ebe a' homo-
konn: Sybaritae per plateas.

A' mint sipolfz, úgy tánczolok: si tu pro-
reta isti navi es, ego gubernator ero.

Semmit sem használ a' sirás: quippe ni-
hil miserum fletus, lamentave prosunt.

Szabad a' patak, de nem a' palafzk: no-
ctes atque dies patet atri janua Ditis.

Gazda nélkül nem jó számot vetni: non
potest absque hospite ratio expensarum iniri.

Nem illik számarra a' veres nyereg: asi-
nus in unguento.

Olly tarka, mint a' szárcsa tojás: attagen.

Ollyan, mint a' szárnyaszegett lúd: lumbos
fractus, ut Mysius asinus.

Nehéz mindennek a' száját bedugni: omnes
effugere difficile est.

Csacsog, mint a' szajhó: Architae crepita-
culum. Citeria loquacior.

A' két szék között a' földönn marad, a' ki
többfelé kapkod: duos insequens lepores neu-
trum capit.

A'

A' kinek a' fzekeerénn ülfz, annak az éne-
két hallgasd: ejus cantilenam canas, cujus plau-
stro veheris.

Más ember' fzekeerénn üldögel: alienis so-
leis utitur.

Lúdra fzenát, ebre korpát vesztegetsz: ca-
ni das paleas, asino ossa.

Jó rendenn van a' fzenája: bonorum glomi.

A' tekezed' szennye: ex tua officina prodiit.

Hoffzú, mint a' szent Ivány' éneke: prolixi-
us Iliade.

Ebül gyűjtött szerdeknek ebül kell elveszni:
male parta male dilabuntur

Szereti, mint az eb a' macskát: amicus, ut
oleum plantis.

Szereti, mint a' kecske a' kést: amat, ut
capra cultrum.

Az új szita a' szögönn függ: novum cribrum
novo paxillo pendet. Novitas grata.

A' szokás természetűté válik: consuetudo al-
tera natura.

Szólld el, szólld. Túl lótték, 's ide áll az
ajával: alia Menecles, alia porcellus loquitur.
De calcaria in carbonariam.

A' szomjú ökörnek a' zavaros víz is jó:
lepori esurienti etiam placentae fici.

A' süketnek nem mondanak két mesét: sur-
dior Torónaeo portu, surdior turdo.

Hafz-

Hafztalan befzélleſz a' ſüketnek meſét: fruſtra narratur fabula ſurde.

Későn ſütöd: clypeum poſt vulnera ſumis.

Egyébkor is láttam már én tar varnyút az ágonn: complarium thriorum ego ſtrepitum audivi.

Két táſkára jutott: ad manticam res ejus rediit.

Jobb távúl egymáſt ſzeretni: parietes amicitiae cuſtodes.

Meglátſzik, mellyik tejből leſſz túró: ex unguibus leonem.

Tététől fogva talpig: a capite ad calcem.

Magát/tiſzteli az, a' ki máſt tiſztel: honor eſt honorantis; non honorati.

Nem titok az, a' mit két ember tud: dextera nesciat, quod ſiniſtra facit.

Döb le barátom a' vakarót: fur ablatum reſtituat.

Jó a' tréfa, de nem mindég: jocandum, ut ſeria agas.

Csontya, bőre: vix oſſibus haeret.

A' csöbörből a' vödörbe hágott: ab equo ad aſinum.

Ellopták a' ládát, de nállam a' kulcsa: nucleum amiſi, reliquit pignori putamina.

A' melly tyúk ſokat kodácsol, keveſet tojik: audax ad opus plerumque eſt ignaviſſimus.

Igen tudgya ő, ha töke, vagy túróſ étel: ſus tubam audivit.

A'

A' törvényben nem jó a' hamarság: *judicium praeceps insani iudicis index. Nulla unquam de morte hominis cunctatio longa est.*

A' bűnösnek tagadás a' dolga: si fecisti, nega. *Sceleris nunquam defuit oratio.*

A' vak neveti a' kancsalt: *Clodius accusat moechos, Catilina Cethegum.*

A' vak a' világtalant vezeti: *caecus caecum ducit.*

Elég nyavalya a' vénség: *senectus ipsa est morbus.*

Jobb ma egy veréb, mint holnap egy tűzok: *praesentem fortunam boni consule.*

A' ki másnak vermet ás, maga esik bele: *incidit in foveam, quam fecit.*

Útat nyitott magának a' méltóságra: *glaciem acidit ad honores.*

Meghalt a' gyermek, oda a' komaság: *amicitia oblitterata.*

Lassú víz partot mos: *a cane muto tibi cave.*

A' ki ebbel játszik, bot legyen a' kezében: *ab iracundo cave.*

Rörmünkre égett. Úgy jártunk, mint a' tőke esett egér: *actum est de nobis.*

A' maga' szemetyénn hatalmas a' kakas: *acidibus in propriis canis est mordacior.*

Nem lessz a' kutyából szalonna: *Aethiopem iavas.*

Elmúltt essőnek nem kell a' köpönyeg: bello peracto machinas adfers.

A' mit a' vámonn nyert, a' harminczadonn elvesztette: bellicam laudem avaritia corruptit.

Ebugatás nem hallik menyországba: bruta fulmina.

Volt két pénz el a' vásáronn: circumspetus est.

A' kovácstúl ne végy fzenet: caro emis.

Kaparj kurta, neked is lesz. Senki' szájába nem repül a' sült galamb: Dii laboribus omnia vendunt.

Zfákban macskát nem árúlok: dico, quod sentio.

Te sem vagy jobb a' Deákne' vásznánál. Kb ebnek baráttya. Ejusdem farinae.

Ebrúdonn vetették ki: expulsus est.

Ő is volt az ebek' harminczadgyánn: experto crede Ruperto.

Majd elválik, hány zfákkal telik: eventus docebit.

Mindenhez látó, semmivel bíró: familiaris domesticus.

Rá talált a' zfák a' főttyára: ejusdem farinae

Sarkával fenyegette az ellenséget: fugit ex pugna.

Ha malaczozt ígérnek, zfákkal forgolódgy: fronte capillata, post est occasio calva.

A'

A' ki magát a' korpa közé vegyíti, meg-
eszik a' sertések: familiaritas contemptum parit.
Qui se furfuribus miscet, devoratur a porcis.

Lassan járj, tovább érsz: festina lente.

Mindenkor kövérebb a' más ember' szalonná-
ja: fertilior sages est alienis semper in agris,
vicinumque pecus pinguius uber habet.

Jégre vinni, vel vízre vinni: fallere.

Szénae, vagy szalma? successitne res feliciter?
Könnyű a' kopaszt beretválni: facilis labor.
Olyan a' hire, mint a' Tatárjárásnak: fa-
ma rem exaggerat.

Más ember' réttyébe vágta a' kaszát: sul-
cem in alterius messem immisit.

A' kinek Krisztus a' barátja, könnyen üd-
vözülni: facile emergit, qui patronum habet.

Ez a' bökkenője: hoc opus, hoc labor est.

Porba esett a' koncza: honoribus est spo-
liatus.

Nem lesz a' bagolynak seha sólyomfia: im-
bellem aquilae non generant columbam.

Négy lábú a' ló, még is megbotlik: justus
in die septies cadit.

A' kit az Isten büntetni akar, elveszi az e-
szét: insipiens periculo proximus.

A' karón varjút mutogat. Mézes madzagot
vön a' szájába: promissis mulcet inanibus.

A' ki nyáronn nem gyűt, télen keveset fűt.
Juveni parandum, sení utendum.

Mindenbe kanál : ubique magister.

Eldöntötte a' levest : excidit gratia.

Hamarább utól érik a' hazug embert, mint
a' sánta kutyát : mendacem oportet esse memorem.

Eggy ruhös juh az egész nyáját megvesztege-
ti : morbida facta pecus totum corrumpit ovile.

A' ki sokat farag, sok forgácsot ejt : in mul-
tiloquio non deerit mendacium.

Ebenn gubást (kувázt vel kuázt) cserélt :
mala commutatio.

Ott is terem a' gaz ember, a' hol nem vetik :
multi-mali.

Nem jó annak dolga, kinek nincs iriggye :
mala est sors, quae invidis caret.

Nagyobb a' füstye, mint a' pecsenyéje. Nem
olly fekete az ördög, a' minőnek írják : minuit
praesentia famam.

Nem hólyag, hogy felfűjják : moram res
postulat.

Kitetszik a' szög a' zsákból : naturam expel-
las furca, tamen usque redibit.

Az eb is harapzik az órráért : naso insultare.

Nem mind szakács az, a' ki nagy kést hor-
doz. Non respondet opinioni calculus.

Hires eperre nem kell kosárral menni : quod
bonum, rarum.

Csak a' külsőbről tekintett az iskolába: non
admodum doctus.

A' kecske sem menne a' vásárra, ha nem
hajtanák: necessitas dura lex.

Mindennek baráttya mindennek bolondgya:
nulli te facias nimis sodalem.

Fekete földhen terem a' jó búza: niger,
sed bonus.

Tudgya Pál, hol káoszál: nihil sine causa.

Éjszaka minden tehén fekete: nocte latent
mendae.

Nem mozog a' nád szellő nélkül: non omni-
no temere, quod vulgo dicitur.

Felhágot az uborkafára: nos poma natamus.

Pufzta malmonn vesz vámot: nudo vestimen-
ta detrahit.

Krisztus' koporsóját sem érzik ingyen: nulla
pecunia, nullus Helveta.

A' vargaságot sem lehet egy nap megtanulni.
Nem lehet a' fát egy csapással levágni. Nemo repente.

Kést ad a' gyermek' kezébe: nimium indul-
get filio.

A' hájas táskából is eshet ki zsiros pogá-
csa: olitor opportuna locutus.

Ebre bízták a' szalonnát: praeclarum cu-
stodem ovium.

Hadd morogjon a' varga, csak a' sarut jól
varja: oderint, dum metuant.

Tud-

Tudgyuk, micsoda tehén alatt szopott: ōb.
scuro genere natus.

Két haz' ebe: *parasitus.*

Szemérmes koldúsnak üres a' táskája: *pulsate, et aperietur vobis.*

A' kis csupor hamar felforr: *parvus iracundus.*

Minden Czigány a' maga' lovát dicséri: *propria laus.*

Baráttáncz: *patientia.*

Lyányomnak szóllok, menyem is értse: *percutitur catulus, ut sentiat leo.*

Roffz pénzemester az, a' ki szomjan meghal. A' nyomtató lónak ne kösd be a' száját: *pone seram; quis ipsos custodes custodiat?*

A' jó bornak nem kell czégér: *proba merces emtorem invenit.*

A' kinek nincs tiszttye, nincsen veszedelme: *procul a Jove, procul a fulmine.*

A' röst embernek sok ünnepe van: *piger semper feriatur.*

A' mi a' szádod nem égeti, ne fúdd: *quid ad te?*

Hátrább az agarakkal! *recede!*

Cseréptálhoz fakanál. A' milyen a' mosdó, olyan a' kendő. Fűzfahegedűhöz nádvonó: *similis simili gaudet.*

Mikor a' macska szöndereg, tánczolnak az egerek: gubernator dormiens.

Addig jár a' korsó a' vízre, még eltörik: saepe quem transit casus, aliquando invenit.

Ki hinné, hogy é is bójtól? Saul inter prophetas.

Mikor az urak a' tanácsbúl kijönnek, mindenkor okosabbak: sero sapiunt Phryges.

A' lágy páfztor alatt bárányhúst eszik a' farkas; severitate conservatur ordo.

Tizenharmadik apostol. Ötödik kerék a' fzekérben: Sapientum octavus.

Sem fule, sem farka: scopae dissolutae.

A' vén hegedús minden nap egy nótát felejt: senex obliuiosus.

A' ki szolga, nem úr: seruo non est otium.

Ülly veszteg, ha jó dolgod von: sedem commodam non mutato.

Nem azé a' madár, a' ki megfogja. Másnak szánt az ökör. Sic vos non vobis fertis aratra boves.

Szórfzálhasogató: criticus.

Jó volna a' halálért küldeni: tardus.

A' tök is estve virágzik. Késő vásár: tarde canis.

Olly kevély, mint az olajos korsó a' szögönn.

Úgy sétál, mint a' Görög az üres bótban: tanquam si Argivum clypeum abstulerit.

Sok víz folyik el addig: tarde erit.

Olly

Olly méffze vagy tölle , mint Makó Jerusa-
lemtől: tote coelo erras.

Ollyan, mint a' verembe esett farkas: tri-
stior lupō intercepto.

Ember kell a' gátra: tentes conamur grandia.
A' mint főztél, úgy egyél: tu intrivisti, tibi
exedendum est.

Visszaadgyák a' kölcsönt: talio.

A' hol nincs, ne keress: quid ibi quaeris,
ubi nihil est?

A' szénégetőnek tőkén a' szeme: ubi the-
saurus, ibi cor.

Szemesnek a' játék, vaknak az alamizna:
vigilantibus jura.

Hátán háza, keblében kenyere: vagabundus.
Sem hete, sem hava, már is parancsolsz:
vix factus monachus, jam vult esse guardianus.

Mondgy igazat, betörök a' fejed: veritas odi-
um parit.

A' mit szeme lát, ott nem hagyja keze. A'
ki tőt lop, ökröt is próbál: viscatis manibus.

A' káposztából a' szalonnát kifelejtí: ver ex
anno tollit.

A' jó erkölcs szenved, de soha sem senyved:
virtus triumphat.

Körmetlen macskának nehéz a' fát mászni:
viribus est opus.

Tökkel ütötték a' fejét: vacuus cerebro.

Epi-

E p i s t o l a e.

*Filius parentibus felix novi anni auspiciam
precatur.*

Édes Szülőim!

Egy nap sincsen éltemben, melly engemet arra ne intene, hogy állandó boldogságot kívánnyak Édes Szülőimnek, kik egy napot sem mulatnak el, a' nélkül hogy engemet új jótéteményekkel ne kötelezzenek. Engedgyék meg tehát nekem, hogy az új esztendőnek napján is, mellyet erre egy régi dicséretes szokás különösen kíválasztott, háladatos szívemnek belsejét megnyissam; ama' szeretetért, mellyet hozzám az imént múlt esztendőben mutattak, érzékeny hálaakat adgyak, 's ezen új esztendőre az égnek bő áldásáért, melly édes Szülőimre leszálljon, szívesen esedezzek. Kívánhate pedig valaki buzgóbban másnak mindenféle javakat, mint a' fiú az ő kedves és tiszteletre méltó szülőinek? A' természetnek édes kötelékei által elválaszthatatlanul van az én kedves Szülőimnek sorsa az enyimmel öfzvekapcsolva, olly anyira hogy a' melly javakat és boldogságokat én e' jótéteménynek kívánok, ugyanazokat magamnak is kívánom. De ha ez nem így volna is, a' kellemetes hi-

vata-

vatalra édes Szülőimnek szerezete, és az én háladatoságom is lekötelezne. Nem tartok én ennél szentebb adósságot, melynek lefizetésében sokkal édesebb gyönyörűséget tapasztalok, hogyszem ezt valaha elmulathassam. Boldogítsanak meg ezentúl is engemet szíves hajlandóságokkal, kedves, édes Szülőim; a' miért az Úr Isten áldgya meg olyan örömeikkel, a' minőköt magobnak ohajtanak. Csókolom kezeket, és fiúi tisztelettel vagyok Édes Szülőimnek engedelmes gyermeke N. N.

Filius Patri eadem occasione.

Édes Uram Atyám!

Mivel illik is, méltó is, hogy életünk' korának mindenik megújulásánál jótévedőinknek amazezeményeket megbizonyítsuk, melyekkel nekik a' háladatos szív állandó boldogságot kíván: el nem mulathatom, a' közelgető új esztendőnek alkalmatosságával ama' kötelességemet teljesíteni, melly a' jól nevelt gyermekek előtt legszentebb. Hálat adok az Úr Istennek, hogy Uram Atyámat a' múltt esztendőben állandó egésséggel megáldotta, 's tiszta szivemből kívánom, hogy az érkező esztendőben is különös oltalmába vegye, 's mindennémű adományi-

nyival bőven megboldogítsa. E' szíves óhajtaisimhoz kapcsolom érzékeny háladásimot is eddig hozzám mutatott atyai szeretéért, és mindennemű jóvoltáért. Legbuzgóbb és legfőbb szorgalmatosságomat arra fogom fordítani, hogy kegyelmeire méltatlan ne legyek, és hogy irántam való várakozásinak mind tanulásimban, mind erkölcseimben tökéletesen megfelellyek. Ezzel, tudom, legerősebb bizonyosságait adom ama' tiszteletnek, mellyel Uram Atyámhoz visseltetek, 's mellyel, Atyai áldását kérvén, életem' fogytáig vagyok Édes Uram Atyámanak szófogadó és háladatos fia N. N.

Filius matri eadem occasione.

Édes Anyanyom Anyam!

Melley örvendetes ezen új esztendőnek kezdete a' múltéhoz képest. Akkor reszketve tartottunk ama' veszedelemtől, melley minket nyavalygó Szülönknek siralmas halálával minden szempillantásban fenyegetett, kinek érzékeny barátsága előttünk színte olly bősös, mint a' természetnek édes köteléke, melley minket szívéhez kapcsol. De az Örökkévalónak legyen ezer hála! most már drága egészsége ismét helyre állott, úgy hogy magunkot állandó.

dósága iránt tellyes reménységgel táplálhattuk. Az Úr Isten tellyesítse e' reménységünköt, és tartsa meg nekünk édes Affzonyom Anyámat sok esztendeig. Ki nem mondhatom, melly boldognak tefz engemet ama' gondolat, hogy még férjűkoromban is megbizonyíthatom hálados tiszteletemet, mellyel édes Szülőmhöz viseltetek. Ezen érzeményemnek édes gyönyörűségét csak az anyai szív láthattya tellyesen át, melly azt nekem a' nevelés által sugarlotta. Csókolom Affzonyom Anyámnak kezét, 's anyai áldásáért esedezvén, örök háladással vagyok Édes Affzonyom Anyámnak szívesen szerető és tisztelő fia N. N.

Filius Patri pro hujus onomastico die.

Édes Uram Atyám!

Ama' napok között, mellyeknek esztendőt által különösen örülni szoktam, legjelesebb bizonyára Uram Atyámnak neve' napja; mert ama' gondolat, hogy nekem Uram Atyámot az Úr Isten édes atyámnak adta, olly örömmel foglal el, melly engemet magamonn kívül regead. Ezen örvendetes unnepe-menn mind eszembe juttatom én a' jótéteményeket, mellyeket Uram Atyámnak kegyességétől, fáradságától, és gon-

gondoskodásátul vettem. Melly kellemetes volt az oktatás, melly állhatatos a' munka, melly buzgó a' vezérlés, mellyet leggyengébb koromtól fogva Uram Atyám nevelésemre szánni méltóztatott. Soha sem felejttem én el ezeket, és háladatosságom csak életemmel szűnhet meg. Naponként megemlékezek e' különös jóvoltáért Uram Atyámról buzgó imádságimban, de neve' napján könyörgésem buzgó érzeménnyé válik. A' fiúi szeretettül megtüzesedvén, felemelkedik ez az Örökkévalónak trónussához, hol Uram Atyámnak minden bizonnal hofszú, egészséges, szerencsés és nyugodalmas életet nyer. Engedgye meg végtére Uram Atyám, hogy neve' napjára minden egyéb ajándék helyett egy ajánlást tegyek, mellyet minden bizonnal be is tellyesítek. Fia tudni illik, valamint nevét viseli, úgy minden erkölcsét is hűven fogja követni, úgy hogy mindenik tudósításból, mellyet róllam hallani fog, saját képét is fogja látni, 's valamint hogy én Uram Atyámban igaz, jó, és kegyes atyát tisztetek, úgy énbennem olly fiút fog tapasztalni, a' ki, még él, legfőbb érdemnek tartya, hogy Uram Atyámnak igazán tisztelő és szófogadó fia N. N.

*Filius Patrem certiores reddit de felici suo
Budam adventu.*

Édes Uram Atyám!

Tegnap estve felé szerencsésen elérkeztem a³ Tiszttartó Úrral, és ennek fiával Budára, hol tavalyi gazdám igen barátságosan fogadott. Úgy szeret ő engemet, mint saját fiát, kivel egy iskolába járok, 's ki velem, mihelyt ide érkeztem, azonnal arra az alkura lépett, hogy naponkint reggel deákul, dél után pedig egy nap magyarul, más nap németül beszéltünk. Az úton semmi baj nem ért bennünket. Még süketes földön jártunk, szép idő szolgált; mikor pedig a³ homokra jutottunk, essők volt. Ma kinyugszom magamot; holnap elmegyek iskoláinknak Fellyebbvalóihoz, hogy őket meg-
tiszteljem, és hogy nekik érkezésemet meg-
jelentsem. Kívánom, hogy édes Uram Atyám
imént kiállott betegsége után menne hamarabb erőre jusson, és kérem, hogy erről engemet tudósítani is méltóztasson: mert egyébránt szívem olly nyughatatlan volna, hogy még a³ tanulásra való kedvemet is megfogyasz-
taná. Asszony Anyámnak kezét csókolom; Né-
német pedig, és Öcsémet köszöntöm. Uram
Atyámnak kezét hasonlóképen csókolom, 's ma-
gamot tapasztalt atyai kegyességébe ajánlván,

vagyok minden tisztelettel Édes Uram Atyámnak igazán Szerető, és Szófogadó fia N. N.

Pater filium paterne monet.

Kedves Fiam!

Jóllehet szemeim előtt nem vagy, szorgalmatosságom még is, valamerre még, mindenütt veled jár; mert mindenütt fiam vagy, és én mindenütt atyád vagyok, kinek szavát fogadnod kell. Nem tartok én attúl, hogy intésimről, mellyeket elmeneteledkor adtam, elfelejtkezel. Tanulással kell neked jövődébéli szerencsédet megérdemlened: azért az Úr Istennek hű és buzgó szolgálattya után fő kötelességed az, hogy serényen tanulj. Nem tiltom én bizonyos órákban a' mulatságot, melly még szükséges is azért, mivel a' kedvet a' tanulásra meggújítja: de azt nem szeretném, ha ezen órákból napok, és a' napokból egész hetek válnának. Így a' mulatság végtére tunyaságra változna. Most van az üdeje, édes Fiam, hogy tanulj, még ifjú vagy. Ha legjobb esztendeidet el hagyod folyni, a' nélkül hogy magadot a' tudományokra alkalmatosnak tegyed, későbbben semmire sem még, és szerencsédet előre lábad alá tapodod. Ha serénységedet látom, utolsó filléremet sem sajnálom tőled; de ha

el.

elajúl sz, én is elvonom rólad segítő kezemet. Adgya Isten! hogy mindenkor jó flamnak vallhassalak, és hogy életem³ fogytáig lehessenek szeretô Atyád N. N.

Cognato juveni consilium datur.

Kedves Öcsém!

Lásd, mikép szeretlek. A' sok levelek közül, mellyeket e' napokban vettem, a' tiéd az első, mellyre felelek. Hidd el, hogy édes atyád jobban nem szerethet, mint én szeretlek. Okát tudakozod talán e' nagy szeretetnek? Én más okát valóban nem tudnam, hanem mivel nekem úgy látszik, hogy benned suheres, és ha piritásod nélkül mondhatom, olly éftt vettem észre, melly valaha még nagy dolgoknak végzésére is alkalmaztos lehet. Azonban soha se felejtsd el azt, hogy eredetében sok dolog, jó és dicséretes lehet, melly végtére birtokosságának vétke által elfajúl, és még veszedelmes is leffz. A' gazdagság jó: de annak, a' ki vele fonákul él, kárára válik. A' szépség valóságos kincs, melly mindazonáltal már sokakat örökre megrontott. Így van a' dolog az éfttel is. Ha jól élünk vele, olly adomány, mellyet minden ember méltán legfőbb és legnemesebb dífznek tarthat. De ha rossz szívvvel kapcsol-

csoltatik egybe, olly veszedelmes, mint a' kard a' dühös embernek kezében. Mennél élesebb ez, annál nagyobb károkat okoz. Kedves Öcsém! most én tégedet azért szeretlek, mivel szép elfzed van: de ha elfzeddel vissza kezdsz élni, én is viszontag a' hozzád való szeretettől megszünök. Reméllem mindazáltal, sőt még hiszelkedek is magának azzal, hogy e' szép adományt jóra fordítod, akár önnkint való jó hájlandóságodból, akár csak azért is, mivel engemet szeretsz. Így még örök barátságomat és jóvoltomat is megérdemled. Maradj jó egészségben és szerezd a' jó erkölcsöt, szerezd a' tudományt. E' kettőnél nem lehet az embernek nagyobb kincse. Vagyok igazán szerető bátyád N. N.

Tutor ad pupillum.

Kedves Gyermekeim!

Senkinek sem írok olly örömet, mint neked; mert szívem olyan hozzád, mintha édes atyád volnék; sok foglalatosságom mindazáltal egészen eddig tartóztatott. A' szabasi élet ugyan többnyire hivalkodó életnek tartatik; de, hidd el, hogy ha egyéb dolgaim nem volnának is, csak maga a' levélírás elég üdörmöt elvenné. Hatónkint jönnek hozzám minden héten a' levelek, mel-

mellyek részént különbféle barátságos szolgálatokra kérnek, részént töllem legalább feleletet várnak.

Azt örömezt látom, hogy P. és H. Úrfiakkal társalkodsz. Mind a' kettőnek tudományából és jó példájából sok hasznot vonhatsz. Illy Úrfiakkal bizvást mulathatod magadot; de azoknak társaságát, kik rossz, vagy tetetett erkölcsűek, ragadó dög gyanánt kerüld. Mostani korodban a' jó társaknak válassztása legfontosabb gondgyaid közé tartozzon. Ne gondold azonban, hogy én tebelölled komor, zsembe, és magányos szőrszálhasogató embert akarok nevelni, ki magát minden mulatságtól elvonnya. Nem, valóban nem; hanem csak arra intelek, hogy olyan barátkozások után ne indully, mellyek kellemetesebbnek és ragyogóbbnak tetszenek. Azonn légy inkább, hogy a' legtisztességesebb társalkodásokat mindenkor legkellemetesebbeknek is találj. Vagyok igaz szívű barátod N. N.

Reprehensoria ad fratrem.

Kedves Öcsém!

Előszívelhetede, hogy engemet öly bizonytalanságban tudsz irántad lenni, melly szívemet nagyon epefzi? Azt ugyan tudom, hogy beteg voltál;

tál; de azt, ha már meggyógyultál vagy sem, mindeddig tölled meg nem érhettem. Sokszor hallom, hogy Kassán a' nyavalyák e' télenn nagyon közönségesek, és így ki nem verhetem a' fejemből, hogy még egészséged vílza nem tért, vagy hogy talán újra megbetegedtél. Aggód- néke így miattad, ha nem szerétnélek? És te ne- kem egészségedről még sem írsz. Mikhépp hozod helyre e' hibádot, ha csak az által nem, hogy gyors válaszfoddal megvigasztalod tégedet szerető bátyádot N. N.

Reprehentoria ad filium.

Kedves fiam!

Töbбекtől hallom kéz alatt, és olyanoktól, kiknek hitelt kell adnom, hogy magadot rosszul viseled. Vigyázz, ha megfelelhetsz lelkiösméreted- nek, mikor majd számot kér tölled a' felül, a' mivel engemet megfzomorítasz, és megböcsstelenítesz. Nem est ígérted ám nekem elmeneteledkor, és jószágom- mal töléd nem fzmorúságot, hanem örömet érdem- lettem. Félelztendeig jó útonn jártál. Mond meg ne- kem, ha leltéle okot arra, hogy jó erkölcsű életedet, és a' tanulásban való serénységedet megbánd? és ha most e' változás után boldogabbnak érzed magá- dot? Elég koros vagy, és elég eszed is van arra, hogy e' kétféle állapotod öfzvehasónlitsad. Tudom
nyan,

a' kétféle állapotodot öfzve hasonlítsad. Tudom ugyan, hogy bizonyos társaságokban tanul az ember külömbféle agyaskodásokat, mellyek a' rossz élet mellett szóllanak; de azt meg nem foghatom, mikép felejtethetted el olly hamar az el-
lenkező oktatásokat, mellyeket magaddal atyádnak házából elvittél, 's mikép hihetsz többet olly személyeknek, kik náladnál mind a' léleknek tehetségeiben, mind pedig a' nevelésre nézve alábbvalók. Te, ammint látom, megvakultál; kötelességem tehát, szemedet megnyitnom, hogy önnön magadra figyelmetessé tegyelek. Itéld meg magad, minek kellene lenned? mi akarnál lenni? és mi nem vagy? Te híres nevet, tökéletességet, örömeket keresel: de mind ezeket ezenn az úton fel nem találod. Micsoda öröm, micsoda gyönyörűség az, mellyet azonnal megútálsz, mihelyt magadot vele megelégitet? Micsoda dűcsősség az, mikor az ember magát nemtelen cselekedetek által azon szempillantásban, hogy ösmeretessé, egyszersmind útálatossá is tefzi? Micsoda tökéletességek azok, mellyeket neked semmiféle nemes szívű ember nem irigyel, 's mellyek neked sem kenyeret, sem bűcsületet nem szereznek? Hogy magadot rosszul viseled, azt nekem ne is tagadd; mert ez neked semmit sem használna, és én iránta sokkal bizonyosabb vagyok, hogysem tetetésed.

Exercit.

L

del

del megcsalhatnál. Írd meg nekem világosan, ha meg akarod magadot jobbitani, és ha jobbulásodnak nincsenek némely külső akadályai. Hogy az én fiam régen meg nem únta volna már a' rendetlen életet, azt én magammal el nem hitethetem. Ha talán társaságotúl meg nem menekedhetnél egyébkép, hanem lakásodnak megváltoztatásával, eredgy más városba, hol iskoládot, 's előbbeni tisztességes életedet szabadon folytathatod. De ha csak tölled függ mind magadhoz való térésed, mind társaságotúl való menekedésed, jobban szeretem, ha ott maradsz, a' hol vagy, mivel itt hozzád közelebb vagyok.

Tudván, hogy e' levélbül atyai jó akaratot és kegyességemet világosan láthatod, reménlem, hogy szivedet is úgy megilleti, ammint kívánom. De el ne felejtsd e' mellett, hogy az ellenkező esetben szívem hatalmamban van. Érted, mit akarok mondani? Sajnálom azonban, hogy ezt mondanom kell: a' körülállások megkivánták. Tölled függ, hogy mondásomat nem mondottnak tedd; a' mi hajlandóságommal is jobban megegyez. Csak akkor, ha az igazságot vele meg nem sértem, vagyok ezentúl is igazán szerető atyád N. N.

Felelet az előbbeni levélre.

Kedves-édes Uram Atyám!

A szelid intések, mellyekkel illetlen tévedésemet Uram Atyám előmbe terjesztette, szívemet nagyon megillették. Szígyenlem magamot ki-mondhatatlanul, 's önnkint megvallom, hogy a' törvényes rendtől eltávoztam. Nem is akarom magamot ez iránt mentegetni; mert a' mit ment-ségemre mondhatnék, csak ezemnek gyalázattyá-ra válna. Tiszta szívemből sajnálom, hogy Uram Atyámnak nyughatatlanságot és szomorúságot okoztam, 's alázatosan kérem, hogy ezt nekem most egyfzer megbocsátani méltóztasson. Azon-ban úgy látzik, mintha ezstelenségeim Uram Atyám előtt nagyobbaknak rajzoltattak volna, mintsem a' minők valóban voltak; mert én sem-minémű gonofzságban nem részesedtem, hanem csak az elmeszéllefstő mulatságoknak áldoztam olly mértékletlenül, hogy azokra mind üdö-möt, mind pénzemet nagyon elvesztegettem. Ezt én nem azért mondom, hogy maga-mot mentegessem, vagy mintha rendetlenke-désimet csekélyeknek tartanám. Senki magát sanyarúabban meg nem feddheti, mint én fed-dem. De Uram Atyám talán engemet rosszabb-nak tart, mintsem vagyok; és így néműnémű-képen vigasztalására szolgálhat, ha igaz állapotot

mot elejébe terjeszttem. Négy héttől fogva megint előbbeni ösvényemenn vagyok, azzal az erősen feltett szándékkal, hogy soha többé magomat el nem hagyom csábitani. Erre, Édes Uram Atyám, nem szükséges, hogy más városba költözzek; mert én nem erefzkedtem ám olly mély szövetségekbe, hogy önnön elökéllésimtől ne függnék; a' gyáva mulatságokat pedig úgy megúntam, hogy soha többé meg nem tántoríthatnak.

Azt mindazáltal Uram Atyámnak engedel-mével megcselekszem, hogy a' jövő holnapnak első napján N. Úrnak házába költözök, melly minden bolondságok elől el lévően zárva, a' se-rénység' és a' jó erkölcs' lakásának látszik lenni. A' mennyivel ott több bért kell fizetnem, azt az által gondolom megnyerni, hogy magamat más szükségeimre nézve valamennyire megvonom. Így e' változás Uram Atyámnak terhére nem fog válni. Igaz ugyan, hogy oktalanságaim által kis gazdagságom nagyon fzenvedett; de szemtelen volnék, ha most Uram Atyámtól pénzt kérnék. Akkorra hagyom én ezt, mikor megterésem által új hegyelmeit megérdemlem. Érzékeny hála-dással fogadván Uram Atyámnak kegyességét, melly leveleiből olly világosan kitetszik, csókolom fiúi tisztelettel kezeit, és állandóképen maradok.

Ked.

Kedves, édes Uram Atyámnak szófogadó és igaz
szívű fia N. N.

*Egy ifjú egy Királyi Tiszthez, kinél
asztalonn volt.*

Tekintetes Uram!

Még mikor Úri házánál és asztalánál számtalan
megkülömböztető kegyelmeivel éltem, erősen
feltettem magambam, hogy édes Szülőimtől nye-
rek magamnak egy hordócska jóféle bort, mel-
lyel Tekintetes Úrnak, háladatosságomnak jele
gyanánt, kedveskedhessek. Átlátom ugyan, hogy
e' kis ajándék csak messzéről sem ér fel Tekintetes
Úrnak hozzám mutatott barátságával: de azzal
merek még is magamnak hízkelkedni, hogy szíves-
ségemet tekintvén Tekintetes Úr, jó névenn veszi
mindaddig is, még szárnyaimra kelvén, sikere-
sebb szolgálatimmal is megbizonyíthatom, hogy
a' háladatosság, mellyel Úri házához viseltetek,
csak pihenésemmel veszi végét. Tapasztalt Úri ke-
gyelmébe ajánlom magamot, 's minden tisztelet-
tel vagyok Tekintetes Úrnak alázatos szolgál-
ja N. N.

Carmina.

A' B a r á t s á g.

(Hexametrum,)

Monomotápában, hol még a' tiszta barátság
 mentt a' képmutató *etihétnek* gyilkos evőtül,
 egy par férfi lakott. Böcsötül fogva szerettek
 egymást sokkal erősebben, mint a' kiket a' vér
 öszvecsatol. Soha nem vehetett a' kanesal irigység
 rajtok erőt, soha hírsusogás, vagy vizsga gyanúság
 csendes szíveiket nem tudta vitára kicsalni,
 's a' mit az egyiknek nyújtott a' furcsa szerencse,
 azt a' másika is bizvást nézhette javának.
 Egykor amaz puha pelyheiből felijedve kiugrik
 éjszaka, 's társához nagy lépésekkel ügyékszik.
 Jelt üt az ablakokonn, csenget, berepesztí az ajtót,
 a' nyugovó pitvarba rohan, 's a' házi eselédet
 szorgalomébrelesztő szókkal kifeszíti az ágyból.
 Addig az elrévült háznak gazdája sietve
 felveszi köntössét, zsebeit megtölti arannyal,
 férfi merészséggel kardgyát markába ragadgya,
 's a' küszöbön beütő vendéggel szembe akadván,
 „Szólly, mi bajod? Tán titkos irigy ólalkodik, úgymond,
 „élted után? vagy gyilkos orok házadba rohanván,
 „bírtokidot dúllyák? Mennyünk, itt fegyverem. Állasz?
 „Avvagy pénzeidet magosabb játékra kirakván,
 „súlyos adósságot tettél a' kockavetőknél?
 „Képz az arany nállam, 's ha kevés, a' drága kövekből
 „végy eleget hozzá. — — — — —
 Erre amsz gondfellegiből napfényre derülvén,
 „min-

„mindezek útamnak nem voltak ezélljai, úgymond.
 „Kínádot köszönöm. Szomorúan láttalak ülni
 „eggy komor álmomban. Felijedvén, tudni akartam
 „sorsodot, és ha lehet, korlátot vetni bajodnak.
 „Ez vezetett hozzád. Hogy megcsalt álmom, örülök.”
 Óh! melly draga dolog, melly kincs a' tiszta barátság!
 A' szomorú szívnek titkos mélyébe behatván,
 hogy kinyomozza baját, kéretlen nyújtja segédgyét,
 's gyenge szemérmünköt kímélő szókkal előzi.
 Egy nyomorútt álom fel tudgya ijeszteni gondgyát,
 hogyha baráttjának látszik hirdetni veszéllét.

A' V í z k ó r s á g o s.

(Hexamétum)

Annnyira elterjedt Borosonn a' vízi betegség,
 hogy dagadó testét meg kellett végre csapolni.
 Mind kiteríti tehát csapoló szerszámit előtte
 a' sirögő orvos, 's neki megy hordónyi hasának.
 Ámde amaz kezeit szomorúan visszafasztván,
 elhívatya fiát, 's illykép kezd szólani hozzá:
 „Nézd fiam e' szörnyű szerszámokat. A' sok ivásnak
 „rettenetes követői ezek. Hosszabbka lehetne
 „életem e' nélkül. Most legjobb férjfi koromban
 „elhalok. E' példát vedd jól szívedre. Iparkodgy
 „jobb nyomokonn, mint én, boldog vénségre kijutni.”
 Többet akart más dolgok iránt még szólani; ámde
 a' siető orvos ki akarván verni eszéből
 félénk gondolatit, „ha ki nem gyógyította vizéből
 „a' csapolás, úgymond, az Urat, még holta után is
 „mond-

„mondgyon, az Úr engem” hatorábbnak az ostoba
húdnál “

’s ezzel az orvosokat mind fel kezdette ezítálni,
kik bizonyos szernék mondgyák a’ borvizek ellen
a’ csapolást, mellytől soha meg sem halhat az ember.
Majd azután szomorú fia is biztatni akarta,
hogy csapolása után még szép vénségre kiérend;
ámde mihelyt ezéllját megsajdította szavának,
„ah! ne beszéll, kérlek, mondá mosolyogva viszontag
„a’ beteg. Én tudom azt jobban. Soha sem vesz az ember
„csapra egyéb hordót, hanem azt, melly szinte ki fogy-
ván
„életadó folyadékaibúl, haldoklani készül.”

A z i g a z B ö l c s .

(*Elegiacum.*)

Nézd a’ búzakalászt, búfzkén emelődik az égnek,
még üres; és ha megért, földre konyittya fejét.
Kérkedik éretlen kincsével az iskolagyermek,
még a’ tellyes efszű Bolcs megalázza magát.

Eggy goromba Poétára.

(*Iambicum.*)

Szabad dühökkel ostromolta
sok régi bárdus honnya’ népeit;
azért nevezte a’ gorombát
bárdusnak ó Romában a’ Deák.

Te

Te tárhatetlen büszkeséggel
 megmardosod legjobb barátidot.
 Tiéd tehát a' zöld borostyány;
 te vagy bizonynal a' mi bárdusunk.

Eggy ártatlan felelet.

(*Jambicum.*)

Mint vagy Palócz? Cserháti tartományodban
 ritkúle már az ostoba?
 „Azóta, hogy Nagyságod onnan elfszakadt,
 „előbbi számok megfogyott.“

A' K ö z é p f z e r ű s é g.

(*Sapphicum.*)

Boldogabb léfzel, ha sem a' magasra
 szüntelen nem törsz, sem az ál sekélyenn
 nem maradsz, féltvén dagadó haboktól
 gyenge hajódot.

Mentt az agg bútúl az arany középfzer,
 melly irigylendő palotákra nem vágy,
 sem magát fősvény födelű szugolyban
 fel nem emészti.

Többször ingattyák szelek a' magas fát;
 a' kevély tornyok nehezebbet esnek,
 's a' sebes mennykő szíret a' negédes
 bérczre lecsapni.

Jót

Jót reméll a' Bölcs leborúlt ügyében,
 's vélszeket sajdít, mikor a' Szerencse
 rá nevet. Jönnék teleink üdönkint,
 's megmeg enyésznek.
 Hogyha most szenvedsz, ezután nem úgy lesz.
 Nem dörög mindég az Égek' haragja,
 's a' setét szélvész ragyogó derülés
 szokta követni.
 Légy erős szívű, mikor elboritnak
 a' bal inségek, 's vonogasd fel önnkint
 a' vitorlákat, ha kegyes szelekkel
 nagyra dagadnak.

A' z f e m b e s Ö r e g h e z.

(Alcaicum.)

Ha őseidnek hajdani nyomdokit
 elhaggya lassan mostani nemzedet,
 's más utra látod elszakadni
 a' szemesebb ifiak' csatáit;
 nagyot sohajtván a' magas ég felé,
 z f e m b e s szugodból nyögve jörendőöd,
 hogy talpig elfajultt világunk
 vég veszedelmeihez közelget:
 mivel szokásit boldog előinek
 a' fürgé gyermek pajkosan elveti,
 's a' régi tyúkoknál okosbnak
 tartya magát az üres csibécske.

De hogyha bölesebb, gondolatod szerint,
 a' tisztes ősz haj zöld maradékinál,
 fontold meg azt is: hogy világunk
 élemedik maga is naponkint,
 és hogy tekéjénn emberi nemzetünk,
 mely nyelve által szinte csak egy egész,
 a' nyilni termett éffzel együtt,
 több rideg ága gyanánt öregszik.
 A' régi kornak jobb hagyományira
 épít az ember friss leleményeket,
 mellyek kövönkint felhaladgyák
 talpfenekét az egész rakásnak,
 még a' baromnak megmarad egy nyomonn
 csak erre termett oktalan ösztöne.
 Szós marha volna, és nem ember,
 a' ki az ősi nyomonn maradna.

A z O r o f z l y á n y.

(*Rythmi*)

Forró Áfrikának egyik helységében,
 mellynek orofzlyányok laknak vidékében,
 öfzvecsüdült a' nép a' legfőbb útszára,
 tábori kürtöknek harsogó szavára,
 hogy egy új bálványnak felszentelésénél,
 úgymint a' városnak örömmünnepénél,
 tiszteletet tegyen azon bajnokoknak,
 kik fajzattyát víjják az orofzlyányoknak.
 Azzal kérkedtek ők egész Áfrikában,
 hogy nincs olly orofzlyány széles határában,

mel-

mellyel úgy ne merne vitára kikelni,
 hogy gyilkos körmének meg tudgyon felelni
 minden fegyver nélkül akárki közülök.
 Hitték is már sokan a' csudát felülök,
 kik távulabb lakván, a' csacska híreknek
 örömostebb hisznek, mint saját eszeknek.
 Az új kép is tehát, mellyet faragtattak,
 's hat vén elefánttal helyre hurczoltattak,
 óriás szabású bajnokot ábrázolt,
 ki egy nagy orofzlyányt vitézül legázolt,
 serénnyénél tartván még egyik kezében,
 's kérkedés mosolygván mord tekintetében.

Látta ezt egy szarka mély álmélkodással,
 's legottan kirepült hangos csacsogással
 az orofzlyányoknak szomszéd tanyájába,
 's bemenvén egyiknek setét barlangjába,
 „elhídigyeme, úgymond, hogy szép vitézségtek,
 „mellyel ekkoráig fénylett nemzetségtek,
 „annyira elfajúlt ősi virágjátúl,
 „hogy egy nagy orofzlyány egy ember' karjátúl
 „gyáva macska gyanánt a' földre sujtasson?
 's vitéz lába alatt pardonért sírhasson?
 's elbeszéllte neki szokott csörgésével.
 a' mit imént látott tulajdon szemével.

Az orofzlyány vízfönt száját görbitgetvén,
 's felelete közé megvetést nevetvén,
 „ha minállunk, úgymond, a' nagy mestereknek
 „olly divattya volna, mint a' vitézeknek,
 „vésővel lehetne a' vésőt ezáfolni,
 „melly hazugságot mer ellenünk koholni.
 „Bálványképek ellen bálványt állíthatnánk,
 „kérkedő versekre ódát ordíthatnánk,
 „'s írás-

„'s irásink úgy vinnék szét az igazságot,
 „mint az embereké a' sült hazugságot.
 „De mink nem bajlódunk ilyen fortélyokkal,
 „úgy megelégedvén a' valóságokkal,
 „mint a' vívó sereg gazdag prédájával,
 „mikor egy nagy várást meghódít kardgyával,
 „a' vezérnek hagyván ama' dücsösséget,
 „hogy ő gázolta le a' sok ellenséget.
 „Jer velem! “ 's ezt mondván mérges hahotával,
 a' várasba nyárgal szárnyas postájával.
 Javában dalolták szinte tetteiket,
 égis magasztalván saját neveiket,
 's tapsolást vadászván a' köz polgároktúl,
 dicsérő hunyorgást a' kevély nagyoktúl,
 az új bálvány körül a' híres bajnokok;
 sokkal telyesebb volt örömmel homlokok
 a' dicséreteknek esiklandó hangjára,
 mint a' fár verébé szorgalmas annyára,
 mikor eledellel szemléli szállani;
 ammint meghallották szörnyen ordítani
 a' jövő orofzlyányt végénn az útszának.
 Noffza tehát kiki útát tör magának
 Kerefsztől a' népenn - - - Talán a' vitára?
 Nem; a' legszomszédabb házak' padlására,
 's valamint a' rémültt göbhölynek tulakai,
 mikor megcsattannak az égnek nyilai,
 zöld legelőikről őszvezavarodnak,
 's egymásnak hátainn haza tolakodnak;
 ezek is a' vélsnek hátokat fordíttják,
 's nagy erővel egymást előre tázíttják.

Kévék gyanánt döntik a' sok affzonyokat,
 kik futni nem győzven, késtetik útttyokot;
 gázollyák seregét nevedékeiknek,
 kik rést nem nyithatnak nagy lépéseiknek,
 's mint mikor a' zöld fánn zsinatot tartanak,
 vagy gyermekeiknek verseket hangzanak
 a' fürgé verebek, 's egy nagy pattanásra
 nyil gyanánt felszállnak a' szomszéd szénásra;
 pufztán marad a' fa; csendesség születik,
 mellynek zöld pólyáit szellőcskék hűtetik;
 úgy marad a' bálvány. Gúnyos mosolygással
 nézi az orofzlyány, 's egy nagy orditással
 neki rugaszkodván, ledönti lábárúl.
 Nevette a' szarka egy háznak ormárúl,
 's elszállván örömmel országrúl országra,
 kiterjedt a' titok az egész világra.

Függelék

A nyelvgyakorló könyvben előforduló latin nyelvű címszavak magyar nyelvű megfelelői:

oldalszám	címszó
3.	Tőszó-[jellegű] főnevek; eredetiek és képzettek, valamint idegenből kölcsönöztek
11.	Tőszó- [jellegű] melléknevek
13.	Tőszó- [jellegű] igék
20.	Comenius János „A világ lefestve” [c. könyvéből].
44.	Gyakrabban előforduló származékszavak
91.	Mesék
102.	Szólásformák
122.	Elbeszélések
126.	Bölcs mondások
150.	Levelek
150.	Fiúk boldog új évet kíván szüleinek
151.	Fia ugyanebből az alkalomból apjának
152.	Fia ugyanebből az alkalmából anyjának
153.	Fia apjának névnapja alkalmából
155.	Fia értesíti apját Budára való szerencsés megérkezéséről
156.	Az apa atyailag megint fiát
157.	Tanácsadás egy rokon ifjúnak
158.	Gyám az árvához
159.	Feddés a testvérnek
160.	Feddés a fiúhoz
166.	Költemények

